

# PROFESINIO MOKYMO BŪKLĖS APŽVALGA

2017



ŠVIETIMO  
IR MOKSLO  
MINISTERIJA

**PROFESINIO  
MOKYMO  
BŪKLĖS  
APŽVALGA  
2017**



VILNIUS 2017



Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro parengtoje apžvalgoje susisteminta naujausia informacija, atspindinti Lietuvos profesinio mokymo būklę. Leidinyje aptariami pagrindiniai duomenys, apibūdinantys pirminio profesinio mokymo mokinius, tęstinio profesinio mokymo apimtis, profesinio mokymo įstaigų mokytojus ir vadovus, profesinio mokymo teikėjus, profesinio mokymo sistemos koordinavimą ir finansavimą. Remiamasi oficialiąja statistika, registrų duomenimis, 2013–2017 m. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro vykdytais tyrimais ir apklausomis.

Pasiūlymus, pastabas, komentarus prašome siųsti Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjui Ričardui Ališauskui ([Ricardas.Alisauskas@smm.lt](mailto:Ricardas.Alisauskas@smm.lt)).

#### Redakcinė grupė:

Jurgita Petrauskienė, švietimo ir mokslo ministrė (pirmininkė)

Dr. Giedrius Viliūnas, švietimo ir mokslo viceministras (pirmininkės pavaduotojas)

Marius Ablačinskas, švietimo ir mokslo ministro patarėjas

Ričardas Ališauskas, Švietimo ir mokslo ministerijos Strateginių programų skyriaus vedėjas

Vaidotas Levickis, Lietuvos darbdavių konfederacijos prezidento pavaduotojas

Laura Stračinskienė, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro direktoriaus pavaduotoja

Dr. Saulius Zybartas, Švietimo ir mokslo ministerijos Mokymosi visą gyvenimą departamento direktorius

Prof. dr. Pranas Žiliukas, Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti prezidentas

**Apžvalgą parengė** Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro darbuotojai.

**Už pagalbą rengiant apžvalgą, duomenų ir informacijos teikimą dėkojame:** Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti, Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro, Nacionalinio egzaminų centro, Švietimo informacinių technologijų centro, Švietimo ir mokslo ministerijos darbuotojams.

**Redaktorė** Nijolė Šorienė

**Dizainerė** Paulė Gumbelevičiūtė

**Maketuotojas** Gintautas Vaitonis



Martyno Ambrazo nuotrauka

Šalis tiek stipri, kiek geba parengti stiprių specialistų, kurie ir kuria valstybės ekonomiką ir socialinę gerovę. Švietimo pasiūlos ir darbo rinkos paklausos pusiausvyra yra labai svarbi. Šiuo atžvilgiu profesiniam mokymui tenka reikšmingas vaidmuo, nes profesinę kvalifikaciją turinčių specialistų poreikis yra itin didelis. Siekiant stiprinti profesinio mokymo prestižą ir kokybę svarbu užtikrinti sistemos efektyvumą, skaidrumą, atitiktį verslo ir regionų poreikiams.

2017 m. priėmimas į profesinio mokymo įstaiigas pirmą kartą Lietuvoje vyko centralizuotai. Ką ši reikšminga permaina mums davė? Skaidrumą, kokybiškesnį planavimą, didesnę pasirinkimą stojančiajam. Dar daugiau – tai suteikė prielaidas daug veiksmingiau naudoti profesiniam mokymui skiriamas valstybės biudžeto lėšas.

Stiprinant profesinio mokymo kokybę laukia dideli darbai: planavimo ir finansavimo sistemos tobulinimas, valdymo modelio kaita, užtikrinant glaudesnę bendradarbiavimą su verslu ir vietos savivalda, mokymo programų ir modelių peržiūra, pameistrystės plėtra, profesijos mokytojų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos gerinimas. Ypač svarbu stiprinti verslo ir darbdavių įsitraukimą, skatinant atsakomybę už tai, kad profesinio mokymo programos atitiktų darbo rinkos poreikius ir būtų kokybiškos. Jie taip pat suteiktų sąlygas mokiniams atlikti praktiką įmone, profesijos mokytojams – tobulinti kvalifikaciją, įdarbintų absolventus.

Šiomet Švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyva išleidžiama pirmoji profesinio mokymo būklės apžvalga. Leidinyje nagrinėjamas profesinio mokymo turinys, stiprybės ir trūkumai, kelerių pastarųjų metų tendencijos, Lietuvos profesinio mokymo sistema lyginama su kitomis Europos šalimis, aptariamas finansavimas. Taip pat atskleidžiami profesinio mokymo sistemos keblumai, susiję su duomenų rinkimu, nes kol kas nėra renkama informacija apie žmones, kurie mokosi pagal tęstinio profesinio mokymo programas, kuriems įvertintos ir pripažintos savišvietos ar neformalioju būdu įgytos kompetencijos, taip pat kitus profesinio mokymo teikėjus.

Stiprinant profesinio mokymo sektorių svarbu užtikrinti, kad pokyčiai būtų rengiami remiantis objektyvia informacija ir įrodymais, vertinga patirtimi. Nors ne visi duomenys išsamūs, atlikta analizė padės aiškiau, kryptingiau formuluoti profesinio mokymo pertvarkos etapus.

Tikimės, kad ši analizė bus naudinga sprendimų priėmėjams, verslo atstovams ir visai profesinio mokymo bendruomenei, padės visiems kartu rasti geriausius sprendimus. Juk mūsų visų tikslas bendras – šiuolaikiškas ir kokybiškas profesinis mokymas.

Jurgita Petrauskienė,  
švietimo ir mokslo ministrė

# TURINYS

Santrumpos ir paaiškinimai .....	5
Pratarmė.....	9
Pagrindinės mokinių charakteristikos .....	13
Mokytojai ir vadovai, jų kvalifikacija .....	27
Profesinio mokymo turinys .....	37
Profesinio mokymo koordinavimas ir finansavimas .....	47
Apibendrinimas ir diskusija .....	57
Priedai.....	65
Summary.....	71

# SANTRUMPOS IR PAAIŠKINIMAI

## Leidinyje vartojamos santrumpos

**CEDEFOP** – Europos profesinio mokymo plėtros centras

**Eurostat** – Europos Sąjungos statistikos agentūra

**EVRK** – Ekonominės veiklos rūšių klasifikatorius (EVRK 2 red.)

**ISCED** – Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija; ISCED 11 – 2011 m. patvirtinta klasifikacija

**ITC** – Švietimo informacinių technologijų centras

**KPMPC** – Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras

**LSD** – Lietuvos statistikos departamentas

**MOSTA** – Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras

**NEC** – Nacionalinis egzaminų centras

**SPMC** – Sektorinis praktinio mokymo centras

**ŠMM** – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija

**ŠVIS** – Švietimo valdymo informacinė sistema

Leidinyje vartojamos dvi duomenų šaltinių nuorodų rūšys:

**duomenų šaltinis** – pradinis duomenų teikėjas;

**skaičiavimai** – kai skaičiavimai atlikti ne duomenų teikėjų, bet leidinio rengėjų.

## Švietimo programų lygmenys. Tarptautinė standartizuota švietimo klasifikacija (ISCED 11)

**ISCED 0** – ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programos

**ISCED 1** – pradinio ugdymo programa

**ISCED 2** – pagrindinio ugdymo programa

**ISCED 3** – vidurinio ugdymo programa

**ISCED 4** – profesinio mokymo programa turinti išsilavinimą

**ISCED 5** – pagal Lietuvos Respublikos teisės aktus nenustatytas švietimo programų lygmuo

**ISCED 6** – bakalauro ir profesinio bakalauro studijos

**ISCED 7** – magistrantūros studijos

**ISCED 8** – doktorantūra

**ISCED 2. Pagrindinis ugdymas:** profesinio mokymo programos kartu su pagrindinio ugdymo individualizuotomis programomis; profesinio mokymo programos, neįgyjant pagrindinio išsilavinimo; profesinio mokymo programos kartu su pagrindinio ugdymo programomis

**ISCED 3. Vidurinis ugdymas:** profesinio mokymo programos kartu su socialinių įgūdžių ugdymo programomis; profesinio

mokymo programos, neįgyjant vidurinio išsilavinimo, profesinio mokymo programos kartu su vidurinio ugdymo programomis

## Profesinio mokymo įstaigos

**Alytaus DAM** – Alytaus dailiųjų amatų mokykla

**Alytaus PRC** – Alytaus profesinio rengimo centras

**Anykščių TM** – Anykščių technologijos mokykla

**Aukštadvario ŽŪM** – Aukštadvario žemės ūkio mokykla

**Biržų TVMC** – Biržų technologijų ir verslo mokymo centras

**Dieveniškų TVM** – Dieveniškų technologijų ir verslo mokykla

**Druskininkų AM** – Druskininkų amatų mokykla

**Jonavos PM** – Jonavos politechnikos mokykla

**Joniškėlio I. Karpio ŽŪPM** – Joniškėlio Igno Karpio žemės ūkio ir paslaugų mokykla

**Joniškio ŽŪM** – Joniškio žemės ūkio mokykla

**Kaišiadorių TVM** – Kaišiadorių technologijų ir verslo mokykla

**Karaliaus Mindaugo PMC** – Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centras

**Kauno buitinių PVM** – Kauno buitinių paslaugų ir verslo mokykla

**Kauno ITM** – Kauno informacinių technologijų mokykla

**Kauno maisto PPMC** – Kauno maisto pramonės ir prekybos mokymo centras

**ISCED 4. Profesinis mokymas turint vidurinį išsilavinimą:** profesinio mokymo programos turint vidurinį išsilavinimą

**Kauno STPMC** – Kauno statybos ir paslaugų mokymo centras

**Kauno TDM** – Kauno taikomosios dailės mokykla

**Kauno technikos PMC** – Kauno technikos profesinio mokymo centras

**Kėdainių PRC** – Kėdainių profesinio rengimo centras

**Klaipėdos E. Galvanausko PMC** – Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centras

**Klaipėdos LM** – Klaipėdos laivininkų mokykla

**Klaipėdos PVM** – Klaipėdos paslaugų ir verslo mokykla

**Klaipėdos TM** – Klaipėdos turizmo mokykla

**Klaipėdos TMC** – Klaipėdos technologijų mokymo centras

**Kupiškio TVM** – Kupiškio technologijos ir verslo mokykla

**LPM** – Lietuvos policijos mokykla

**Marijampolės PRC** – Marijampolės profesinio rengimo centras

**Mažeikių PM** – Mažeikių politechnikos mokykla

**Panevėžio M. Rimkevičaitės PVM** – Panevėžio Margaritos Rimkevičaitės paslaugų ir verslo mokykla

**Plungės TVM** – Plungės technologijų ir verslo mokykla

**PM** – Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Pasieniečių mokykla

**Radviliškio TVMC** – Radviliškio technologijų ir verslo mokymo centras

**Rokiškio TVŽŪM** – Rokiškio technologijos, verslo ir žemės ūkio mokykla

**Simno ŽŪM** – Simno žemės ūkio mokykla

**Skuodo KVAPM** – Skuodo kaimo verslų, amatų ir paslaugų mokykla

**Smalininkų TVM** – Smalininkų technologijų ir verslo mokykla

**Sodžiaus meistrai** – VšĮ Amatų mokykla „Sodžiaus meistrai“

**Šilutės TPVM** – Šilutės turizmo ir paslaugų verslo mokykla

**Šilutės ŽŪM** – Šilutės žemės ūkio mokykla

**Švenčionių PRC** – Švenčionių profesinio rengimo centras

**Tauragės PRC** – Tauragės profesinio rengimo centras

**UGM** – Ugniagesių gelbėtojų mokykla

**Ukmergės TVM** – Ukmergės technologijų ir verslo mokykla

**Utenos regioninis PRC** – Utenos regioninis profesinio rengimo centras

**Varėnos TVM** – Varėnos technologijos ir verslo mokykla

**Veisiejų TVM** – Veisiejų technologijos ir verslo mokykla

**Vilkijos ŽŪM** – Vilkijos žemės ūkio mokykla

**Vilniaus AVM** – Vilniaus automechanikos ir verslo mokykla

**Vilniaus GTVPM** – Vilniaus geležinkelio transporto ir verslo paslaugų mokykla

**Vilniaus KPM** – Vilniaus komunalinių paslaugų mokykla

**Vilniaus PVD PRC** – Vilniaus paslaugų verslo darbuotojų profesinio rengimo centras

**Vilniaus TMRC** – Vilniaus technologijų mokymo ir reabilitacijos centras

**Vilniaus TPVM** – Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykla

**Vilniaus TVPMC** – Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centras

**Vilniaus TVŽŪM** – Vilniaus technologijų, verslo ir žemės ūkio mokykla

**Vilniaus Žirmūnų DRMC** – Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centras

**Visagino TVPMC** – Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centras

**VšĮ Alantos TVM** – Viešoji įstaiga Alantos technologijos ir verslo mokykla

**VšĮ Daugų TVM** – Viešoji įstaiga Daugų technologijos ir verslo mokykla

**VšĮ Elektrėnų PMC** – Viešoji įstaiga Elektrėnų profesinio mokymo centras

**VšĮ Kelmės PRC** – Viešoji įstaiga Kelmės profesinio rengimo centras

**VšĮ Klaipėdos LSRM** – Viešoji įstaiga Klaipėdos laivų statybos ir remonto mokykla

**VšĮ Kretingos TVM** – Viešoji įstaiga Kretingos technologijos ir verslo mokykla

**VšĮ Kuršėnų PM** – Viešoji įstaiga Kuršėnų politechnikos mokykla

**VšĮ Panevėžio DRMC** – Viešoji įstaiga Panevėžio darbo rinkos mokymo centras

**VšĮ Panevėžio PRC** – Viešoji įstaiga Panevėžio profesinio rengimo centras

**VšĮ Raseinių TVM** – Viešoji įstaiga Raseinių technologijos ir verslo mokykla



VšĮ Šiaulių DRMC – Viešoji įstaiga Šiaulių darbo rinkos mokymo centras

VšĮ Telšių regioninis PMC – Viešoji įstaiga Telšių regioninis profesinio mokymo centras

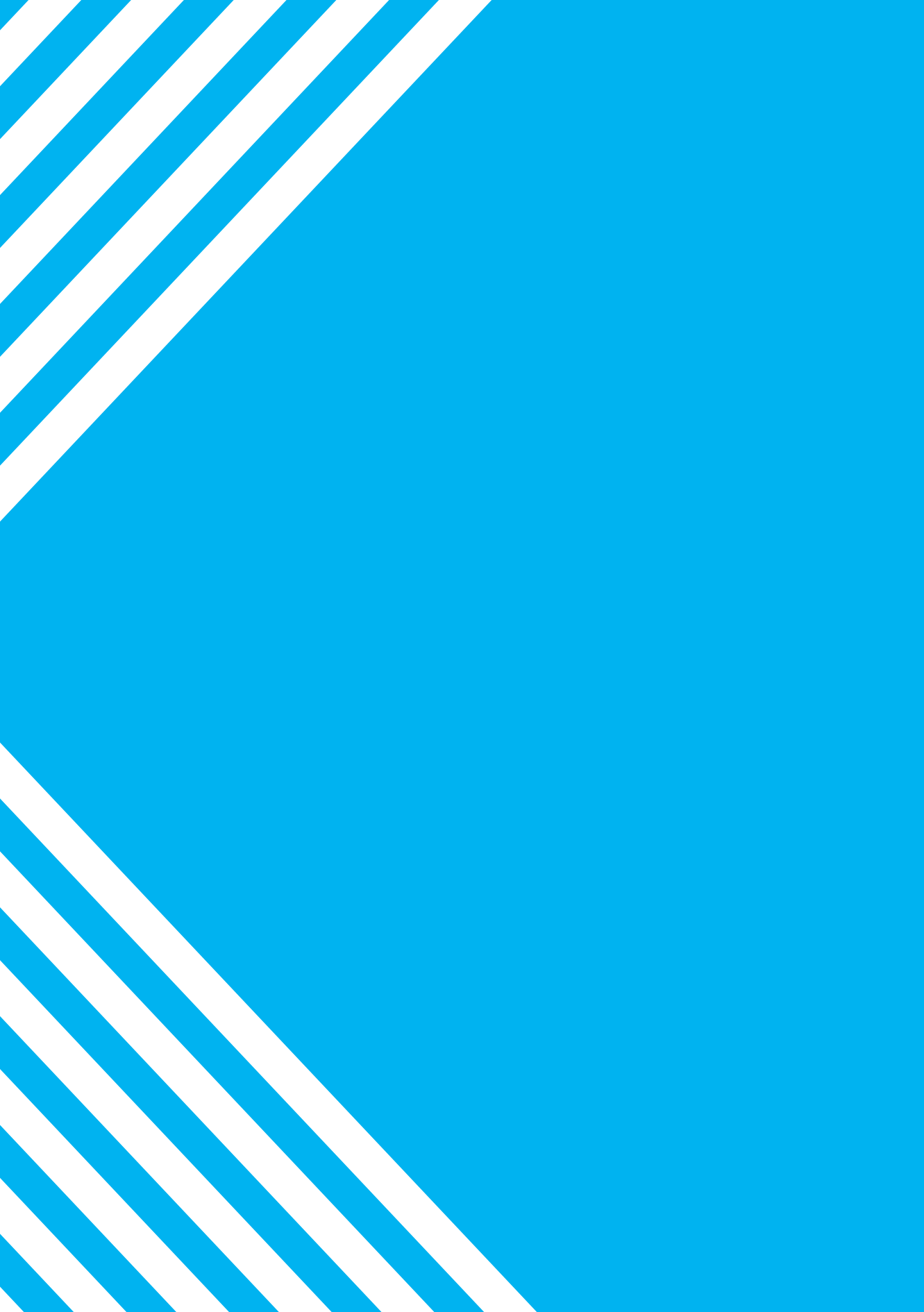
VšĮ Vilniaus Jeruzalės DRMC – Viešoji įstaiga Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras

VšĮ Vilniaus statybininkų RC – Viešoji įstaiga Vilniaus statybininkų rengimo centras

Zarasų ŽŪM – Zarasų žemės ūkio mokykla

Žeimelio ŽŪM – Žeimelio žemės ūkio mokykla

# PRATARMĚ



Pastaraisiais metais sulaukta keleto kryptingų pastangų, siekiant apžvelgti ir įvertinti profesinio mokymo sistemos atskiras dalis. Pavyzdžiui, 2016 metais CEDEFOP parengė pameistrystės studiją<sup>1</sup>, kurioje pateikiama išsami šios profesinio mokymo organizavimo formos įgyvendinimo situacija Lietuvoje ir formuluojami siūlymai dėl pameistrystės plėtros. Paminėtina ir Valstybės kontrolės 2016 metais parengta profesinio mokymo efektyvumo analizė „Kaip panaudojamos profesinio mokymo galimybės“<sup>2</sup>, kurioje daugiausia dėmesio skiriama sektorių praktinio mokymo centrų veiklai vertinti. Lietuvos švietimo taryba 2017 m. pristatė glaustą Lietuvos švietimo būklės 2013–2016 metais apžvalgą, kurioje vienas skyrius skirtas profesiniam mokymui.

*Profesinio mokymo būklės apžvalga 2017* yra viena iš Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos iniciatyvų, skirtų surinkti, apibendrinti ir pateikti informaciją, padėsiančią atsakyti į aktualiausias šios dienos klausimus, susijusius su profesiniu mokymu Lietuvoje. Dėl to rengiant leidinį pasirinkta probleminė duomenų surinkimo ir jų pristatymo prieiga, atsiribojant nuo *a priori* žinomų faktų ir teiginių, pavyzdžiui, nuo pagrindinių profesinio mokymo siekinių tarptautiniuose ir nacionaliniuose švietimo politikos dokumentuose nagrinė-

jimo ir jų laimėjimą atskleidžiančių duomenų analizės. Laikomasi nuostatos, kad *Profesinio mokymo būklės apžvalga 2017* – tai duomenimis grįsta priemonė, padėsianti nustatyti ir spręsti aktualiausias profesinio mokymo sistemos problemas.

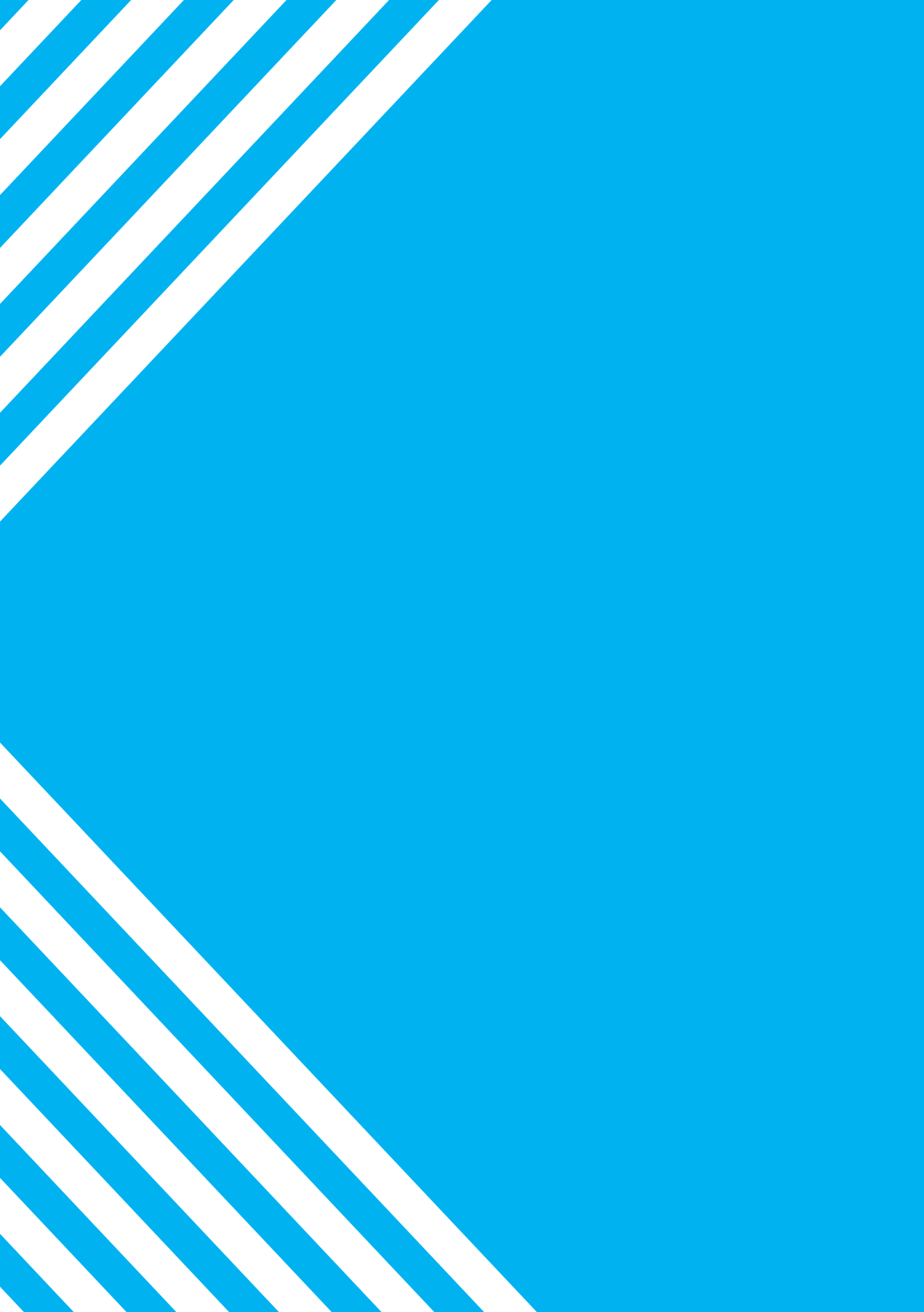
Leidinyje dėmesys sutelkiamas į pirminio profesinio mokymo mokinių, profesinio mokymo įstaigų mokytojų, vadovų ir profesinio mokymo teikėjų charakteristikas, profesinio mokymo turinį, profesinio mokymo sistemos koordinavimo ir finansavimo ypatumus. Taip pat bene pirmą kartą nagrinėjami duomenys apie tęstinio profesinio mokymo apimtį. Pateikiama įvairių rodiklių, kurie apibūdina profesinio mokymo požymių kaitą laike, jų vietą tarptautiniame kontekste, duomenų pagrindu formuluojami apibendrinantys teiginiai. Leidinyje pateikiami įvairaus detalumo statistiniai duomenys, todėl kai kuriais atvejais jie leidžia daryti tik hipotetinio pobūdžio prielaidas, kurioms patvirtinti reikia papildomos analizės. Todėl paskutiniame leidinio skyriuje pateikiama *diskusija*. Tai savotiškas pokalbis su skaitytoju interpretuojant duomenis, o kartu ir tolesnių šios ir kitų profesinio mokymo būklės apžvalgų įvadas.

Palyginti nedidelė leidinio apimtis ir nesudėtingas duomenų pateikimas potencialiai jį daro prieinamą plačiai skaitytojų grupei. Tačiau vienas pagrindinių siekių yra taikomojo pobūdžio – leidinio rengėjai nuoširdžiai tikisi, kad surinkti duomenys ir jų pagrindu nustatomos probleminės tendencijos prisidės prie veiksmingų, duomenimis grįstų sprendimų švietimo politikos lygmeniu.

*Rengėjai*

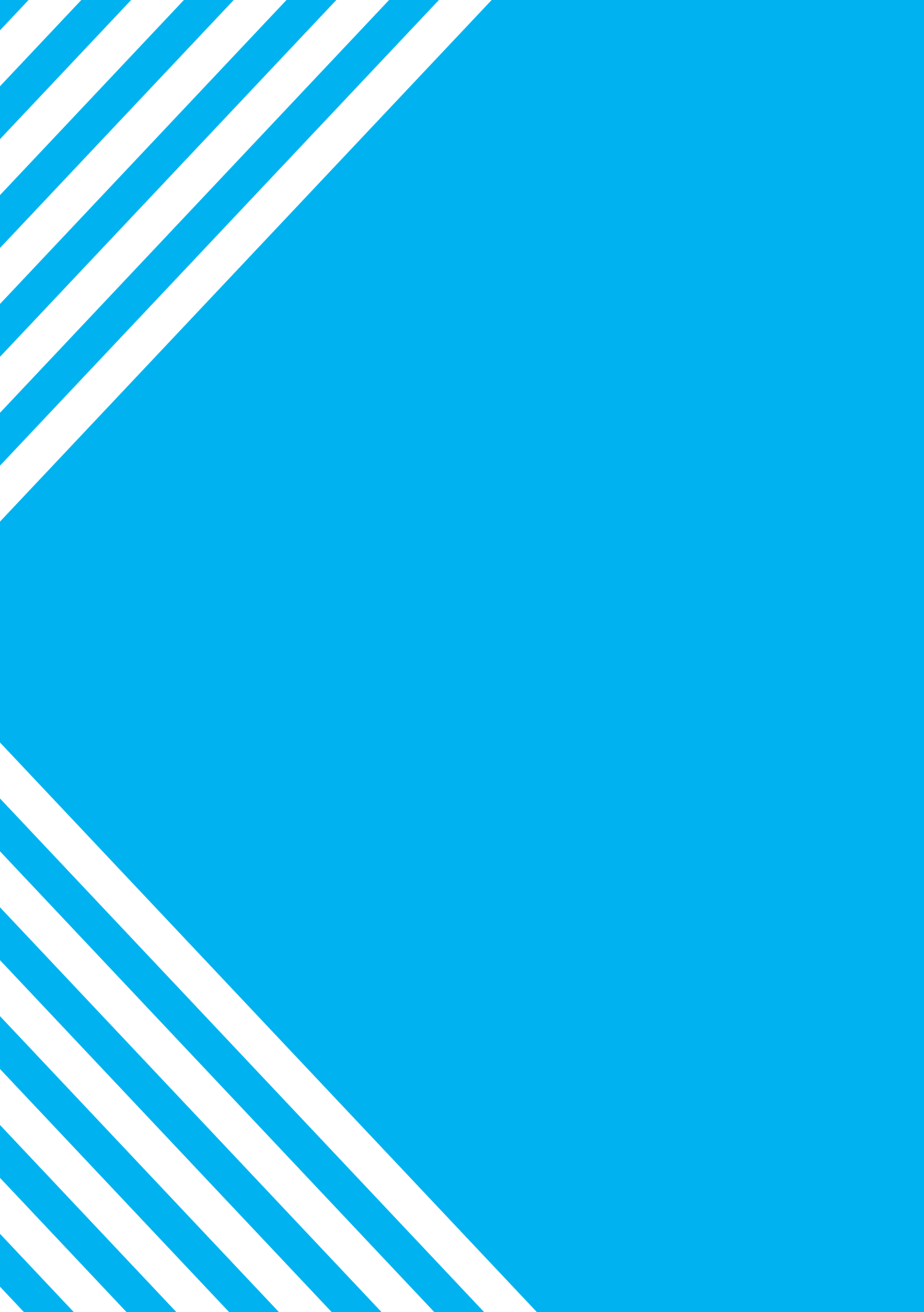
<sup>1</sup> CEDEFOP, 2016. Pameistrystės įgyvendinimo Lietuvoje apžvalga. Aiškaus pameistrystės kelio ženklinimo link. Prieiga per internetą: [www.cedefop.europa.eu/files/4140\\_lt.pdf](http://www.cedefop.europa.eu/files/4140_lt.pdf).

<sup>2</sup> Valstybės kontrolės 2016 m. vasario 22 d. valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P-50-1-1 „Kaip panaudojamos profesinio mokymo galimybės“. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrolė.lt/failas.aspx?id=3616>.





# PAGRINDINĖS MOKINIŲ CHARAKTERISTIKOS



- Pastaruosius penketą metų besimokančiųjų profesinio mokymo įstaigose pagal pirminio profesinio mokymo programas skaičius didėjo, nors mokinių bendrojo ugdymo mokyklose ir studentų aukštosiose mokyklose mažėjo. Šį pokytį lėmė ne didėjantis pagrindinį ar vidurinį išsilavinimą bendrojo ugdymo mokyklose įgijusių ir mokymąsi pagal profesinio mokymo programas pasirinkusių mokinių skaičius, o profesinio mokymo įstaigų, kolegijų ir universitetų absolventų, tęsiančių mokymąsi pagal profesinio mokymo programas, skaičiaus augimas.
- Lietuvoje mokinių, kurie siekia įgyti kvalifikaciją kartu su viduriniu išsilavinimu, dalis yra viena mažiausių Europos Sąjungoje. Šis rodiklis yra laikomas vienu iš pagrindinių, vertinant profesinio mokymo patrauklumą Europos šalyse. Matoma priešinga tendencija – Lietuvoje daugėja mokinių, kurie kvalifikacijos siekia įgiję vidurinį išsilavinimą bendrojo ugdymo mokyklose.
- Vidutinis pirminio profesinio mokymo programos mokinio amžius – 25 metai, tačiau besimokančiųjų kai kurias programas amžiaus vidurkis siekia 32–35 metus. Kas dešimtas profesinio mokymo programą pasirinkęs mokinys – 40 metų ar vyresnis.
- Per pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą (PUPP) tik 57 proc. mokinių, siekiančių įgyti pagrindinį išsilavinimą profesinio mokymo įstaigose, gauna teigiamus įvertinimus, o bendrojo ugdymo mokyklose tokių mokinių dalis yra ne mažesnė kaip 80 proc. Vidutinis PUPP matematikos pažymys mokinių, siekiančių įgyti pagrindinį išsilavinimą profesinio mokymo įstaigose, yra tik 3,5 balo, o bendrojo ugdymo mokyklose – 5–6 balai. Vidutinis PUPP lietuvių kalbos pažymys mokinių, siekiančių įgyti pagrindinį išsilavinimą profesinio mokymo įstaigose, yra 5 balai, o bendrojo ugdymo mokyklose – 6–7 balai.
- Vidutiniškai vienas profesinio mokymo įstaigos abiturientas renkasi laikyti 0,6 valstybinio brandos egzamino, o bendrojo ugdymo mokyklų – 3,4 valstybinio brandos egzamino. Aukščiausius įvertinimus profesinio mokymo įstaigų mokiniai gauna iš anglų kalbos valstybinio brandos egzamino, žemiausius – lietuvių kalbos, matematikos, fizikos ir chemijos.
- Pirminio profesinio mokymo programas kasmet baigia apie 15–16 tūkst. kvalifikaciją įgijusių asmenų, dar apie 13,5 tūkst. įgytą kvalifikaciją liudijančių profesinio mokymo diplomų išduodama asmenims, baigusiems tęstinio profesinio mokymo programas. 52 proc. tęstinio profesinio mokymo programas baigusiems asmenims išduotų profesinio mokymo diplomų suteikia transporto paslaugų srities kvalifikacijas.
- Praėjus metams po pirminio profesinio mokymo programos baigimo dirbo 59 proc. 2014 m. ir 60 proc. 2015 m. absolventų, iš jų vidutiniškai 63 proc. dirbo įgytą kvalifikacijos lygmenį atitinkančiose darbo vietose. 2016 m. vidutinės profesinio mokymo programos absolvento pajamos praėjus metams, kai baigė mokyti, siekė 525 eurus, o vidutinės pirmosios ir antrosios studijų pakopų absolventų pajamos, praėjus metams po studijų baigimo, siekė 745 eurus; vidutinis darbo užmokestis (bruto) šalyje 2016 m. birželio mėn. buvo 772 eurai.

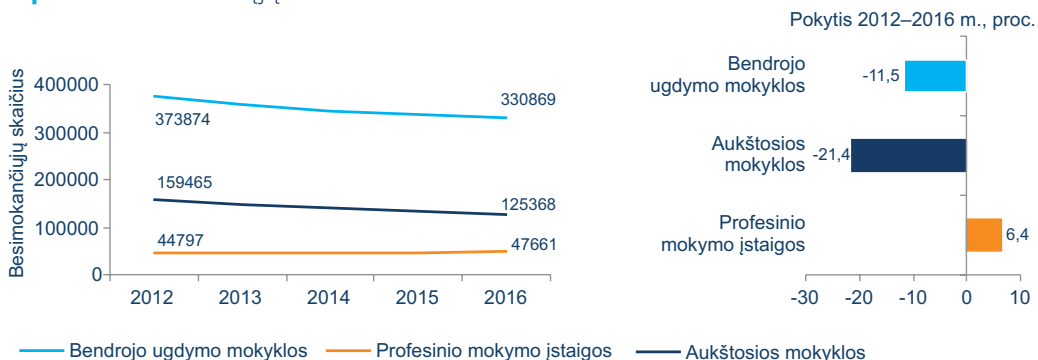


## Kiek mokinių mokosi pagal pirminio profesinio mokymo programas?

2016–2017 m. m. pagal pirminio profesinio mokymo programas mokėsi 47 661 mokinys. Nors per pastaruosius penkerius metus besimokančiųjų bendrojo ugdymo mokyklose sumažėjo 12 proc., o studijuojančiųjų aukštosiose mokyklose (visose pakopose) – 21 proc., mokinių, besimokančiųjų pagal pirminio profesinio mokymo programas, skaičius išaugo 6 proc. (+ 2 864 mokiniai) (1 pav.). Šį pokytį lėmė ne didėjantis

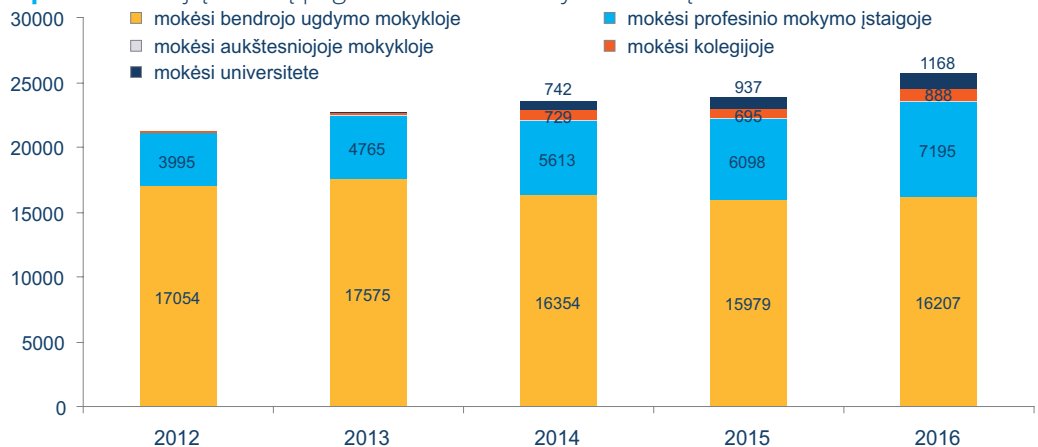
asmens, siekiančių įgyti pirmąją kvalifikaciją, skaičius, o asmens, kurie yra jau įgiję kvalifikaciją, skaičiaus profesinio mokymo įstaigoje augimas (2 pav.). Iš viso 2016–2017 m. m. profesinio mokymo įstaigose mokėsi 6 997 mokiniai, siekiantys įgyti ne pirmą kvalifikaciją. Daugiausiai ne pirmos kvalifikacijos siekiančių mokinių mokėsi Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo centre (827 mokiniai, arba 19 proc. visų besimokančiųjų šiame

1 pav. Besimokančiųjų kaita 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: LSD  
Skaičiavimai: KPMPC

2 pav. Priimtieji į I kursą pagal ankstesnio mokymosi vietą 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

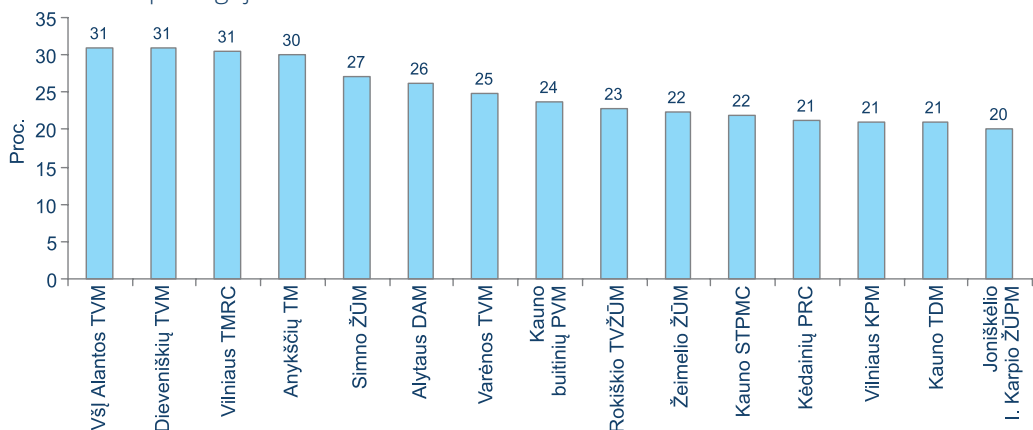
centre) ir Kauno statybos ir paslaugų mokymo centre (434 mokiniai, arba 22 proc. visų besimokančiųjų šiame centre), tačiau keturiose profesinio mokymo įstaigose ne pirmos kvalifikacijos siekė beveik trečdalis visų besimokančiųjų jose: VŠĮ Alantos technologijos ir verslo mokykla (126 mokiniai, arba 31 proc. besimokančiųjų šioje mokykloje), Dieveniškų technologijų ir verslo mokykla (80 mokinių, arba 31 proc. besimokančiųjų šioje mokykloje), Vilniaus technologijų mokymo ir reabilitacijos centras (51 mokinys, arba 31 proc. besimokančiųjų šiame centre) ir Anykščių technologijos mokykla (66 mokiniai, arba 30 proc. besimokančiųjų šioje mokykloje) (3 pav.).

2017 m. priėmimas į pirminio profesinio mokymo programas vykdytas centralizuotai, naudojant Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti (LAMA BPO) informacinę sistemą. Iš viso informacinėje sistemoje buvo registruoti 26 862 stojančiųjų prašymai, iš jų 23 486 atitiko formaliuosius reikalavimus. 22 921 stojančiųjų prašymas atitiko reikalavimus, nustatytus mokymuisi pasirinktose profesinio

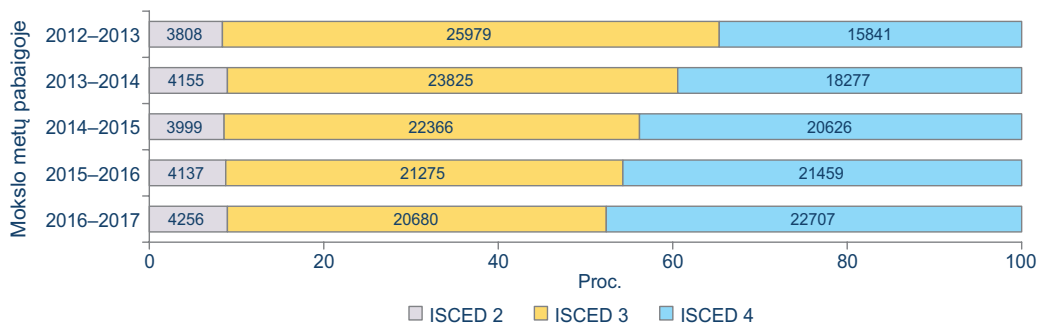
mo mokymo programose. 20 623 asmenys buvo pakviesti mokytis, iš jų 18 685 pasirašė mokymosi sutartis su profesinio mokymo įstaigomis. Lyginant su 2016 m. priėmimo į pirminio profesinio mokymo programas duomenimis, priimtųjų I kursą 2017 m. sumažėjo 27 proc. (– 6 971 asmuo). 82 proc. pasirašiusių mokymosi sutartis siekia pirmosios kvalifikacijos, 12 proc. – antrosios kvalifikacijos, 6 proc. – siekia trečiosios ir paskesnės kvalifikacijos. Į pirminio profesinio mokymo programas 2017 m. priimti 2 328 asmenys, turintys aukštojo mokslo kvalifikaciją (164 asmenys, įgiję profesinio bakalauro, 771 asmuo, įgijęs bakalauro ir 279 asmenys, įgiję magistro kvalifikacinį laipsnį). Lyginant su praėjusiais metais, 2017 m. asmenų, įgijusių aukštojo mokslo kvalifikaciją ir priimtųjų profesinio mokymo programas, skaičius išaugo 13 proc. (+ 272 asmenys). LAMA BPO duomenimis, 2017 m. priėmimas vykdytas į 299 pirminio profesinio mokymo programas, iš jų į 28 nebuvo priimtas nė vienas mokinys.

Vienas iš pagrindinių rodiklių, kuriuo vertinamas profesinio mokymo patrauklumas

**3 pav.** Siekiančiųjų ne pirmos kvalifikacijos dalis profesinio mokymo įstaigose 2016–2017 m. m. pabaigoje

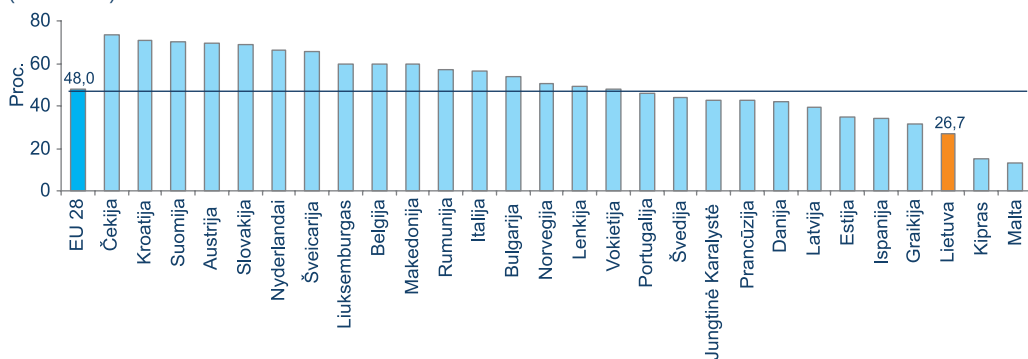


**4 pav.** Besimokančiųjų pasiskirstymas pagal profesinio mokymo programų lygmenis 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

**5 pav.** Mokinių, kurie kartu su profesija siekia įgyti ir vidurinį išsilavinimą, dalis (ISCED 3) 2014 m.



Duomenų šaltinis: CEDEFOP

Europos šalyse, yra dalyvavimas profesiniame mokyme kartu siekiant ir vidurinio išsilavinimo. Tačiau Lietuvoje 2012–2016 m. daugėjo mokinių, kurie mokytis pagal profesinio mokymo programas pradėjo jau įgiję vidurinį išsilavinimą (ISCED 4). Dalis mokinių, kurie įgiję pagrindinį išsilavinimą rinkosi mokytis pagal profesinio mokymo programas kartu su vidurinio ugdymo programa (ISCED

3), 2012–2016 m. sumažėjo 18 procentinių punktų (4 pav.). Pagal tai, kokia dalis jaunuolių siekia įgyti kvalifikaciją kartu su viduriniu išsilavinimu, Lietuva stipriai atsilieka nuo ES šalių vidurkio (2014 m. ES vidurkis – 48 proc., Lietuvoje – 27 proc.) ir kartu su Estija, Malta, Kipru, Graikija ir Ispanija priskiriama prie šalių, kuriose tokių mokinių dalis yra viena iš mažiausių (5 pav.).

## Kas dažniau renkasi pirminį profesinį mokymąsi?

Pirminį profesinį mokymąsi kiek dažniau renkasi vaikinai (56 proc. visų besimokančiųjų) nei merginos (44 proc. visų besimokančiųjų) ir ši tendencija išlieka panaši pastaruosius keletą metų (2012–2017 m.

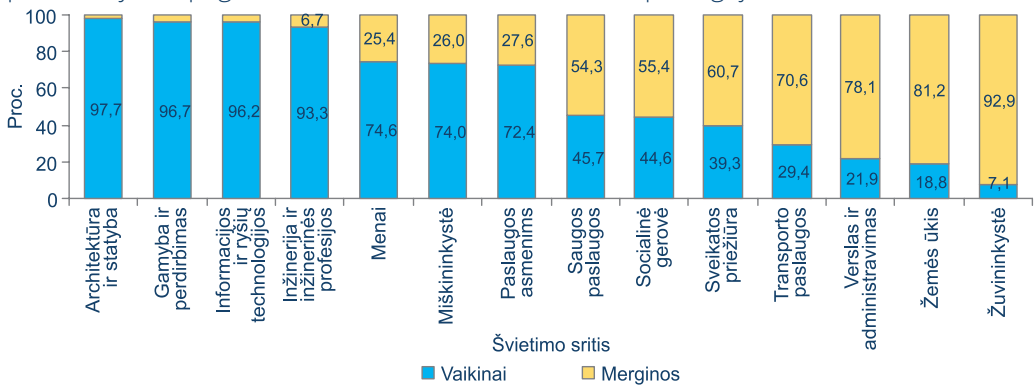
merginų, besimokančių pagal profesinio mokymo programas, dalis padidėjo 3 proc. punktais). Tačiau skirtumai tarp profesinį mokymą besirenkančių vaikinių ir merginų yra akivaizdūs analizuojant jų pasiskirs-

tymą pagal kai kurias pirminio profesinio mokymo programų grupes: vaikinai sudaro daugiau kaip 90 proc. visų besimokančiųjų pagal architektūros ir statybos, inžinerijos ir inžinerinių profesijų, miškininkystės ir transporto paslaugų profesinio mokymo programas ir, atvirkščiai, merginos sudaro daugiau kaip 90 proc. visų besimokančiųjų pagal socialinės gerovės srities profesinio mokymo programas (6 pav.).

Vidutinis besimokančiojo pagal pirminio profesinio mokymo programas amžius 2017 m. buvo 24,6 metų (nuo 2012 m. jis išaugo 3 metais). 2012–2013 m. m. pabaigoje 14–22 metų mokinių dalis siekė

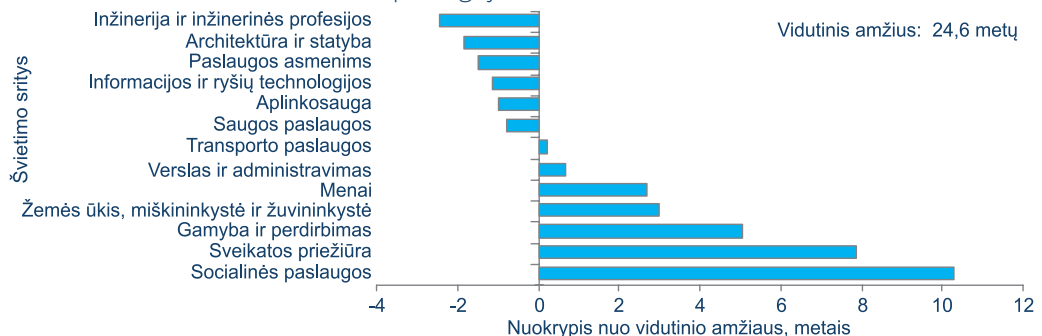
78 proc. visų besimokančiųjų, o 2016–2017 m. m. pabaigoje – tik 61 proc., o kas dešimtas mokinys, pasirinkęs pirminio profesinio mokymo programą, buvo 40 metų ar vyresnis. Labai skiriasi besimokančiųjų amžius pagal švietimo sričių profesinio mokymo programas: jauniausi mokiniai renka inžinerijos ir inžinerinių profesijų profesinio mokymo programas (amžiaus vidurkis – 22 metai), o vyriausi – socialinių paslaugų profesinio mokymo programas (amžiaus vidurkis – 35 metai) ir sveikatos priežiūros profesinio mokymo programas (amžiaus vidurkis – 32 metai) (7 pav.).

**6 pav.** Vaikinių ir merginų, besimokančių pagal profesinio mokymo programas, dalies pasiskirstymas pagal švietimo sritis 2016–2017 m. m. pabaigoje



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPK

**7 pav.** Besimokančiųjų pagal profesinio mokymo programas amžiaus skirtumai pagal švietimo sritis 2016–2017 m. m. pabaigoje



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPK

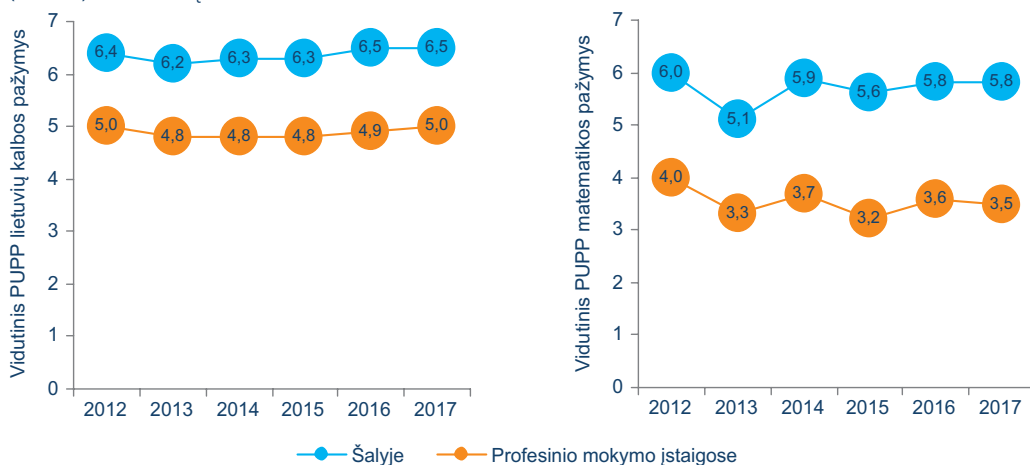
## Kokie pirminio profesinio mokymo mokinių mokymosi rezultatai?

2017 m. lietuvių kalbos pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinime (PUPP) dalyvavo 1 106 mokiniai (90 proc. siekiančių įgyti pagrindinį išsilavinimą profesinio mokymo įstaigose), o matematikos PUPP – 1 086 mokiniai (89 proc. siekiančių įgyti pagrindinį išsilavinimą profesinio mokymo įstaigose). Bendrojo ugdymo mokyklose lietuvių kalbos PUPP dalyvavo 90 proc. besimokiusiųjų pagal pagrindinio ugdymo programą, o matematikos PUPP – 96 proc. besimokiusiųjų pagal pagrindinio ugdymo programą. Vidutinis PUPP lietuvių kalbos pažymys mokinių, kurie mokėsi pagal pagrindinio ugdymo programą profesinio mokymo įstaigose, lyginant su šalies vidurkiu ir mokinių pasiekimais bendrojo ugdymo mokyklose, buvo gerokai žemesnis: šalies vidurkis – 6,5 balo, bendrojo ugdymo mokyklose – 6–7 balai, profesinio mokymo įstaigose – 5 balai. Tačiau vidutinis PUPP matematikos pažymys mokinių, kurie mokėsi pagal pagrindinio ugdymo programą profesinio mokymo įstaigose,

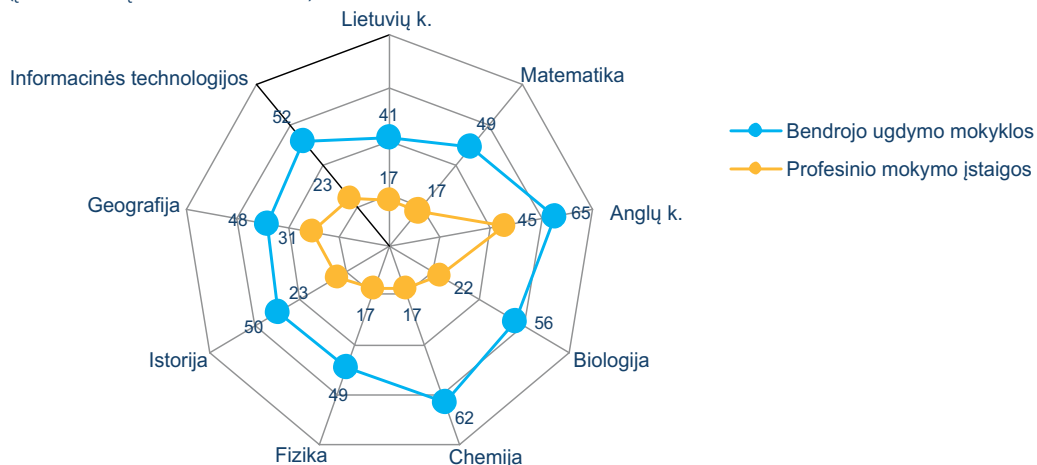
buvo mažesnis nei mažiausias teigiamas įvertinimas – 4 balai: šalies vidurkis – 5,8 balo, bendrojo ugdymo mokyklose – 5–6 balai, profesinio mokymo įstaigose – 3,5 balo (8 pav.). 2017 m. lietuvių kalbos ir matematikos teigiamus PUPP įvertinimus gavo 83 proc. jame dalyvavusių mokinių, vieno dalyko neigiamą įvertinimą – 15 proc. mokinių, abiejų dalykų neigiamus įvertinimus – 2 proc. mokinių, o profesinio mokymo įstaigose – tik 57 proc. mokinių gavo teigiamus lietuvių kalbos ir matematikos PUPP įvertinimus, 38 proc. mokinių – vieno dalyko neigiamą įvertinimą, 5 proc. mokinių – abiejų dalykų neigiamus įvertinimus.

2017 m. valstybinius brandos egzaminus (VBE) laikė 5 653 profesinio mokymo įstaigų abiturientai. Vienas profesinio mokymo įstaigos abiturientas vidutiniškai rinkosi laikyti 0,6 valstybinio egzamino, o bendrojo ugdymo mokyklos abiturientas – vidutiniškai 3,4 egzamino. Daugiausiai profesinio mokymo įstaigų abiturientų rinkosi

**8 pav.** Profesinio mokymo įstaigų mokinių pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo (PUPP) rezultatų kaita 2012–2017 m.



**9 pav.** Profesinio mokymo įstaigų abiturientų valstybinių brandos egzaminų rezultatai (įvertinimų vidurkis balais) 2017 m.



Duomenų šaltinis: NEC

laikyti anglų kalbos valstybinį brandos egzaminą (17 proc. VBE laikusių profesinio mokymo įstaigų abiturientų). Kauno informacinių technologijų mokykloje ir Kauno taikomosios dailės mokykloje abiturientų, pasirinkusių laikyti anglų kalbos valstybinį brandos egzaminą, dalis atitinkamai siekė 57 proc. ir 54 proc.

Visų profesinio mokymo įstaigų abiturientų laikytų valstybinių egzaminų įvertinimų vidurkis siekė 32 balus (bendrojo ugdymo mokyklų abiturientų – 53 balus). Aukščiausias egzamino įvertinimo vidurkis buvo anglų kalbos valstybinio brandos egzamino – 45 balai (bendrojo ugdymo mokyklų abiturientų – 65 balai), žemiausi – lietuvių kalbos, matematikos, fizikos ir chemijos – 17 balų (bendrojo ugdymo mokyklų abiturientų – atitinkamai 41 balas, 49 balai, 49 balai ir 62 balai) (9 pav.).

Anglų kalbos vyravimas renkantis valstybinius brandos egzaminus ir santykinai geriausi šio mokomojo dalyko VBE rezultatai atskleidžia galimą dalies profesinių mokyklų absolventų emigracinę laikyseną, nes mokėdami kalbą ir turėdami darbo rinkoje paklausią kvalifikaciją jie yra laukiami ekonomiškai pažengusiose šalyse, kurios yra tapusios emigracijos iš Lietuvos traukos centrais. Šią pavojingą hipotetinę tendenciją būtina patikslinti specialiais tyrimais, tačiau jau dabar būtina pabrėžti galimą pavojų. Lietuvos darbdaviai, nediindami atlyginimų jauniems profesinių mokyklų specialistams (jų atlyginimas gerokai atsilieka nuo šalies atlyginimų vidurkio), gali patekti į padėtį, kai netgi besimokančiųjų profesinio mokymo įstaigose skaičiaus didėjimas nepadės išspręsti darbo jėgos trūkumo.

## Kokios priežastys lemia pasitraukimą iš profesinio mokymo sistemos?

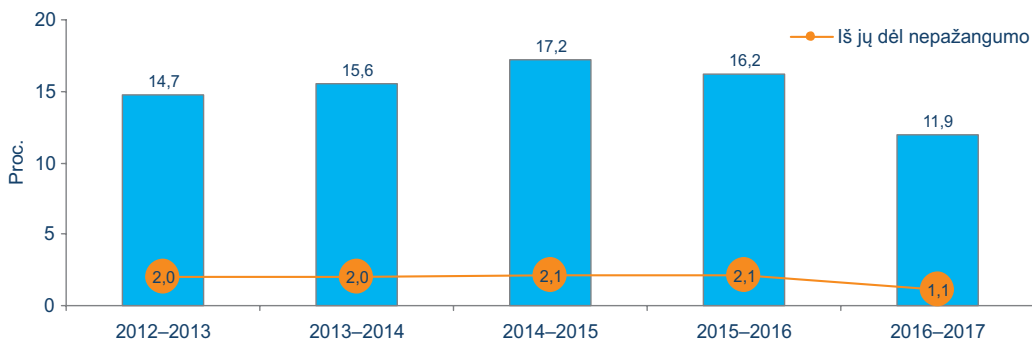
2016–2017 m. m. 12 proc. pagal pirminio profesinio mokymo programas besimokančių mokinių nutraukė mokymąsi, iš jų 1 proc. tai padarė dėl nepažangumo, 1 proc. – liko kartoti kurso, o 98 proc. nutraukė mokymąsi dėl kitų, *Mokinių registre* nedetalizuojamų, priežasčių (10 pav.). CEDEFOP duomenimis<sup>1</sup>, ankstyvo pasitraukimo iš profesinio mokymo mastai įvairiose šalyse labai skiriasi ir gali siekti vos 6–9 proc. arba net daugiau kaip 50 proc. Pavyzdžiui, Estijoje mokymąsi pagal profesinio mokymo programas 2015 m. nutraukė 19,2 proc. mokinių, Vengrijoje 2014 m. – 11,4 proc. mokinių, Danijoje 2013 m. – 48 proc. mokinių.

2013 m. Kvalifikacijų ir profesinio mo-

kymo plėtros centro vykdyta apklausa atskleidė, kad pagrindinės pasitraukimo iš profesinio mokymo sistemos priežastys yra išvykimas į užsienį gyventi arba dirbti (šių priežastį nurodė 90 proc. apklausos respondentų), neiš(si)ugdyta nuostata mokytis ir motyvacijos mokytis trūkumas (82 proc. respondentų), siekis kuo greičiau įsidarbinti (44 proc. respondentų). Apklausa taip pat atskleidė, kad profesinio mokymo įstaigų mokiniai neretai yra kilę iš mažas pajamas gaunančių šeimų, todėl, norėdami pagerinti savo ir savo šeimos finansinę padėtį, išvyksta į užsienį dirbti arba pradeda dirbti Lietuvoje ir, nesugebėdami suderinti darbo ir mokymosi, mokymąsi būna priversti nutraukti. Taip pat pasitaiko atvejų, kai pačios verslo įmonės, ieškodamos pigios ir nebūtinai kvalifikuotos darbo jėgos, prikalbina dar nebaigusius profesinio mokymo įstaigos mokinius iškeisti mokymąsi į darbą.

<sup>1</sup> Leaving education early: putting vocational education and training centre stage (2016). Prieiga per internetą: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5557>.

**10 pav.** Nutraukusių mokymąsi pagal profesinio mokymo programas mokinių dalies kaita 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

## Kiek pirminio profesinio mokymo mokinių įgyja kvalifikaciją ir kaip sėkmingai įsidarbina?

Profesinio mokymo įstaigas kasmet baigia apie 15–16 tūkst. mokinių. 2016 m. 94 proc. mokinių, baigę pirminio profesinio mokymo programas, įgijo kvalifikaciją. Daugiausia 2016 m. pirminio profesinio mokymo programas baigusiu asmenų įgijo inžinerijos ir inžinerinių profesijų, verslo ir administravimo, paslaugų asmenims kvalifikacijas (11 pav.).

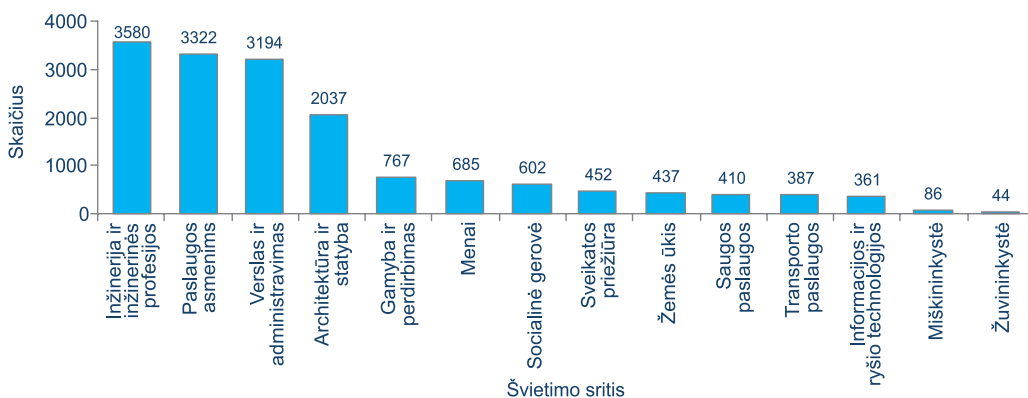
Praėjus metams, t. y. 12 mėnesį po profesinio mokymo programos baigimo, dirbo 59 proc. 2014 m. ir 60 proc. 2015 m. laidos absolventų (neįskaičiuojant absolventų, turinčių specialiųjų poreikių ir asmenų, kuriems yra atimta arba apribota laisvė). Praėjus metams po profesinio mokymo programos baigimo didžiausia dalis įsidarbinusių absolventų buvo tarp įgijusių saugos paslaugų srities kvalifikacijas (ugniagesio, policininko, pasieniečio) (vidutiniškai 93 proc.) (12 pav.).

2014 m. laidos profesinio mokymo programų absolventų vidutinės pajamos praėjus metams po profesinio mokymo pro-

gramos baigimo siekė 459 eurus, 2015 m. laidos – 525 eurus (13 pav.). Pirmosios ir antrosios studijų pakopų 2015 m. absolventų vidutinės pajamos praėjus metams po studijų baigimo siekė 745 eurus, o vidutinis darbo užmokestis (bruto) šalyje, Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2016 m. birželio mėn. buvo 772 eurai.

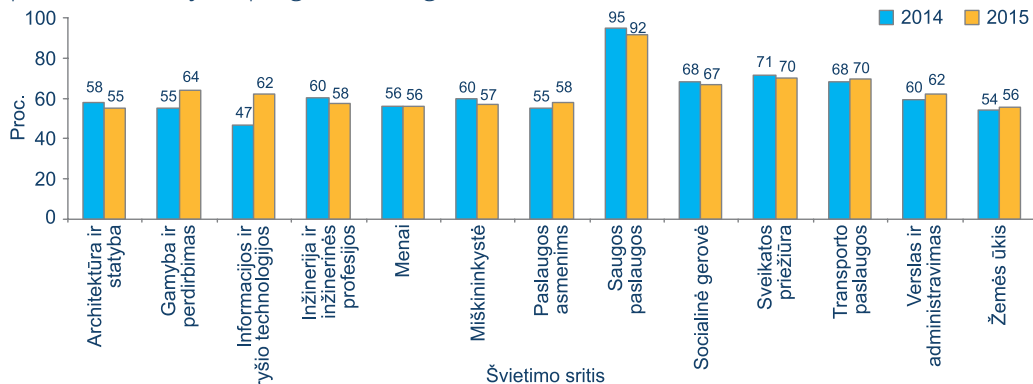
63 proc. 2015 m. laidos dirbančių absolventų 12 mėnesį po profesinio mokymo programos baigimo dirbo darbą, kuris pagal Lietuvos profesijų klasifikatorių yra priskiriamas 4–8 profesijų grupėms, t. y. darbą, kuriam ir yra reikalinga jų įgyta kvalifikacija. 18 proc. 2015 m. laidos dirbančių absolventų 12 mėnesį po profesinio mokymo programos baigimo dirbo darbą, kuris pagal Lietuvos profesijų klasifikatorių yra priskiriamas 1–3 profesijų grupėms, t. y. darbą, kuriam reikalinga aukštesnė nei jų įgyta kvalifikacija. O 19 proc. 2015 m. laidos dirbančių absolventų 12 mėnesį po profesinio mokymo programos baigimo dirbo neįkvalifikuotą darbą (14 pav.).

**11 pav.** Profesinio mokymo įstaigose parengtų specialistų pasiskirstymas pagal švietimo sritis 2016 m.



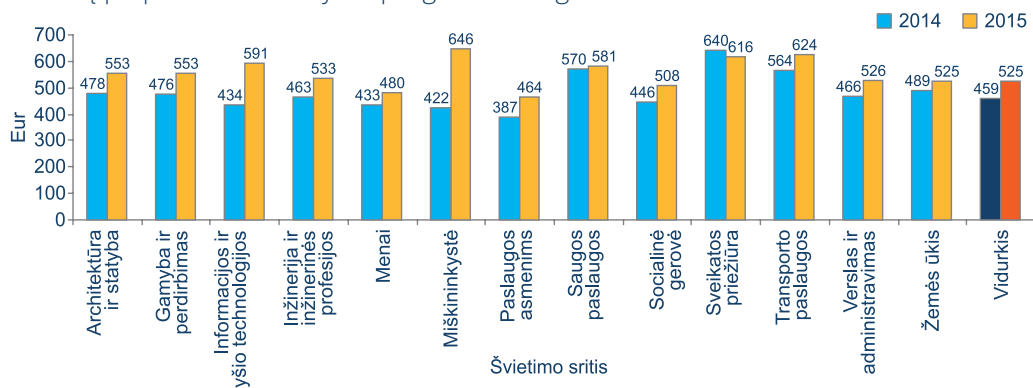


**12 pav.** 2014 ir 2015 m. laidų profesinio mokymo absolventų, dirbusių 12 mėnesių po profesinio mokymo programos baigimo, dalis



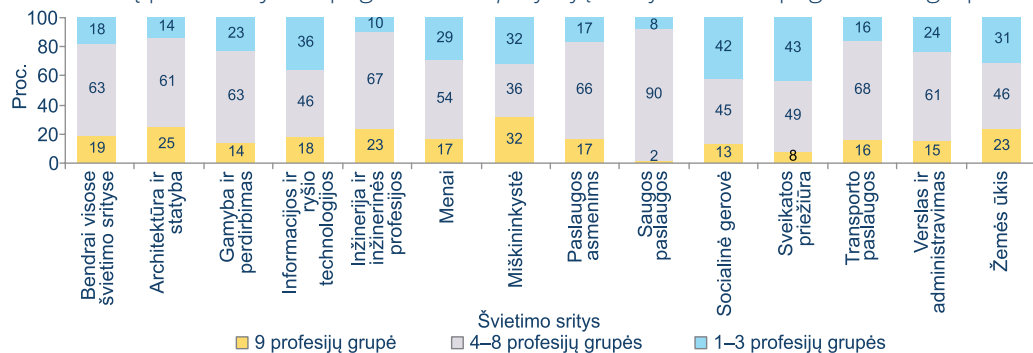
Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: MOSTA, KPMP

**13 pav.** 2014 ir 2015 m. laidų profesinio mokymo absolventų vidutinės pajamos 12 mėnesių po profesinio mokymo programos baigimo



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: MOSTA, KPMP

**14 pav.** 12 mėnesių po profesinio mokymo programos baigimo dirbančių 2015 m. absolventų pasiskirstymas pagal Lietuvos profesijų klasifikatoriaus pagrindines grupes



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: MOSTA, KPMP

## Kaip plėtojamas tęstinis ir neformalusis profesinis mokymas?

2017 m. I pusmetį asmenims, baigusiems tęstinio profesinio mokymo programas, išduoti 43 243 profesinio mokymo programos baigimą liudijantys dokumentai (profesinio mokymo diplomai ir pažymėjimai). 11 779 profesinio mokymo programos baigimą liudijančius dokumentus, iš jų 5 358 profesinio mokymo diplomus ir 6 421 pažymėjimą, išdavė profesinio mokymo įstaigos. 25 proc. profesinio mokymo įstaigų išduotų profesinio mokymo diplomų išduoti baigus transporto paslaugų srities tęstinio profesinio mokymo programas, 19 proc. – paslaugų asmenims srities tęstinio profesinio mokymo programas, 12 proc. – inžinerijos ir inžinerinių profesijų tęstinio profesinio mokymo programas, 10 proc. – verslo ir administravimo srities tęstinio profesinio mokymo programas. Kiti profesinio mokymo teikėjai asmenims, baigusiems jų gyvendinamas tęstinio profesinio mokymo programas, išdavė 8 150 profesinio mokymo diplomų ir 23 314 pažymėjimų. Net 72 proc. kitų profesinio mokymo teikėjų išduotų profesinio mokymo diplomų išduoti baigusiesiems transporto paslaugų srities tęstinio profesinio mokymo programas.

Tarp profesinio mokymo įstaigų didžiausias tęstinio profesinio mokymo mastas yra darbo rinkos mokymo centruose. 2017 m. I pusmetį 43 proc. visų profesinio mokymo įstaigų išduotų dokumentų, liudijančių tęstinio profesinio mokymo programos baigimą, sudaro dokumentai, išduoti VŠĮ Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centro (1 538 dokumentai), Vilniaus Žirmūnų darbo rinkos mokymo centro (1 044 dokumentai), Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centro (920 dokumentų), VŠĮ Šiaulių darbo rinkos

mokymo centro (988 dokumentai) ir VŠĮ Panevėžio darbo rinkos mokymo centro (631 dokumentas). Didesni tęstinio profesinio mokymo mastai yra didesnėse pagal pirminį profesinį mokymą pasirinkusių mokinių skaičių profesinio mokymo įstaigose ir tose profesinio mokymo įstaigose, kurios, sujungus pirminio profesinio mokymo ir darbo rinkos mokymo sistemas, perėmė pastarosios sistemos įstaigas (pavyzdžiui, 2012 m. prie Alytaus profesinio mokymo rengimo centro prijungtas Alytaus darbo rinkos mokymo centras; 2013 m. Klaipėdos darbo rinkos mokymo centras buvo reorganizuotas į VŠĮ Klaipėdos profesinio mokymo ir reabilitacijos centrą, prie jo 2016 m. birželio mėn. buvo prijungta Klaipėdos statybininkų mokykla, o 2016 m. gruodį pakeistas pavadinimas į Klaipėdos Ernesto Galvanausko profesinio mokymo centrą). Kiti profesinio mokymo teikėjai, norėdami suteikti tam tikras kompetencijas, naudojami profesinio mokymo įstaigų mokymo baze, pavyzdžiui, slidžios kelio dangos autodromais, besimokantiejiems pagal transporto paslaugų srities tęstinio profesinio mokymo programas.

Kvalifikaciją suteikiančios tęstinio profesinio mokymo programos labai skiriasi trukme, pavyzdžiui, kirpėjo kvalifikacija įgyjama mokantis 1 metus, manikiūrininko – 16 savaičių, o krautuvų vairuotojo – 8 savaites.

Neformalusis profesinis mokymas yra vykdomas kaip priemonė bedarbiams įgyti ar tobulinti turimą kvalifikaciją arba įgyti naujas kompetencijas. Lietuvos darbo biržos duomenimis, bedarbių neformaliojo profesinio mokymo mastai auga: nuo 908 asmenų 2014 m. I ketvirtį iki 5 313 asme-

nų 2017 m. I ketvirtį. 2017 m. profesinio mokymo paslaugas teikti pagal neformaliojo suaugusiųjų švietimo programas turėjo teisę 201 institucija, iš jų 28 – profesinio mokymo įstaigos.

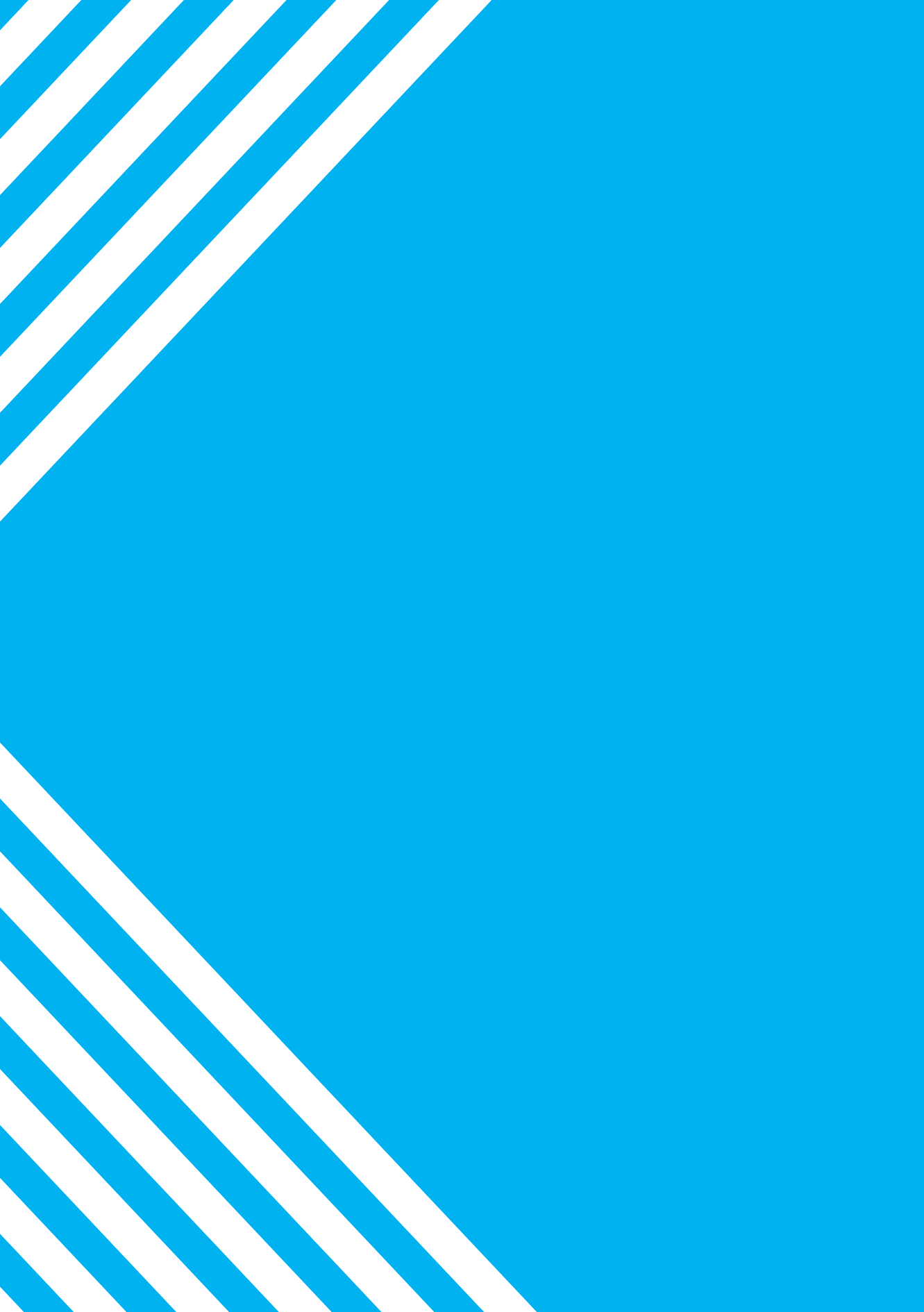
Tęstinis profesinis mokymas ir neformalusis profesinis mokymas įmonių darbuotojams taip pat vykdomas taikant priemonę „Kompetencijų vaučeris“, už kurios diegimą atsakinga Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Įgyvendinant šią priemonę nuo 2017 m. kovo mėn. sudaromas ir nuolat pildomas Mokymo paslaugų teikė-

jų ir mokymo programų sąrašas, kuriame (2017 m. rugpjūčio mėn. duomenimis) įregistruota 30 profesinio mokymo įstaigų (jos sudaro 70 proc. visų šiame sąrašė esančių teikėjų).

Kai kurios profesinio mokymo įstaigos, pavyzdžiui, VšĮ Alantos technologijos ir verslo mokykla, vykdo mokymus pagal privalomus mokymo modulius jauniems ūkininkams, kurie finansuojami Lietuvos kaimo plėtros 2014–2020 m. programos priemonės „Žinių perdavimas ir informavimo veikla“ lėšomis.



**MOKYTOJAI IR VADOVAI,  
JŲ KVALIFIKACIJA**



- Vyresnių kaip 50 metų bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, ir profesijos mokytojų dalis siekia 55 proc., profesinio mokymo įstaigų direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų – 62 proc., direktorių – 82 proc. Ši problema – profesinio mokymo įstaigų pedagoginės bendruomenės senėjimas – yra panašaus masto kaip ir Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose (52 proc.) bei kitose Europos Sąjungos šalyse (Danijoje – 50 proc., Latvijoje – 51 proc., Nyderlanduose – 54 proc.).
- Vyresnių kaip 65 metų bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, profesijos mokytojų ir profesinio mokymo įstaigų direktorių pavaduotojų ugdymui dalis nėra didelė – svyruoja nuo 3 iki 6 proc. Tačiau kas dešimtas profesinio mokymo įstaigos vadovas jau yra sulaukęs 65 metų ar vyresnio amžiaus.
- 79 proc. profesijos mokytojų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą, tačiau tik 48 proc. profesijos mokytojų turi pedagogo kvalifikaciją. 52 proc. profesijos mokytojų bazines pedagogines ir psichologines žinias, suteikiančias teisę dirbti mokytoju, yra įgiję pedagoginių-psichologinių žinių kurso metu.
- Profesinio mokymo įstaigų vertinimu, profesijos mokytojams labiausiai trūksta vienos iš Europos Sąjungos kalbų mokėjimo ir didaktinės kompetencijos gebėjimų, svarbių kokybiškam kasdieniam darbui pamokoje: taikyti mokinių motyvavimo metodus, gebėjimo pažinti individualius mokinio poreikius, atnaujinti ir tobulinti mokymo turinį, vertinti mokinių pasiekimus ir pažangą.

## Kiek darbuotojų dirba profesinio mokymo įstaigose?

2016–2017 m. m. profesinio mokymo įstaigose dirbo 4 190 darbuotojų: 1 215 bendrojo ugdymo dalykų mokytojų, 2 307 profesijos mokytojai, 28 praktikos vadovai, 308 mokyklų vadovai (įskaitant pavaduotojus ugdymui ir ugdymą organizuojančių skyrių vedėjus), 7 ikimokyklinio ugdymo mokytojai, 1 logopedas, 1 meninio ugdymo mokytojas, 323 pagalbos mokiniui specialistai. Per pastaruosius penkerius metus mokyklų vadovų skaičius išliko nepakitęs, bendrojo ugdymo dalykų mokytojų sumažėjo 11 proc., o profesijos mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų skaičius padidėjo atitinkamai 3 ir 4 proc.

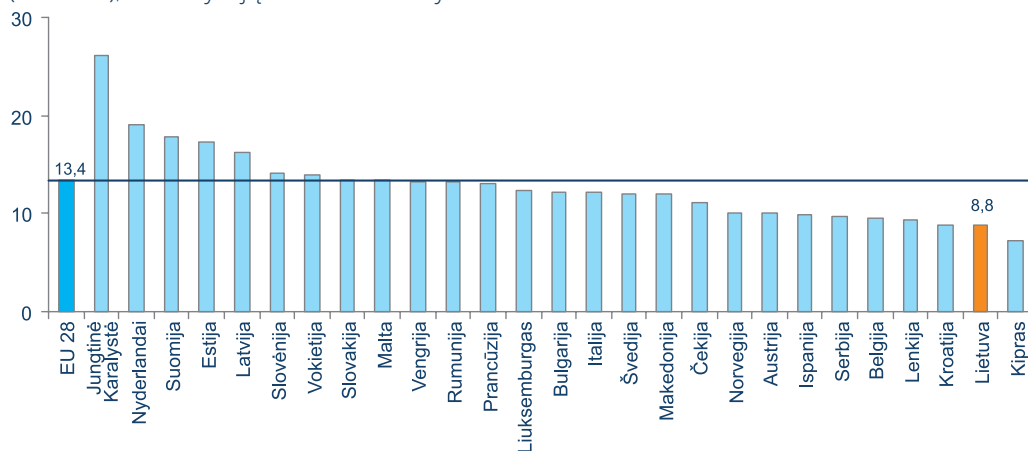
Mokinių, kurie mokosi pagal pirminio

profesinio mokymo kartu su vidurinio ugdymo programomis (ISCED 3), ir mokytojų skaičiaus santykis 2015 m. buvo tarp žemiausių Europos Sąjungoje – 8,8 mokinio vienam mokytojui (2013 m. – 9,4 mokinio vienam mokytojui) (15 pav.). ES vidurkis siekia 13,4 mokinio vienam mokytojui (2013 m. – 13,2), Estijoje šis santykis siekia 17,3 (2013 m. – 17,7), Latvijoje – 16,2 (2013 m. – 17,9) mokinio vienam mokytojui. Mokinių, kurie mokosi pagal profesinio mokymo programas įgiję vidurinį išsilavinimą (ISCED 4), ir mokytojų skaičiaus santykis 2015 m. buvo beveik dvigubai didesnis nei tuo atveju, kai profesijos mokomasi kartu su vidurinio ugdymo progra-

ma (ISCED 3) ir siekė 15,9 mokinio vienam mokytojui (2013 m. – 12,7 mokinio vienam mokytojui) (16 pav.). Mokių, kurie mokosi profesijos įgiję vidurinį išsilavinimą

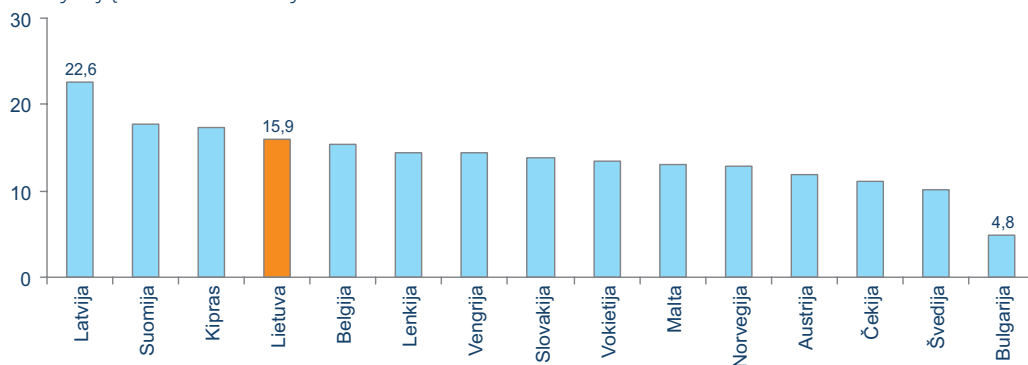
(ISCED 4), ir mokytojų skaičiaus santykis kaimyninėse šalyse, kaip Suomija ir Latvija, 2015 m. buvo kiek didesnis – atitinkamai 17,8 ir 22,6 mokinio vienam mokiniui.

**15 pav.** Mokių, kurie mokosi profesijos kartu su vidurinio ugdymo programa (ISCED 3), ir mokytojų skaičiaus santykis 2015 m.



Duomenų šaltinis: Eurostat

**16 pav.** Mokių, kurie mokosi profesijos įgiję vidurinį išsilavinimą (ISCED 4), ir mokytojų skaičiaus santykis 2015 m.



Duomenų šaltinis: Eurostat

## Kokios pagrindinės mokytojų charakteristikos?

2016–2017 m. m. 55 proc. profesinio mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo ir profesijos mokytojų buvo 50 metų amžiaus ir vyresni (17 pav.). 50 metų ir vyresnių mokytojų dalis Lietuvos ben-

drojo ugdymo mokyklose siekė 52 proc. CEDEFOP duomenimis<sup>1</sup>, 2009 m. 50 metų ir vyresnių mokytojų profesinio moky-

<sup>1</sup> Prieiga per internetą: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/statistics-and-indicators/statistics-and-graphs/ageing-ivet-teachers>.

mo įstaigose dalis ES valstybėse svyravo nuo 26 proc. Maltoje ir Liuksemburge iki 50 proc. Danijoje, 51 proc. Latvijoje, 54 proc. Nyderlanduose. 65 metų ir vyresnių bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, ir profesijos mokytojų dalis nebuvo didelė ir sudarė atitinkamai 5 proc. ir 6 proc.

2012–2016 m. 50 metų ir vyresnių bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, dalis padidėjo 3 proc. punktais, profesijos mokytojų – 2 proc. punktais. Per šį laikotarpį 65 metų ir vyresnio amžiaus bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, dalis liko nepakitusi, o profesijos mokytojų – padidėjo 1 proc. punktu.

2016–2017 m. m. tik 3 proc. profesinio mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo mokytojų ir 6 proc. profesijos mokytojų buvo jaunesni nei 30 metų amžiaus. Jaunesnių nei 30 metų mokytojų dalis bendrojo ugdymo mokyklose taip pat nebuvo didelė ir sudarė apie 3 proc.

2012–2016 m. jaunesnių nei 30 metų bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių pro-

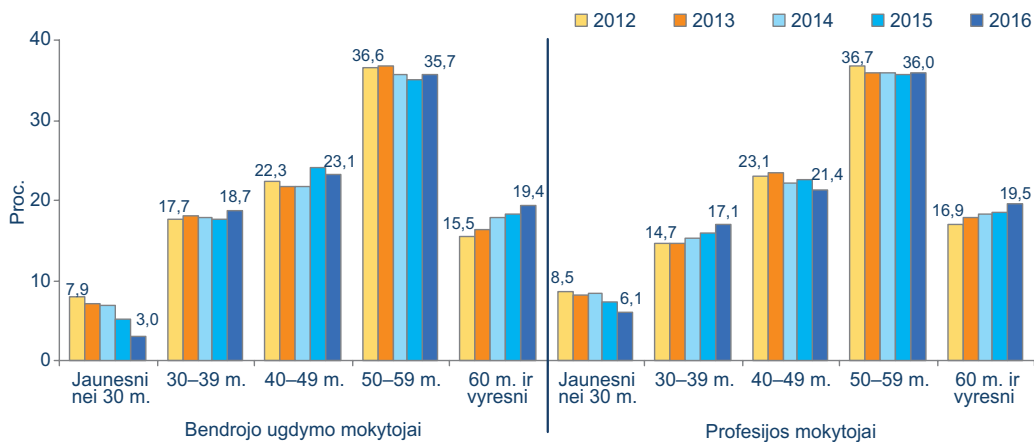
fesinio mokymo įstaigose, dalis sumažėjo 5 proc. punktais, o 4 proc. punktais išaugo 60 metų ir vyresnių mokytojų dalis. Profesijos mokytojų amžiaus kaita 2012–2016 m. nebuvo didelė – pokytis atskirose amžiaus grupėse svyravo apie 2 proc. punktus.

Dauguma (82 proc.) profesinio mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo mokytojų – moterys, tačiau profesijos mokytojų moterų ir vyrų santykis buvo tolygesnis – moterys sudarė 64 proc. visų profesijos mokytojų (18 pav.).

64 proc. profesinio mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo mokytojų ir 49 proc. profesijos mokytojų turėjo 15 metų ir didesnį pedagoginio darbo stažą (19 pav.). Neseniai pradėjusių dirbti (turinčių iki 3 metų pedagoginio darbo stažą) bendrojo ugdymo mokytojų dalis 2012–2016 m. sumažėjo 0,5 proc. punkto, o profesijos mokytojų – išaugo 2 proc. punktais.

98 proc. profesinio mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo mokytojų turėjo aukštąjį išsilavinimą, o aukštąjį išsilavinimą turinčių profesijos mokytojų dalis siekė 79 proc., aukštesnįjį išsilavinimą – 16 proc.,

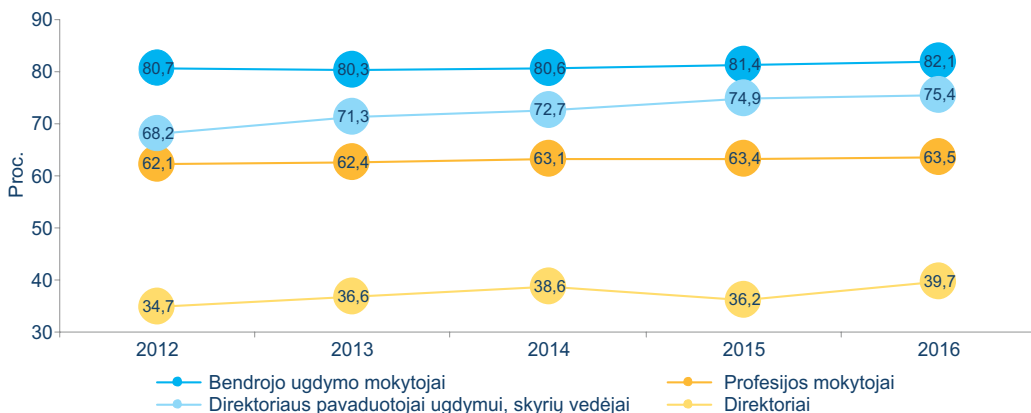
**17 pav.** Profesinio mokymo įstaigose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal amžių 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

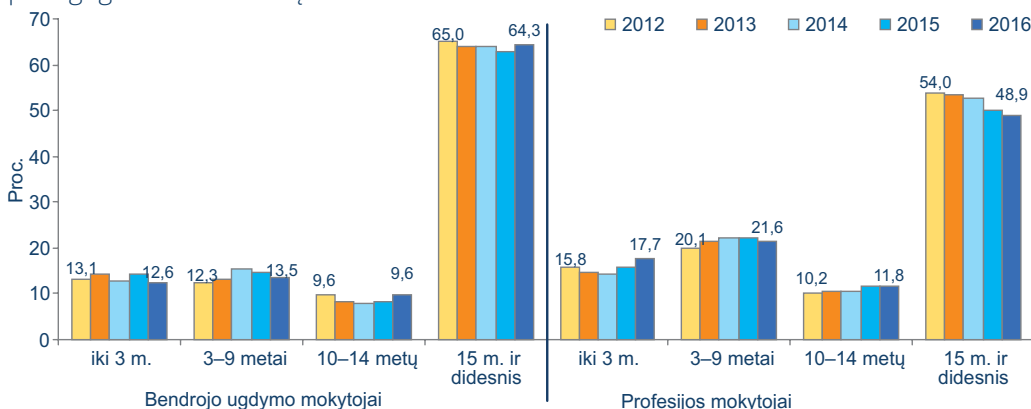


**18 pav.** Profesinio mokymo įstaigose dirbančių mokytojų ir vadovų moterų dalies kaita 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

**19 pav.** Profesinio mokymo įstaigose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal pedagoginio darbo stažą 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

vidurinę išsilavinimą – 5 proc. (20 pav.). 2012–2016 m. profesijos mokytojų, turinčių aukštąjį išsilavinimą, dalis išaugo 5 proc. punktais, o turinčių aukštesnį išsilavinimą dalis sumažėjo 5 proc. punktais. Profesijos mokytojų, turinčių vidurinę išsilavinimą, dalis per pastaruosius metus faktiškai nepakito.

2016–2017 m. m. 48 proc. profesijos mokytojų turėjo pedagogo kvalifikaciją. 52 proc. mokytojų bazines pedagogines ir psichologines žinias, suteikiančias teisę

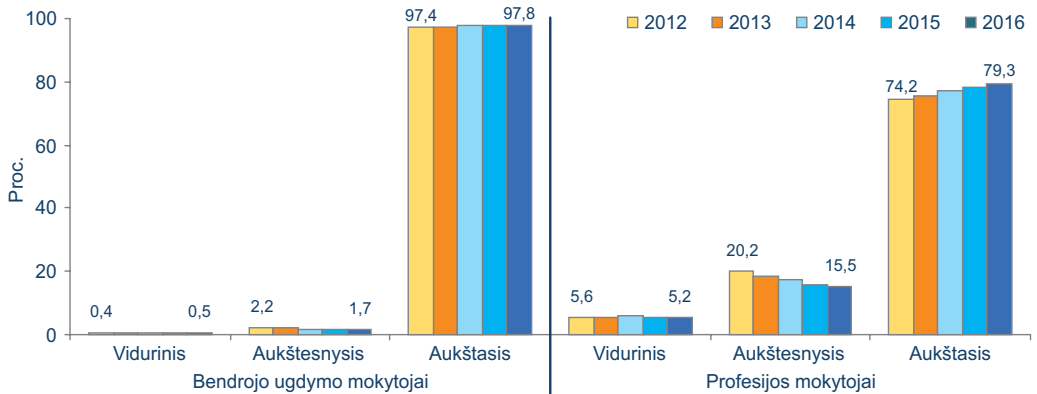
dirbti mokytoju, buvo įgiję pedagoginių-psichologinių žinių kurso metu. Tačiau 2017 m. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo centro vykdytos apklausos duomenys atskleidė, kad, profesinio mokymo įstaigų vadovų nuomone, šių pedagoginių-psichologinių žinių kursų kokybė yra nepatenkinama. 2012–2016 m. profesijos mokytojų, turinčių pedagogo kvalifikaciją, dalis kito nedaug – padidėjo 2 proc. punktais.

2016–2017 m. m. 49 proc. profesinio

mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo mokytojų buvo įgiję vyresniojo mokytojo, 30 proc. – mokytojo metodininko kvalifikacines kategorijas, o 38 proc. profesijos mokytojų turėjo vyresniojo mokytojo, 14 proc. – mokytojo metodininko kvalifikacines kategorijas ir 33 proc. profesijos mokytojų visai nebuvo įgiję kvalifikacinės kategorijos (21 pav.). Bendrojo ugdymo ir profesijos mokytojų, įgijusių mokytojo eksperto kvalifikacinę kategoriją, dalis nebuvo didelė – nesiekė 2 proc.

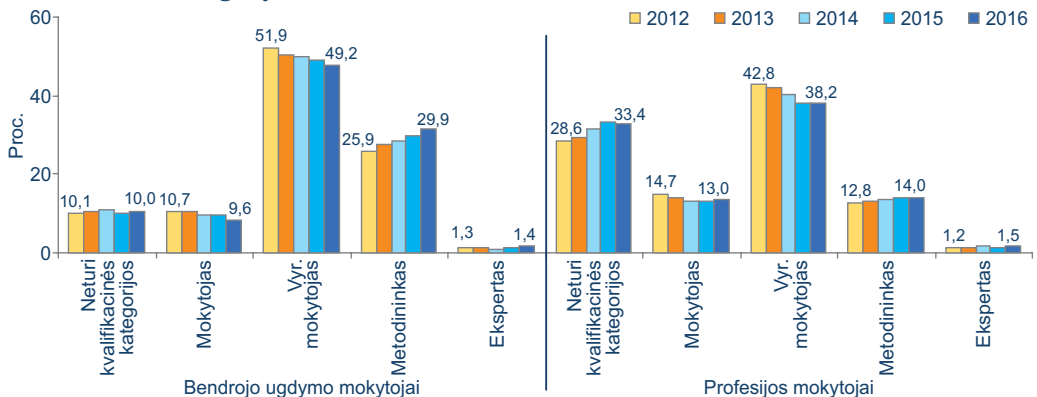
Vienas iš būdų profesinio mokymo įstaigų darbuotojams tobulinti kvalifikaciją yra dalyvauti tarptautinėse mainų programose. ŠVIS duomenimis, tik 5 proc. profesijos mokytojų ir 4 proc. profesinio mokymo įstaigose dirbančių bendrojo ugdymo mokytojų per pastaruosius penkerius metus buvo dalyvavę tarptautinėse mainų programose (didžiausia dalis dalyvavusiųjų tarptautinėse mainų programose buvo direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų – 11 proc.) (22 pav.). Kiek kitokius duomenis

**20 pav.** Profesinio mokymo įstaigose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal išsilavinimą 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

**21 pav.** Profesinio mokymo įstaigose dirbančių mokytojų pasiskirstymas pagal kvalifikacines kategorijas 2012–2016 m.

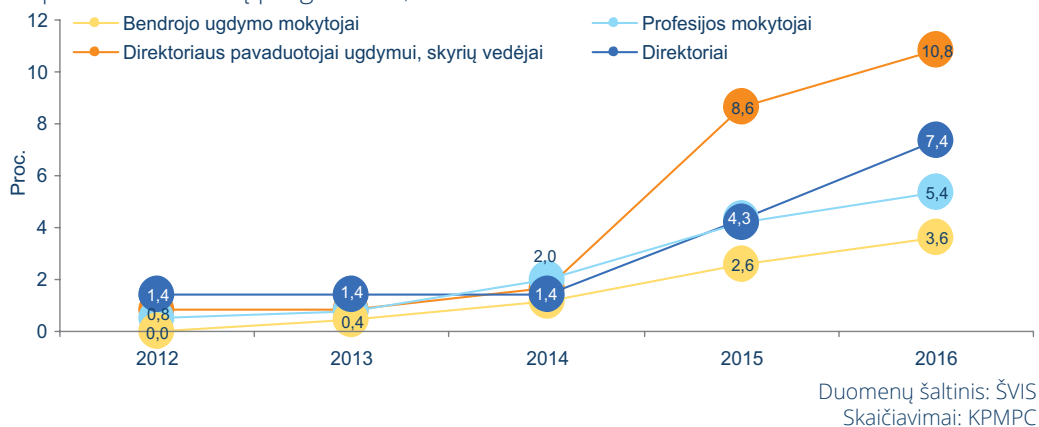


Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

pateikia Švietimo mainų paramos fondas, administruojantis „Erasmus+“ programą Lietuvoje: pastaraisiais metais mobilumo vizituose į užsienio šalių profesinio mokymo įstaigas ar įmones kasmet dalyvauja daugiau nei 500 profesinio mokymo specialistų, tiesa, jų skaičius mažėja dėl išaugusių mokinių mobilumo išlaidų. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro 2017 m.

atlikta profesinio mokymo įstaigų apklausa atskleidė, kad labiausiai profesijos mokytojams trūksta vienos iš ES užsienio kalbos mokėjimo ir gebėjimų, sudarančių mokytojų didaktinę kompetenciją – taikyti mokinių motyvavimo metodus, gebėjimo pažinti individualius mokinio poreikius, atnaujinti ir tobulinti mokymo turinį, vertinti mokinių pasiekimus ir pažangą (23 pav.).

**22 pav.** Profesinio mokymo įstaigose dirbančių mokytojų ir vadovų, dalyvaujančių tarptautinėse mainų programose, dalies kaita 2012–2016 m.



**23 pav.** Respondentų, nurodžiusių kompetencijas, kurių labiausiai trūksta profesijos mokytojams, dalis 2017 m.



## Kokios pagrindinės vadovų charakteristikos?

2016–2017 m. m. 82 proc. profesinio mokymo įstaigų direktorių ir 62 proc. direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų buvo 50 metų amžiaus ir vyresni (24 pav.). 50 metų ir vyresnių bendrojo ugdymo mokyklų vadovų (direktorių, pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų) dalis siekė 61 proc. 65 metų ir vyresnio amžiaus profesinio mokymo įstaigų direktorių dalis siekė 10 proc., o direktorių pavaduotojų ugdymui ir ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų – tik 3 proc. 65 metų ir vyresnio amžiaus bendrojo ugdymo mokyklų vadovų dalis sudarė tik 4 proc.

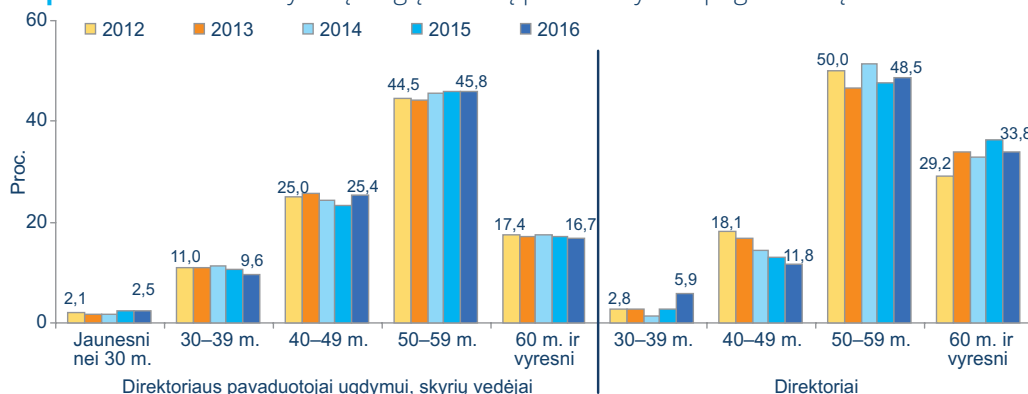
2012–2016 m. 50 metų ir vyresnio amžiaus profesinio mokymo įstaigų direktorių dalis išaugo 3 proc. punktais, direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų – 0,6 proc. punkto. Per šį laikotarpį 65 metų ir vyresnio amžiaus profesinio mokymo įstaigų direktorių dalis išaugo 4 proc. punktais, o direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų dalis sumažėjo 0,5 proc. punkto.

2016–2017 m. m. 60 proc. profesinio

mokymo įstaigų direktorių buvo vyrai, o 75 proc. direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų – moterys (18 pav.). 50 proc. profesinio mokymo įstaigų direktorių ir 30 proc. direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų turėjo 15 metų ir didesnį vadybinio darbo stažą (25 pav.). Neseniai pradėjusių dirbti vadybinį darbą (turinčių iki 4 metų vadybinio darbo stažą) direktorių dalis 2012–2016 m. išaugo 5 proc. punktais, o direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų dalis išaugo 7 proc. punktais.

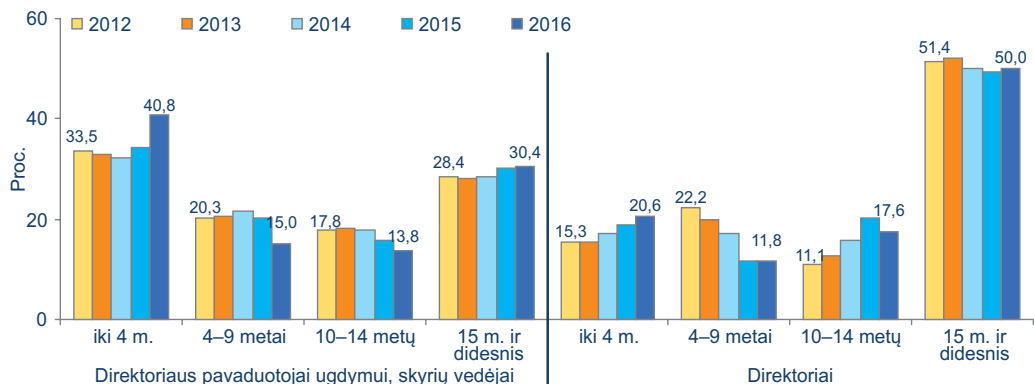
2016–2017 m. m. 47 proc. profesinio mokymo įstaigų direktorių buvo įgiję aukščiausią – I vadybinę kvalifikacinę kategoriją, tuo tarpu direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų, įgijusių I vadybinę kvalifikacinę kategoriją, dalis nėra didelė – 10 proc. (26 pav.). 39 proc. direktorių pavaduotojų ugdymui ir skyrių vedėjų buvo įgiję II vadybinę kvalifikacinę kategoriją, 16 proc. – III vadybinę kvalifikacinę kategoriją, o 35 proc. – neatestuoti.

**24 pav.** Profesinio mokymo įstaigų vadovų pasiskirstymas pagal amžių 2012–2016 m.



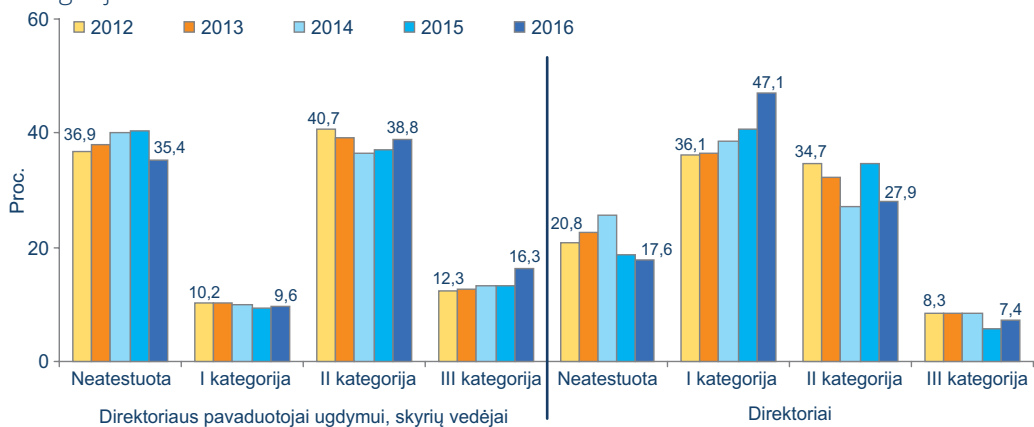
Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

**25 pav.** Profesinio mokymo įstaigų vadovų pasiskirstymas pagal vadybinį darbo stažą 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC

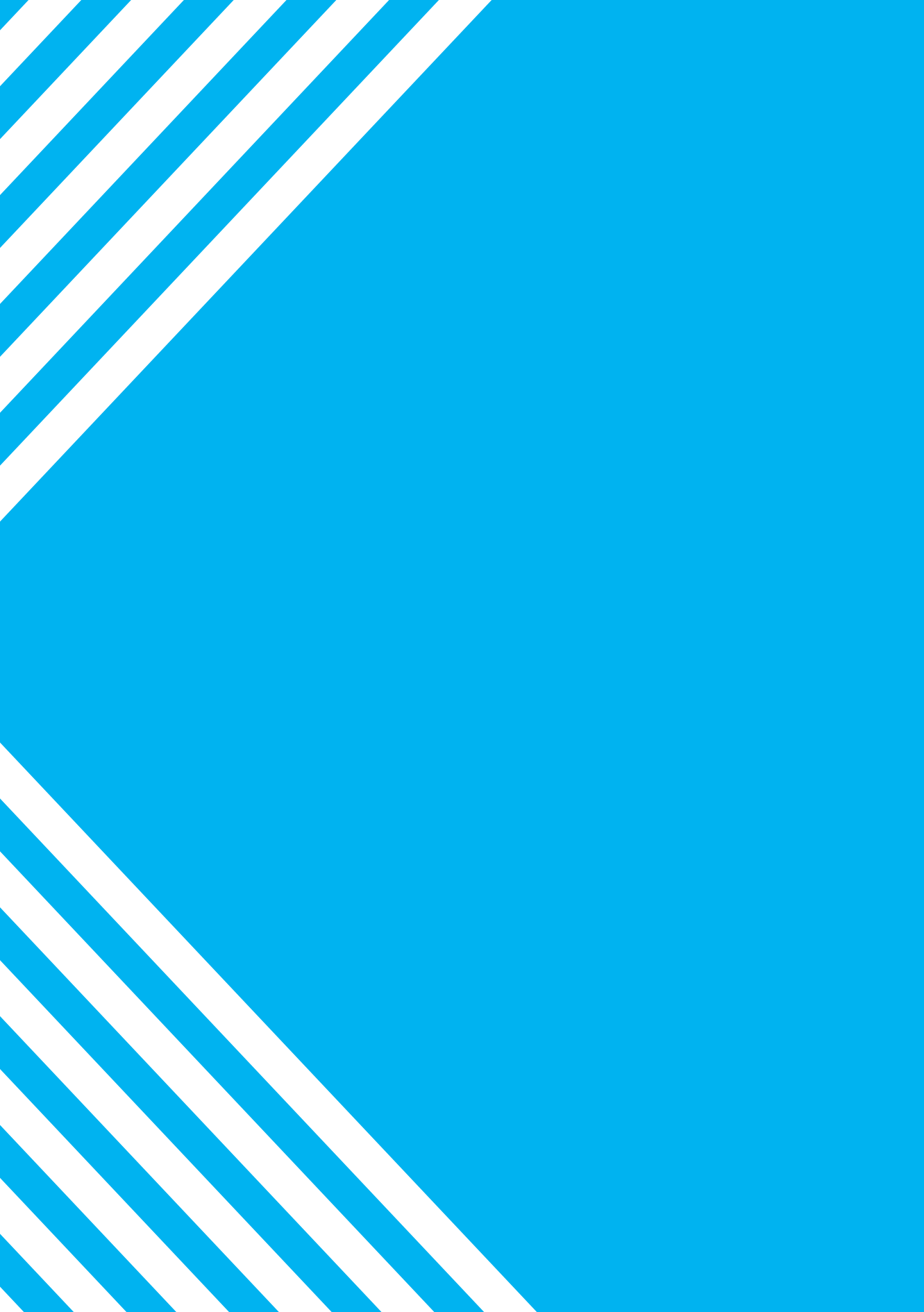
**26 pav.** Profesinio mokymo įstaigų vadovų pasiskirstymas pagal kvalifikacines kategorijas 2012–2016 m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiavimai: KPMPC



# **PROFESINIO MOKYMO TURINYS**



- Lietuvoje yra kuriamos šiuolaikiškos priemonės, padedančios užtikrinti profesinio mokymo skaidrumą ir atitiktį darbo rinkos poreikiams, – profesiniai standartai ir modulinės profesinio mokymo programos. Vis dėlto vėluojama parengti ir patvirtinti profesinius standartus, o perėjimas prie modulinio profesinio mokymo nevyksta taip sparčiai, kaip yra būtina dėl pokyčių darbo rinkoje.
- Besikeičiant profesinio mokymo programų turiniui kuriami ir mokymo(si) išteklių: 2015 m. sukurta 11 mokymo priemonių komplektų, susidedančių iš skaitmeninių vadovėlių, užduočių rinkinių, mokytojo knygos ir testų, kurie skirti penkių švietimo sričių pagal profesinio mokymo programas besimokantiems mokiniais. Šie mokymosi priemonių komplektai paskelbti internetinėse platformose ir yra prieinami visiems profesinio mokymo teikėjams.
- Savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimas ir pripažinimas diegiamas fragmentiškai: yra sukurta pakankamai teisinių prielaidų, tačiau trūksta metodinės medžiagos, metodikų ir priemonių vertinti savišvietos ir neformaliojo būdu įgytas kompetencijas, nėra renkama statistinė informacija apie asmenis, įgijusius kvalifikaciją ar jos dalį po atlikto savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimo, nėra sukurtos savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimo paslaugų teikimo kokybės užtikrinimo sistemos.
- Organizuojant profesinį mokymą vyrauja mokyklinė profesinio mokymo forma. Pameistrių ir pameistrystę taikančių profesinio mokymo teikėjų skaičius didėja nežymiai. Neretai profesinio mokymo organizavimas pameistrystės forma yra vykdomas tik įgyvendinant projektus, finansuojamus tarptautinių organizacijų ar fondų lėšomis, pameistrystė taikoma tik tam tikrai programos daliai, bet ne visai kvalifikacijai įgyti.

## Kaip formuojamas profesinio mokymo turinys?

Pamatinė, kvalifikacijų sistemos funkcionavimą užtikrinanti priemonė yra profesiniai standartai, aprašantys pagrindines ūkio sektoriaus kvalifikacijas. Profesinių standartų rengimas Lietuvoje yra nauja praktika. CEDEFOP duomenimis<sup>1</sup>, visos Europos šalys, išskyrus Daniją, Suomiją, Vokietiją, Airiją, Norvegiją ir Švediją, yra sukūrusios, rengia arba ketina rengti profesinius standartus. Minėtos šalys, kurios profesinių standartų neturi ir neketina rengti, reikalavimus kvali-

fikacijoms ir jas sudarančioms kompetencijoms nustato profesijų aprašuose. Nors įvairių šalių patirtis ir pažanga rengiant profesinius standartus skiriasi, jie yra laikomi vienu iš būdų užtikrinti šalyje suteikiamų kvalifikacijų skaidrumą. Į profesinių standartų rengimą įtraukiant darbdavių atstovus, sistemingai vykdomas kvalifikacijų tyrimus, profesiniai standartai turi padėti užtikrinti švietimo sistemoje suteikiamų kvalifikacijų atitiktį besikeičiantiems darbo rinkos poreikiams.

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, kaip institucija, atsakinga už Lietuvos kvalifikacijų sistemos tvarkymą,

<sup>1</sup> The dynamics of qualifications: defining and renewing occupational and educational standards (2009). Prieiga per internetą: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/5195>.



2010–2015 metais parengė 10-ties ūkio sektorių profesinius standartus, kurie 2015–2016 metais buvo pristatyti diskusijoms įvairioms darbo grupėms ir suinteresuotoms institucijoms. 2017 metais patvirtintas pirmasis iš parengtų dešimties profesinių standartų – *Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriaus profesinis standartas*. Remiantis patvirtintu *Apgyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriaus profesiniu standartu* atnaujintos *Svečių aptarnavimo darbuotojo (IV lygis)*, *Padavėjo ir barmeno (IV lygis)*, *Konditerio (IV lygis)* ir *Virėjo (IV lygis) programos*, kuriose, remiantis LAMA BPO duomenimis, 2017–2018 m. m. pradėjo mokytis 1 607 mokiniai.

Profesiniai standartai ir juose aprašytos kvalifikacijos yra pagrindas rengti profesinio mokymo programas. Šiuo metu *Studijų, mokymo programų ir kvalifikacijų registre* yra registruota 1 118 profesinio mokymo programų, iš kurių 81 proc. suteikia kvalifikacijas, o 19 proc. skirtos papildomoms kompetencijoms įgyti. Mokantis pagal profesinio mokymo programas galima įgyti iš viso 558 įvairias kvalifikacijas. Dalies šių kvalifikacijų turinį apibrėžia profesinio rengimo standartai, kuriuos nuosekliai turi pakeisti profesiniai standartai. Verslui vis sparčiau modernizuojant darbo vietas, diegiant inovacijas ir technologijas, taip pat dėl šių kvalifikacijų skaičiaus ir jų turinio atitikties darbo rinkos poreikiams kvalifikacijas suteikiančių programų skaičių ir turinį reikia peržiūrėti. Pereinant prie moduliinių profesinio mokymo programų kai kurios dabartinės siauresnės kvalifikacijos turės tapti kitų kvalifikacijų dalimi.

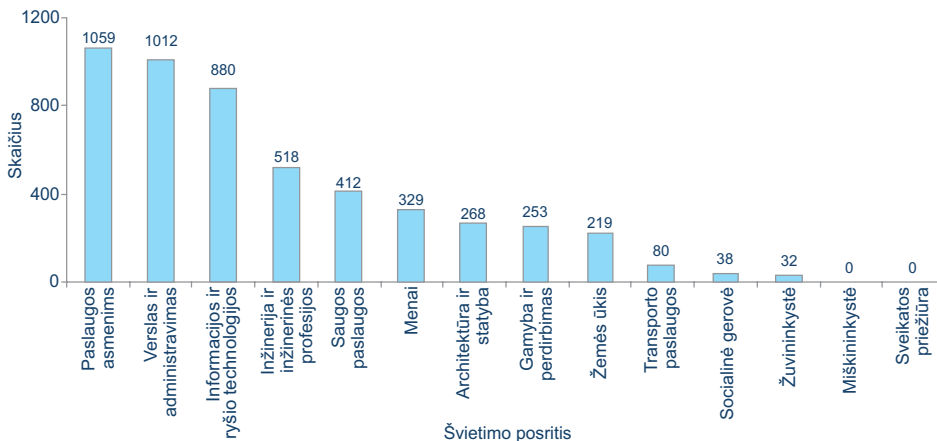
Profesinio mokymo turinio formavimas keičiasi: nuo 2002 m. turinys yra formuojamas kompetencijų pagrindu, aiškiai nustatant mokymosi rezultatus, o nuo 2015 m. pereinama nuo mokomaisiais

dalykais prie moduliiais grindžiamų profesinio mokymo programų. Iniciatyvos diegti modulinį profesinį mokymą Europoje ėmėsi pavienės valstybės: 1978 m. – Prancūzija, 1979 m. – Nyderlandai, 1983 m. – Škotija, 1990 m. – Ispanija, 1996 m. – Danija, 1999 m. – Suomija, Italija ir Slovėnija, 2006 m. – Vengrija, 2013 m. – Latvija ir kt., o šiuo metu modulinio profesinio mokymo diegimas laikomas vienu iš būdų modernizuoti profesinį mokymą (CEDEFOP, 2015<sup>1</sup>). Tokios programos tinka tiek pirmiam, tiek tęstiniam profesiniam mokymui, sudaro galimybę lanksčiau reaguoti į pokyčius darbo rinkoje, parengti specialistus, įgijusius paklausias kvalifikacijas.

Šiuo metu yra registruotos 76 modulinės profesinio mokymo programos, iš jų 2016–2017 m. m. buvo įgyvendinamos 46 programos, pagal jas mokėsi 5 125 mokiniai (11 proc. visų besimokančiųjų) (27 pav.). LAMA BPO duomenimis, 2017–2018 m. m. į 54 modulines profesinio mokymo programas priimta 8 170 mokinių (44 proc. visų priimtųjų mokytis). Daugiausia moduliinių profesinio mokymo programų yra parengta inžinerijos (16), menų (10) ir paslaugų asmenims (9) srityse. 2016–2017 m. m. daugiausia įgyvendinamų moduliinių profesinio mokymo programų buvo inžinerijos (8), informacijos ir ryšių technologijų (6), paslaugų asmenims (6) ir verslo ir administravimo (6) srityse, tačiau daugiausia mokinių mokėsi paslaugų asmenims, verslo ir administravimo ir informacijos ir ryšių technologijų švietimo srityse. Kuriant modulines profesinio mokymo programas nuosekliai turi mažėti profesinio mokymo programų, kurių turinys buvo kurtas grindžiant jas mokomaisiais dalykais.

<sup>1</sup> The role of modularisation and unitisation in vocational education and training (2015). Prieiga per internetą: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/6126>.

**27 pav.** Mokiniai, kurie mokėsi pagal modulines profesinio mokymo programas 2016–2017 m. m.



Duomenų šaltinis: ŠVIS  
Skaičiamai: KPMP

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro 2016 m. vykdyta profesinio mokymo įstaigų, įgyvendinančių modulines profesinio mokymo programas, apklausa atskleidė šiuos modulinio profesinio mokymo pranašumus: teorinis mokymas nėra atskirtas nuo praktinio mokymo, galima labiau diferencijuoti ir individualizuoti mokymosi procesą ir taip geriau atliepti individualius mokinių mokymosi poreikius, be to, objektyviau įvertinamos mokinių įgytos kompetencijos. Asmenys, norėdami įgyti tik tam tikras kompetencijas, gali pasirinkti mokymąsi pagal kai kuriuos modulius ir neprivalo baigti visos programos.

Nuo 2014 m. Lietuva aktyviai diegia Europos profesinio mokymo kreditų sistemą (ECVET), kuria siekiama dviejų pagrindinių tikslų – remti Europos piliečių mobilumą ir palengvinti mokymosi visą gyvenimą procesą. CEDEFOP stebėsenos ataskaitoje<sup>1</sup> 2015 m. Lietuva vertinta kaip daranti pažangą šalis, nes diegiant ECVET elementus išbandoma, kaip darbo vietoje pritaikomi

mokymosi pasiekimai, be to, jau taikomas mokymosi rezultatų vertinimas, patvirtinimas ir pripažinimas, pasirašomos mokymosi sutartys, taikomas savitarpio supratimo memorandumas. 2015–2016 m. atlikti ECVET žinomumo tyrimai atskleidė, kad Lietuvos profesinio mokymo įstaigos yra susipažinusios su ECVET sistema, pusė jų taiko tam tikrus ECVET sistemos elementus ir pripažįsta, kad tai daro teigiamą poveikį. 2016 m. paskelbtoje ECVET diegimo Lietuvoje situacijos analizėje<sup>2</sup> pažymėta, kad diegiant ECVET sistemą labai praverčia telkiami nacionaliniai ekspertai, kurie teikia konsultacijas profesinio mokymo įstaigoms, darbdaviams ir kitoms suinteresuotoms institucijoms. Daugėja profesinio mokymo įstaigų, kurioms įteiktos programos „Erasmus+“ profesinio mokymo mobilumo chartijos: 2015 m. – 14 profesinio mokymo įstaigų, 2016 m. – 5 profesinio mokymo įstaigoms. Analizė taip pat atsklei-

<sup>1</sup> Stronger VET for better lives (2015). Prieiga per internetą: <http://www.cedefop.europa.eu/en/publications-andresources/publications/3067>.

<sup>2</sup> Rutkienė A. (2016). Europos profesinio mokymo kreditų sistemos („ECVET“) diegimo Lietuvoje situacijos apžvalga. Prieiga per internetą: [http://smpf.lt/uploads/Straipsniai/Europos%20profesinio%20mokymo%20kreditu%20sistemos%20\(ECVET\)%20diegimo%20Lietuvoje%20situacijos%20apzvalga.pdf](http://smpf.lt/uploads/Straipsniai/Europos%20profesinio%20mokymo%20kreditu%20sistemos%20(ECVET)%20diegimo%20Lietuvoje%20situacijos%20apzvalga.pdf).

dė, kad viena iš svarbių sąlygų sėkmingai taikyti ECVET sistemą yra modulinis profesinis mokymas, kuris Lietuvoje dar nėra sistemiskai išplėtotas, t. y. ne visos profesinio mokymo programos yra modulinės ir ne visos profesinio mokymo įstaigos įgyvendina šiuo metu parengtas modulines profesinio mokymo programas.

Keičiant profesinio mokymo programų turinį būtina atnaujinti ir mokymosi išteklius. Naujų, šiuolaikinius reikalavimus atitinkančių mokymo priemonių rengimas buvo finansuotas ES struktūrinių fondų lėšomis 2004 metais (parengtos 69 naujos mokymo priemonės) ir 2015 metais: parengta 11 mokymo priemonių komplektų,

kuriuos sudaro skaitmeniniai vadovėliai, užduočių rinkiniai, mokytojo knygos, testai, skirti besimokantiems pagal 5 švietimo sričių programas. Taip pat įsigyta kompiuterinių mokymo priemonių, sukurtos internetinės mokymo priemonių platformos. 2017 m. Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro vykdytos apklausos duomenimis, profesinio mokymo įstaigos turi dalį (dalis trūksta) šiuolaikinių mokymo priemonių, o sukūrus internetines mokymo priemonių platformas jos tapo prieinamos visoms suinteresuotoms profesinio mokymo įstaigoms ir asmenims. Taip pat šiuolaikinės technologijos leidžia šias mokymo priemones laiku atnaujinti.

## Kiek išplėtotas savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų pripažinimas?

Europos švietimo strateginiuose dokumentuose savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų pripažinimas dažniausiai laikomas vienu iš pagrindinių mokymosi visą gyvenimą strategijų sėkmę lemiančių veiksnių. 2012 m. ES Tarybos Rekomendacijoje dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo (2012/C 398/01) valstybėms narėms rekomenduota ne vėliau kaip 2018 m. įdiegti savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų pripažinimo instrumentus, kuriais asmenims būtų suteikta galimybė: įsivertinti žinias, gebėjimus ir kompetencijas, kurias jie įgijo savišvietos ir neformaliojo mokymosi būdu, ir įgyti visą kvalifikaciją ar tam tikrais atvejais – dalinę kvalifikaciją.

Lietuvoje profesinio mokymo įstaigose yra sudarytos galimybės pripažinti savišvietos ir neformaliojo būdu įgytas kompetencijas kaip kvalifikaciją arba jos dalį. Vyresni nei 18 metų asmenys, turintys ne

mažesnę kaip 1 metų darbo stažą ir pageidaujantys įsivertinti anksčiau įgytas kompetencijas ir įgyti atitinkamą kvalifikaciją, kreipiasi į pasirinktą profesinio mokymo įstaigą. Profesinio mokymo įstaigai pristatomi profesinę ir kitą veiklą, susijusią su pageidaujamos įsivertinti kompetencijomis kvalifikacijai ar jos daliai įgyti, patvirtinantys dokumentai. Profesinio mokymo įstaiga, išnagrinėjusi pateiktus dokumentus ir atlikusi asmens anksčiau įgytų teorinių žinių ir praktinių gebėjimų įvertinimą pagal atitinkamoje profesinio mokymo programoje nustatytus mokymosi pasiekimų vertinimo reikalavimus, įtraukia jį į asmenų, pageidaujančių įsivertinti įgytas kompetencijas, sąrašus. Išlaikius baigiamąjį kvalifikacijos egzaminą, asmeniui išduodamas profesinio mokymo diplomą. Ketinantiems tęsti mokymąsi pagal pasirinktą profesinio mokymo programą, ankstesnio mokymosi pasiekimai įskaito-

mi kaip profesinio mokymo programos dalis. Ankstesnio mokymosi pripažinimas plačiai taikomas mokinių mobilumo veiklose, kai jie vyksta į užsienį pagal „Erasmus+“ ir panašius projektus atlikti praktikos bei mokytis.

Pagrindinė atsakomybė pripažįstant savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytas kompetencijas tenka profesinio mokymo įstaigoms, o jų patirtis ir taikomos procedūros labai skiriasi. Profesinio mokymo įstaigoms trūksta metodinės medžiagos, vertinimo metodikų ir priemonių. Dėl priemonių ir patirties stokos ne visos įstaigos teikia pripažinimo paslaugas arba šių paslaugų suteikimo terminas užsitęsia. Profesinio mokymo įstaigoms kyla sunkumų apmokestinant savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo paslaugas, todėl jos yra nemotyvuotos teikti tokias paslaugas ir jas viešinti.

Vertinant Lietuvos profesinio mokymo įstaigose veikiančią savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo sistemą pagal ES Tarybos Rekomendacijoje dėl neformaliojo mokymosi ir savišvietos rezultatų patvirtinimo nustatytus principus, išskirtinos šios sistemos silpnybės:

- informacija apie asmenis, kuriems pri-

pažintos savišvietos ar neformaliuoju būdu įgytos kompetencijos kaip kvalifikacija ar jos dalis nėra renkama, siteminga stebėseną nėra vykdoma. Todėl įvertinti, kaip plačiai buvo pripažinamas ankstesnis mokymasis profesinio mokymo sistemoje, trūksta duomenų;

- trūksta informacijos apie savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo galimybes ir naudą;
- ankstesnio mokymosi pripažinimo paslaugos profesinio mokymo įstaigose nėra koordinuojamos su Lietuvos darbo biržos teikiamomis paslaugomis bedarbiams;
- ankstesnio mokymosi pripažinimo priemonės nepakankamai integruotos į profesinio orientavimo ir konsultavimo paslaugas suaugusiems asmenims;
- trūksta savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo paslaugų kokybės užtikrinimo mechanizmų;
- trūksta savišvietos ir neformaliuoju būdu įgytų kompetencijų pripažinimo paslaugų teikėjų profesinės kompetencijos tobulinimo galimybių;
- trūksta sinergijos tarp ankstesnio mokymosi pripažinimo aukštojoje mokykloje ir profesinio mokymo įstaigoje (ECTS ir ECVET sistemų).

## Kaip plėtojamos profesinio mokymo formos?

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas nustato, kad profesinis mokymas Lietuvoje gali būti organizuojamas mokyklinė ir pameistrystės forma. Pameistrystės mokymo formą, įgyvendinant formaliojo profesinio mokymo programą, gali taikyti įmonė, įstaiga, organizacija, ūkininkas ar kt. arba profesinio mokymo įstaiga kartu su darbdaviu. Darbo vietoje, kurioje vykdomas

mokymas, turi būti profesinio mokymo programos reikalavimus atitinkantys technologiniai įrenginiai, darbo įrankiai ir kitos priemonės. Tačiau pameistrystė, kaip formaliojo profesinio mokymo organizavimo forma, nėra plačiai paplitusi, vyrauja mokyklinė profesinio mokymo forma. Neretai profesinio mokymo organizavimo pameistrystės forma patirtis yra įgyjama per „Erasmus+“

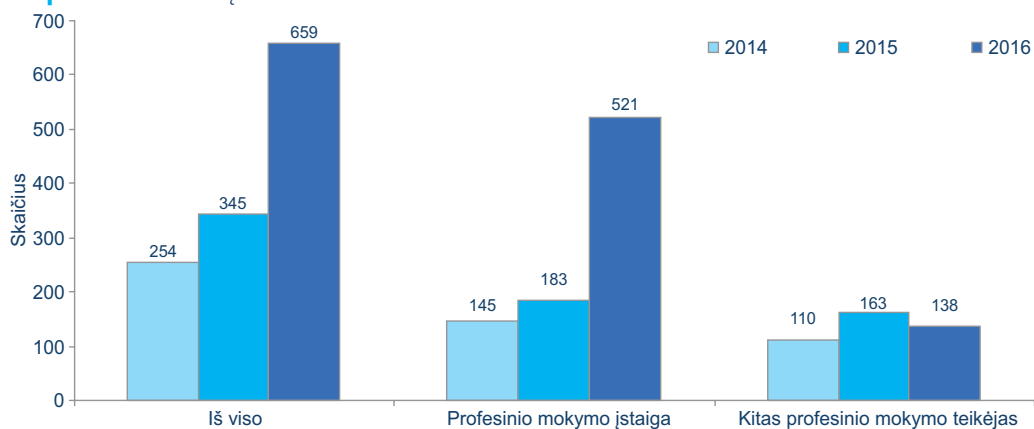
programos ar panašius projektus, kai pameistrystė su vietos darbdaviais išbandoma epizodiškai, tam tikrai programos daliai, bet ne visai kvalifikacijai įgyti.

Bene daugiausiai patirties profesinio mokymo įstaigos (t. y. darbo rinkos mokymo centrai, dirbantys su suaugusiais mokiniais) pasisėmė 2013–2015 m. įgyvendinant ESF projektą „Profesinis mokymas pameistrystės forma darbo rinkos mokymo centruose“, kurį koordinavo VŠĮ Vilniaus Jeruzalės darbo rinkos mokymo centras. Taikant pameistrystės mokymo formą 311 įmonių pagal 50 profesinio mokymo programų parengta daugiau kaip 1 100 darbuotojų. Įgyvendinant projektą parengtos pameistrystės organizavimo gairės. Profesinio mokymo įstaigos, įgyvendinančios formaliojo profesinio mokymo programas pirmai kvalifikacijai įgyti, šiame projekte nedalyvavo, tačiau jos gali naudotis projekto metu sukurta metodine medžiaga, padedančia planuoti ir organizuoti mokymo ir darbo procesą. Pameistrystė taikyta įgyvendinant trumpas (iki 1 metų trukmės) profesinio mokymo

programas, todėl projekto patirtis tik iš dalies gali būti perkelta į ilgesnes profesinio mokymo programas arba į profesinio mokymo programas, įgyvendinamas kartu su bendrojo ugdymo programomis.

Nuo 2014 iki 2016 m. pameistrių skaičius išaugo daugiau kaip 2 kartus – nuo 254 iki 659 (28 pav.). Pameistrystę taiko tiek profesinio mokymo įstaigos, tiek kiti profesinio mokymo teikėjai. Pavyzdžiui, Vilniaus technologijų ir verslo profesinio mokymo centre pameistrystės mokymo forma jau dvejį metus rengiami Java programuotojai, Visagino technologijos ir verslo profesinio mokymo centras bendradarbiauja su medicinos įrangos gamintoja UAB „Intersurgical“ ir kartu rengia automatinių sistemų eksploatavimo mechatronikus, Ukmergės technologijų ir verslo mokykla kartu su penkiomis metalo įmonėmis rengia metalo apdirbimo staklininkus. Pameistrystės mokymo forma taikoma rengiant kirpėjus, floristus. Alytaus profesinio rengimo centras šią formą sėkmingai taiko NEET (nedirbantis, nesimokantis, mokymuose nedalyvaujantis jaunimas) mokiniams.

**28 pav.** Pameistrių kaita 2014–2016 m.



Duomenų šaltinis: ITC  
Skaičiavimai: KPMPC

2016 m. daugiausia pameistrių mokėsi pagal metalų apdirbimo staklininko (52 pameistriai), suvirintojo (39 pameistriai), sekretoriaus (39 pameistriai), Java programuotojo (28 pameistriai), automatinių sistemų eksploatavimo mechatroniko (25 pameistriai), multimedijos paslaugų teikėjo (25 pameistriai), prekybos įmonių vadybininko padėjėjo (22 pameistriai), programinės įrangos testuotojo (22 pameistriai), slaugytojo padėjėjo (20 pameistrių) profesinio mokymo programas.

Tarp užsienio šalių pameistrystė labiausiai išvystyta Vokietijoje, kur per metus pameistrystės būdu mokosi apie 1,5 mln. asmenų ir atitinkamai įsitraukę apie 400 000 įmonių. Dažniausiai tris keturias dienas mokomasi įmonėje, vieną dvi – mokymo įstaigoje. Šioje šalyje pameistrystė grindžiama senomis tradicijomis, išplėtotomis kokybės procedūromis ir rimtais finansiniais darbdavių įsipareigojimais. Tačiau apskritai pameistrystė yra tik viena iš profesinio mokymosi darbo vietoje formų. Europoje praktinio profesinio mokymo organizavimui apibūdinti dažniau vartojama sąvoka

„work-based learning“ – *darbu grįstas mokymas*, kuris apima įvairias praktinio mokymo formas. Pavyzdžiui, Suomijoje, kurioje profesinis mokymas užima reikšmingą vietą švietimo sistemoje, tik 17 proc. kvalifikacijų įgyjamos per pameistrystę ir dauguma dalyvaujančiųjų pameistrystėje – suaugę mokiniai (duomenų šaltinis: Suomijos švietimo tarnybos (OPH) informacija, 2017). Kita valstybė, turinti didelę profesinio mokymo patirtį, – Nyderlandai. Joje visos kvalifikacijos gali būti įgyjamos mokykline forma arba dualinio mokymosi (anksčiau vadinta pameistryste) būdu. Abiem būdais mokymasis darbo vietoje yra privalomas, mokykline forma – vidutiniškai 45 proc., dualinio mokymosi būdu – vidutiniškai 75 proc. mokymuisi skirto laiko. Nustatyta, kad 2012–2013 m. m. Nyderlanduose dualinio mokymo būdu mokiniai vidutiniškai mokėsi 14 mėn., o mokykline forma – 5,4 mėn. Taip pat dualinio mokymosi atveju pameistriai dažniausiai būna vienoje įmonėje, o mokykline forma – keliose. Prognozuojama, kad Nyderlanduose ateityje besimokančiųjų dualinio mokymosi būdu skaičius mažės.

## Kaip užtikrinama profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybė?

Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centrui įgyvendinant projektą „Profesinio mokymo kokybės išorinis vertinimas“ (Nr. VP1-2.2-ŠMM-04-V-03-002) 2014 metais atliktas profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės išorinis vertinimas. Buvo vertinama 70 profesinio mokymo įstaigų, vykdančių bent vieną vertinamo švietimo posričio programą. Iš viso įvertintos 92 septynių švietimo posričių (statyba ir statybos inžinerija; darbo organizavimas; viešbučiai, restoranai ir viešasis

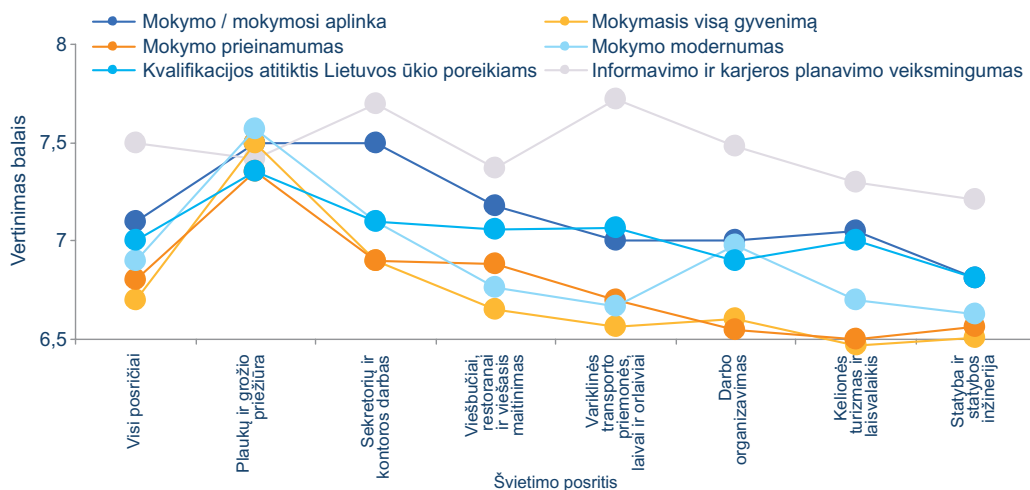
maitinimas; kelionės, turizmas ir laisvalaikis; variklinės transporto priemonės, laivai ir orlaiviai; sekretorių ir kontoros darbas; plaukų ir grožio priežiūra) programos.

Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės išorinis vertinimas buvo vykdomas analizuojant 6 sritis: mokymo/mokymosi aplinka, mokymasis visą gyvenimą, mokymo prieinamumas, mokymo modernumas, kvalifikacijos atitiktis ūkio poreikiams, informavimo ir karjeros veiksmingumo planavimas. Kiekvienoje verti-

nimo srityje vertinimo kriterijai ir rodikliai buvo suskirstyti pagal keturis kokybės gerinimo ciklo etapus: planavimas, įgyvendinimas, vertinimas ir peržiūra. Vertinimo srities kriterijaus ar jį nusakančio rodiklio kokybės lygis vertintas balais dešimtbalėje skalėje, atsižvelgiant į rodiklio kokybės lygmens aprašymą.

Apibendrinant profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės išorinio vertinimo rezultatus, galima teigti, kad plaukų ir grožio priežiūros posričio profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybė visose srityse yra įvertinta aukštesniais balais, nei kitų švietimo posričių programų įgyvendinimo kokybė, o santykinai žemiausiais balais įvertinta statybos ir statybos inžinerijos posričio programų įgyvendinimo kokybė (29 pav.). Visuose vertintuose švietimo posričiuose aukščiausiai vertinami informavimo ir karjeros planavimo veiksmingumo rodikliai, žemiausiai – mokymosi visą gyvenimą, mokymo prieinamumo ir mokymo modernumo rodikliai. Kaip tobulintinas profesinio mokymo programų įgyvendinimo kryptis vertintojai išskyrė profesinio mokymo teikėjų strateginio planavimo kompetencijos tobulinimą (strateginis planavimas dažnai yra suvokiamas kaip formali procedūra, prioritetiniai veiklos uždaviniai kartojasi metai iš metų, jie sunkiai išmatuojami, socialinių dalininkų dalyvavimas planavimo procese yra labiau deklaruojamas, nei vyksta iš tiesų), mokinių pažangumo didinimą ir nubyrijimo mažinimą (pabrėžiamas žemas mokinių pažangumas ir santykinai didelis nubyrijimas), programų pasiūlos didinimą (mažai mokyklų įgyvendina tęstinio profesinio mokymo programas, pirminio profesinio mokymo programų pasiūla yra gana ribota tikslinių grupių įvairovės ir turimo išsilavinimo atžvilgiu, neišnaudojamos įvairių mokymosi formų teikiamos galimybės, programos rengia ir atnaujina patys profesijos mokytojai, socialiniai partneriai šiame procese dalyvauja gana pasyviai).

**29 pav.** Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės išorinio vertinimo rezultatai 2014 m.



Duomenų šaltinis: Profesinio mokymo programų įgyvendinimo kokybės išorinio vertinimo rezultatų apibendrinimas ir rekomendacijos profesinio mokymo programoms ir profesinio mokymo kokybės užtikrinimo sistemai tobulinti (KPMPC, 2015)



**PROFESINIO MOKYMO  
KOORDINAVIMAS IR  
FINANSAVIMAS**





- Lietuvoje profesinio mokymo valdymas ir koordinavimas daug labiau centralizuotas nei kitose Europos Sąjungos valstybėse. Kad profesinio mokymo sistema veiksmingai funkcionuotų, trūksta žmogiškųjų išteklių viešojo administravimo ir švietimo pagalbos srityse, efektyvios atskaitomybės ir darnaus bendradarbiavimo priemonių.
- Bandymai decentralizuoti profesinį mokymą įtraukiant į profesinio mokymo įstaigų valdymą įvairius dalininkus iki šiol prieštaringi: pasitaiko, kad dalininkais tampa palyginti silpnos organizacijos, negalinčios veiksmingai prisidėti prie profesinio mokymo įstaigų plėtros, arba tik verslo interesų paisantys ūkio subjektai.
- Bendradarbiavimas ir socialinė partnerystė profesinio mokymo srityje kol kas dar tik formuojasi. Jiems plėtotis trukdo socialinės atsakomybės stoka, institucijų uždaramas ir silpni viešojo administravimo gebėjimai.
- Siekiant užtikrinti profesinio mokymo kokybę pastaraisiais metais atsiskleidė kelias problemas, kurias reikia spręsti veiksmingai pertvarkant valdymą. Pirmiausia tai asmens įgytų kompetencijų vertinimo sistemos ir pasirengimo vykdyti formaliojo profesinio mokymo programas vertinimo peržiūros būtinybė. Taip pat reikia iš esmės peržiūrėti profesinio mokymo įstaigų įgyvendinamas profesinio mokymo programas ir suteikiamų kvalifikacijų įvairovę, nes neretai tai visiškai nedera su investicijomis į profesinio mokymo įstaigų infrastruktūrą.
- Valstybės ir savivaldybių biudžetų išlaidos profesiniam mokymui 2016 m. sudarė 0,3 proc. BVP, o išlaidos vienam besimokančiajam profesiniame mokyme siekė 2 tūkst. eurų. Tačiau valstybės biudžeto lėšos, tekusios vienam besimokančiajam įvairiose profesinio mokymo įstaigose, svyravo nuo 1,3 tūkst. eurų iki 3,6 tūkst. eurų, mokymo profesijai lėšos – nuo 412 eurų iki 956 eurų (specialiųjų ugdymosi poreikių turinčiam mokiniui – nuo 1 479 eurų iki 2 505 eurų). Valstybinių profesinio mokymo įstaigų valdomo turto likutinė vertė 2016 m. pabaigoje siekė 69 mln. eurų.

## Kaip Lietuvoje koordinuojamas profesinis mokymas?

Lietuvoje taikomas vienas labiausiai centralizuotų profesinio mokymo įstaigų valdymo modelių – valstybės reguliuojamas mokyklinis profesinis mokymas. Esminis vaidmuo, plėtojant profesinį mokymą, priklauso Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai. Panašus profesinio mokymo modelis yra Latvijoje, Lenkijoje, Danijoje, Suomijoje ir Norvegijoje. Vokietijoje, Austrijoje ir Nyderlanduose yra taikomas korporacinis dualinis profesinio

mokymo modelis, kai profesinis mokymas vyksta įmonėse: mokiniai pasirašo sutartį su verslo įmonėmis ir tampa praktikanto statusą turinčiais darbuotojais (pameistriais). Tuo pačiu metu jie lanko profesines mokyklas ir jiems privalu laikytis švietimo sistemos taisyklių. Liberaliosios rinkos ekonomikos profesinio mokymo modelio atveju (Jungtinė Karalystė, Airija) rinka reguliuoja profesinio mokymo pasiūlos ir paklausos poreikį. Tačiau, nepriklausomai

nuo profesinio mokymo modelio, visos Europos Sąjungos šalys turi bent minimalų valstybės finansuojamą profesinio mokymo įstaigų tinklą, kad parengtų visų sričių specialistus, jei profesiniame mokyme atsisakytų dalyvauti vieno ar kito ūkio sektoriaus įmonės.

2016–2017 m. m. veikė 44 biudžetinės profesinio mokymo įstaigos, kuriose savininko teises ir pareigas įgyvendino tik Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Profesinio mokymo įstaigos valdyme taip pat dalyvauja profesinio mokymo įstaigos taryba, kurioje svarstomas įstaigos metinės veiklos planas, sprendžiami kiti su įstaigos veikla susiję klausimai. Teisės aktai numato, kad nuo profesinio mokymo įstaigos direktoriaus darbo kokybės priklauso jam skiriamas priedas prie atlyginimo, kuris nustatomas metams pagal pateiktą vadovo veiklos ataskaitą (joje pateikiama informacija apie mokinių nubyrėjimą, projektinę veiklą profesinio mokymo įstaigoje, dalyvavimą mobilumo projektuose ir kita informacija). Kadangi skiriami prie atlyginimo priedai yra nedideli, tai ir pastangos juos gauti objektyviai nėra didelės. Kartu iki šiol nėra aiškaus mechanizmo, kaip skatinti profesinio mokymo įstaigų vadovų rotaciją tais atvejais, kai jų turimos vadybinės kompetencijos nebeatitinka šių dienų reikalavimų ir jų nebeužtenka profesinio mokymo įstaigos veiklos tikslams pasiekti. Kita vertus, organizuojant profesinio mokymo įstaigų tinklą dažniausiai vertinami formalieji profesinio mokymo įstaigos veiklos požymiai: įgyvendinamų profesinio mokymo programų skaičius, mokinių skaičius ir kt. Tačiau ne mažiau svarbu omenyje turėti faktą, kad naujas ir pažangus vadovas gali suteikti naują kokybinį ir kiekybinį postūmį vie-

nos ar kitos profesinio mokymo įstaigos raidoje, ilgainiui gerėjant ir formaliesiems jos rezultatams. Tai nūdienos sąlygomis, kai reikia nuolatinio kūrybingumo, lankstumo ir veiksmingų sprendimų, yra labai svarbu.

2016–2017 m. m. profesinio mokymo srityje taip pat veikė 26 viešosios įstaigos. Dvylikos iš jų valdyme dalyvauja verslo įmonės, keturiose – ir verslo įmonė, ir savivaldybė, kitų dešimties steigėjas yra tik Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija. Kai kuriais atvejais dalininkų teikiama nauda profesinio mokymo įstaigai objektyviai yra abejotina. Pavyzdžiui, Viešojoje įstaigoje Klaipėdos laivų statybos ir remonto mokykloje dalininkais yra Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija ir UAB „Vakarų santechnika“, kurioje, viešai skelbiamais duomenimis, dirba dvidešimt darbuotojų. Kyla pagrįstas klausimas, ką gali kokybiškai ir kiekybiškai profesinio mokymo įstaigai duoti tokiais žmogiškaisiais ištekliais disponuojanti įmonė. Kitas pavyzdys – Viešoji įstaiga Panevėžio profesinio rengimo centras. Jos dalininkas yra Panevėžio prekybos, pramonės ir amatų rūmai, kurių tarybos prezidiume viceprezidento pareigas užima ir Viešosios įstaigos Panevėžio profesinio rengimo centro direktorius. Dalininkas vertina Viešojoje įstaigoje Panevėžio profesinio rengimo centre asmenų įgytas kompetencijas. Taip pat yra ir Viešojoje įstaigoje Telšių regioniniame profesinio mokymo centre ir Viešojoje įstaigoje Kelmės profesinio rengimo centre, kai šiose įstaigose asmenų įgytas kompetencijas vertina jų dalininkas – Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai. Tokia situacija verčia peržiūrėti reikalavimus įgytų kompetencijų vertinimo kokybei, skaidrumui

ir objektyvumui, kai įstaigų dalininkai yra atsakingi už kompetencijų vertinimo organizavimą. Kita probleminė aplinkybė yra ta, kad Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija padengia faktiškai visas profesinio mokymo įstaigų veiklos išlaidas, o kitų dalininkų įnašai yra palyginti arba labai maži, arba jų iš viso nėra. Viešųjų įstaigų valdymas, jų atsiskaitymas už veiklą ir finansus vyksta Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatyme nustatyta tvarka. Kasmet yra teikiamos profesinio mokymo įstaigos vadovo veiklos vertinimo ataskaitos, metinės profesinio mokymo įstaigos veiklos ataskaitos, finansinių ataskaitų rinkiniai. Tačiau to neužtenka, kad būtų galima objektyviai įvertinti tiek biudžetinių, tiek viešųjų profesinio mokymo įstaigų veiklos kokybę.

Centralizuotas profesinio mokymo modelis lemia atitinkamų išteklių, planuojant profesinį mokymą ir užtikrinant jo kokybę, būtinybę. Šiuo atveju keturi Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijos departamentai dalijasi atsakomybėmis, susijusiomis su profesiniu mokymu. Švietimo kokybės ir regioninės politikos departamentas atlieka valstybinę švietimo teikėjų (išskyrus aukštąsias mokyklas) veiklos priežiūrą. Mokymosi visą gyvenimą departamentas koordinuoja profesinio mokymo turinio rengimo, kompetencijų vertinimo ir pripažinimo plėtotės darbus, atstovauja Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai viešųjų įstaigų dalininkų susirinkimuose. Ekonomikos departamentas atsakingas už skiriamų valstybės finansinių išteklių paskirstymą, tikslingą investavimą ir veiksmingą turto valdymą. Europos Sąjungos paramos koordinavimo departamentas organizuoja ES lėšų skirstymą, vykdo jų panaudojimo priežiūrą

ir pan. Profesinio mokymo klausimais taip pat rūpinasi Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras, atsakingas pirmiausia už profesinių standartų rengimą, formaliojo profesinio mokymo programų rengimą, vertinimą ir įteisinimą, profesinio mokymo turinio kūrimą ir įvairių švietimo pagalbą profesinio mokymo įstaigoms. Palyginti su panašaus dydžio valstybėmis, Lietuvoje profesinio mokymo valdymo ir švietimo pagalbos išteklių nėra dideli. Pavyzdžiui, Airijoje (panašaus dydžio valstybėje) veikia 3 įstaigos: Airijos profesinio mokymo tarnyba, kurioje dirba apie 250 darbuotojų, Airijos kokybės ir kvalifikacijų agentūra, turinti per 100 specialistų, taip pat Ateities gebėjimų poreikių ekspertų grupė, atliekanti atskirų ūkio sektorių studijas apie darbo jėgos būklę. Viešojo administravimo kokybei gerinti Lietuvoje būtinas ir naujų kompetentingų darbuotojų pritraukimas. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijoje vidutinis vyresniojo specialisto darbo užmokestis neatskaičius mokesčių 2017 m. I ketvirtį siekė 888 eurus, vyriausiojo specialisto – 1 115 eurų (minimu laikotarpiu vidutinis darbo užmokestis šalyje siekė 808 eurus). Tokiomis sąlygomis uždavinys – pritraukti kūrybingus, jaunesnio amžiaus darbuotojus – tampa sunkiai įgyvendinamas.

Prie profesinio mokymo koordinavimo Lietuvoje priskirtini ir patariamieji komitetai:

1. Profesinio mokymo taryba, kurios nuostatus tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Tarybos personalinę sudėtį tvirtina švietimo ir mokslo ministras, jos kadencija – dveji metai. Tarybos uždavinys – patarti valstybės institucijoms sprendžiant strateginius profesinio mokymo klausimus. Taip pat ji svarsto

priėmimo į valstybės finansuojamas profesinio mokymo programas planą ir teikia Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai atitinkamus siūlymus.

2. Centrinis profesinis komitetas – tai patariamoji institucija koordinuojant strateginius kvalifikacijų sistemos formavimo klausimus. Jo darbo reglamentą tvirtina švietimo ir mokslo ministras, o sudėtį tvirtina Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro direktorius.
3. Septyniolika sektorinių profesinių komitetų, kurie svarsto ir aprobuoja profesinius standartus, kvalifikacijas ir įvairių ūkio sektorių formaliojo profesinio mokymo programas. Šių komitetų nariams yra deleguota didelė atsakomybė ir tenka nemažas darbo krūvis, tačiau savo funkcijas jie atlieka visuomeniniais pagrindais. Visų sektorinių profesinių komitetų sudėty periodiškai peržiūrimos, siekiant pritraukti kompetentingus ir aktyvius narius.

Centralizuoto profesinio mokymo valdymo ir patariamųjų subjektų veikla ne visada yra darni ir efektyvi, socialinės partnerystės lygis nėra aukštas. Tai iliustruoja *Apygyvendinimo ir maitinimo paslaugų sektoriaus profesinio standarto* tvirtinimo pavyzdys, kai įvairių suinteresuotų institucijų interesų derinimas truko ilgiau nei dvejus metus.

Socialinės partnerystės ir atsakomybės stoka matyti ir platesniame veikiančių subjektų kontekste. Rengiant profesinius standartus, įgyvendinant bandomuosius profesinio mokymo projektus, tik nedidelė dalis profesinio mokymo sistemos ir veiklos pasaulio atstovų juose dalyvavo ir įgijo ne tik žinių, bet ir svarbių gebėjimų. Visos kvalifikacijų sistemos efektyvus funkciona-

vimas neįmanomas be aktyvaus visų socialinių dalininkų dalyvavimo visuose etapuose ir procesuose. Rengiant profesinius standartus šis principas yra labai svarbus. Deja, konkursinė profesinių standartų rengimo finansavimo tvarka ne tik kad neužtikrina visų atitinkamo ūkio sektoriaus socialinių partnerių dalyvavimo juos rengiant, bet netgi juos supriešina: įmonės ir specialistai, į kuriuos kreiptasi dėl informacijos pateikimo arba nuomonės, dažniausiai atsisakydavo tai daryti, nes jiems už tai nebuvė atlyginama. Tai problema, kuri gali būti ganėtinai didelė ir aktuali rengiant naujus profesinius standartus.

Vieni sudėtingiausių, kartu ir svarbiausių profesinio mokymo koordinavimo elementų yra efektyvus planavimas ir atskaitomybė. Abiem atvejais galima įžvelgti tęstinio pobūdžio komplikacijų. Planavimas priimant mokinius į profesinio mokymo įstaigas yra organizuojamas atsižvelgiant į pačių mokyklų siektinus mokinių skaičius, kurie, toli gražu, ne visada atspindi regionų, darbo rinkos poreikius ir atliepia valstybės investicijas. Tarkim, investicijos į sektorinius praktinio mokymo centrus turėtų tiesiogiai atsispindėti atitinkamai plėtojamose formaliojo profesinio mokymo programose, tačiau dažnai taip nėra (*daugiau informacijos žr. pridedamuose regionų infografikuose*). Pavyzdžiui, Viešojo įstaiga Elektrėnų profesinio mokymo centras turi Energetikos sektorinį praktinio mokymo centrą, tačiau 2014–2017 m. tik 6 proc. jų absolventų įgijo šios srities kvalifikacijas; Viešojo įstaiga Alantos technologijos ir verslo mokykla turi Žemės ūkio sektorinį praktinio mokymo centrą, o 2014–2017 m. šios srities absolventai sudarė 22 proc. visų įstaigos absolventų; Karaliaus Mindaugo profesinio mokymo

centras turi Kirpimo, grožio ir susijusių paslaugų sektorinį praktinio mokymo centrą, o 2014–2017 m. šios srities absolventai sudarė 23 proc. visų įstaigos absolventų. Visai priešinga padėtis yra Vilniaus automechanikos ir verslo mokykloje, kuri turi Variklinių transporto priemonių ir motociklų remonto sektoriaus praktinio mokymo centrą – 2014–2017 m. šios srities absolventai sudarė 80 proc. visų profesinio mokymo įstaigos absolventų. Pateiktame sektorinių praktinio mokymo centrų veiklos kontekste aktuali tampa ir atskaitomybė. Kas ir kiek yra atsakingi už palyginti labai didelių investicijų nepakankamą grąžą – lieka neaišku.

Aptariant profesinio mokymo valdymą paminėtinos dar kelios probleminės situacijos, kurias būtina veiksmingai taisyti. Pirmiausia – asmens įgytų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme. *Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatyme* yra įtvirtinta, kad asmens įgytas kompetencijas vertina tik Lietuvos Respublikos Vyriausybės tvarka akredituotos institucijos. Jomis tapti gali socialinis partneris, kitas Lietuvos Respublikos juridinis asmuo, kitos valstybės narės juridinis asmuo arba juridinio asmens statuso neturinti organizacija ar jos padalinys. Nuo 2012 m. yra akredituota 31 institucija. Nors deklaruojama, kad profesinis mokymas yra atskirtas nuo asmens įgytų kompetencijų vertinimo, tačiau akreditavęsi yra ne tik socialiniai partneriai, bet ir profesinio mokymo teikėjai, kuriems taikomas apribojimas – nevertinti pačių įgyvendinamų profesinio mokymo programų mokinių kompetencijų. Asmens įgytų kompetencijų vertinimas profesiniame mokyme šiuo metu nėra pakankamai efektyvus, kokybiškas ir skaidrus. Tai iliustruoja šios aplinkybės:

- akredituotos institucijos dažniausiai atlieka tik administracinę funkciją vertinimo procese. Faktiškai visą vertinimo veiklą atlieka pačios profesinio mokymo įstaigos, kurių mokiniai yra vertinami: mokytojai rengia kompetencijų vertinimo užduotis, siūlo darbdavių atstovus į vertinimo komisijas, suteikia vertinimui reikalingas patalpas, įrangą, priemones;
- valstybės skiriamos lėšos už kompetencijų vertinimą nepakito nuo 2003 m., kai vieno asmens kompetencijoms įvertinti buvo skiriama apie 24 Lt, o šiuo metu – 7,2 euro (2016 m. kompetencijų vertinimui buvo skirta 130 tūkst. eurų);
- nėra vykdoma nei akredituotų institucijų veiklos stebėseną, nei planinė jų veiklos priežiūra. Reaguojama tik gavus skundus (asmens įgytų kompetencijų vertinimo institucijų priežiūra deleguota Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai).

Profesinio mokymo kokybės užtikrinimas pastaraisiais metais taip pat komplikavosi dėl pasirengimo vykdyti formaliojo profesinio mokymo programas vertinimo (ekspertizės). Profesinio mokymo teikėjo pasirengimo vykdyti programą vertinimas atliekamas vadovaujantis *Pasirengimo vykdyti formaliojo profesinio mokymo programas ekspertizės atlikimo tvarkos aprašu*, patvirtintu švietimo ir mokslo ministro. Šio vertinimo tikslas – įvertinti profesinio mokymo teikėjo turimus žmogiškuosius, materialiuosius ir metodinius išteklius, reikalingus profesinio mokymo programai vykdyti. Vertinimo rezultatas – profesinio mokymo teikėjui, gavusiam teigiamą ekspertizės aktą dėl pasirengimo vykdyti profesinio mokymo programas, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministe-

rija išduoda licenciją vykdyti formaliojo profesinio mokymo programą. Vadovaujantis *Formaliojo profesinio mokymo licencijavimo taisyklėmis*, patvirtintomis Lietuvos Respublikos Vyriausybės, ekspertizę atlieka Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centro direktoriaus įsakymu sudaryta ekspertų komisija, į kurią ekspertais įtraukiami šio centro darbuotojai. Į ekspertizę įtraukti atitinkamos srities ar ūkio sektoriaus ekspertus iš verslo ar švietimo srities, organizuoti jų darbą realiai situacijai vietose įvertinti, Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras neturi finansinių galimybių. Vidutiniškai per metus atliekama 280 ekspertizių, iš kurių teigiamų – 90 proc. (neigiamų ekspertizių skaičius pastaruosius trejus metus auga). Esant nemokamai ekspertizei (valstybės rinkliava mokama tik už licencijos išdavimą), pasitaiko vis daugiau atvejų, kai formaliojo profesinio mokymo programas norintys vykdyti nauji pareiškėjai kreipiasi dėl licencijos išdavimo iš tikro neturėdami tam reikiamų išteklių. Situaciją komplikuoja menka licencijuotos veiklos priežiūra, deleguota Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerijai, kuri stokodama žmogiškųjų išteklių paprastai reaguoja tik gavusi skundą.

Profesinio mokymo koordinavimo aspektu taip pat labai svarbu įvertinti tarpinstitucinio bendradarbiavimo formas ir apimtis. Profesiniam mokymui lėšas planuoja, skiria ir veikas įgyvendina trys ministerijos: Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija ir Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje ir Ūkio ministerijoje yra skyriai, atsakingi už tęstinį profesinį mokymą. Detaliau nenagrinėjant vienos ar kitos ministerijos veiklos pastebėtina, kad iki šiol trūksta tarpinstitucinių diskusijų ir jų pagrindu priimamų sprendimų. Aktualiems tęstinio profesinio mokymo klausimams spręsti nepasitelkiama Profesinio mokymo taryba. Tokio bendradarbiavimo skatinimo galimybę turėjo ir Neformaliojo suaugusiųjų švietimo taryba, tačiau per pastaruosius keletą metų įvyko tik keli jos posėdžiai. Galima manyti, kad kai kurios svarbios profesinio mokymo problemos, kaip, tarkime, savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimo ir pripažinimo, galėtų būti sprendžiamos daug veiksmingiau, pavykus (ir norint) sukurti naujas, kryptingas ir periodiškai tarpinstitucinio bendradarbiavimo formas.

## Kokia apimtimi finansuojamas profesinio mokymo įstaigos?

Pagal *Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymą* profesinis mokymas finansuojamas iš valstybės biudžeto, savivaldybių biudžeto, Užimtumo fondo, socialinių partnerių lėšų ir kitų teisėtai gautų lėšų. Lėšas, skirtas profesiniam mokymui, sudaro: mokymo lėšos, ūkio lėšos, kompetencijų vertinimo lėšos, materialinės paramos lėšos, investicijų lėšos profesinio mokymo

ir kvalifikacijų sistemų plėtrai ir profesinio orientavimo lėšos. Pirminis profesinis mokymas finansuojamas iš valstybės ir savivaldybių biudžetų. Tęstinis profesinis mokymas vykdomas jį užsakančios įmonės ar įstaigos arba jį pasirinkusio asmens lėšomis, išskyrus bedarbių arba įspėtų apie atleidimą asmenų mokymą, kurį valstybė finansuoja per Užimtumo fondą.

2016 m., palyginti su 2010 m., valstybės ir savivaldybės biudžetų išlaidos profesiniam mokymui padidėjo 16,6 mln. eurų (30 pav.). Tačiau valstybės ir savivaldybės biudžetų išlaidos, palyginti su BVP, išliko stabilios ir 2016 m. sudarė 0,3 procento. Palyginimui, valstybės ir savivaldybės biudžetų išlaidos ikimokykliniam ugdymui 2016 m. sudarė 0,7 proc., priešmokykliniam, pradiniam, pagrindiniam ir viduriniam ugdymui – 2 proc. BVP.

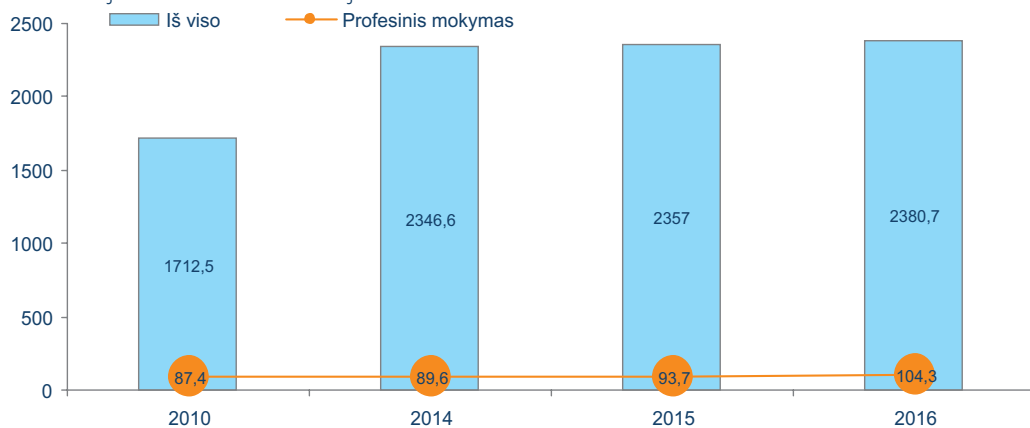
Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015 m. 82,2 proc. profesinio mokymo įstaigų lėšų ir pajamų (profesiniam mokymui ir bendrojo ugdymo vykdymui) buvo gaunama iš valdžios sektoriaus, 9,2 proc. – iš šalies fizinių ar juridinių asmenų, 8,6 proc. – iš užsienio fizinių ar juridinių asmenų. 2015 m. profesinio mokymo įstaigų išlaidų struktūroje didžiąją dalį (63,5 proc.) sudarė darbuotojų darbo užmokestis ir socialinio draudimo įmokos, 4,7 proc. išlaidų teko mokinių stipendijoms ir kitai paramai, 24,8 proc. – prekių ir paslaugų įsigijimui, 6,3 proc. – materialiojo ir nematerialiojo turto įsigijimui.

2011–2016 m. išaugo vienam besimo-

kančiajam tekusios valstybės biudžeto lėšos nuo 1,7 tūkst. eurų 2011 m. iki 2 tūkst. eurų 2016 m. Lietuvos statistikos departamento duomenimis, 2015 m. valdžios sektoriaus lėšos, tekusios vienam besimokančiajam skirtingo tipo mokyklose, pasiskirstė taip: ikimokyklinio ugdymo įstaigose – 2,2 tūkst. eurų, bendrojo ugdymo mokyklose – 2,1 tūkst. eurų, profesinio mokymo įstaigose – 2 tūkst. eurų, kolegijose – 1,3 tūkst. eurų, universitetuose – 3,6 tūkst. eurų.

2016 m. įvairiose profesinio mokymo įstaigose vienam mokiniui, besimokančiam pagal profesinio mokymo programą kartu su vidurinio ugdymo programa, tekusių valstybės biudžeto lėšų kiekis svyravo nuo 1,3 tūkst. eurų iki 3,6 tūkst. eurų. Penkiose įstaigose, kuriose šio rodiklio reikšmės yra mažiausios, jos svyruoja nuo 1,3 tūkst. eurų iki 1,6 tūkst. eurų. Šios grupės profesinio mokymo įstaigos: Viešoji įstaiga Elektrėnų profesinio mokymo centras, Skuodo kaimo verslų, amatų ir paslaugų mokykla, Kaišiadorių technologijų ir verslo mokykla, Viešoji įstaiga Jonavos politechnikos mokykla, Kauno buitinių paslaugų ir

**30 pav.** Valstybės ir savivaldybės biudžetų išlaidų (mln. Eur) profesiniam mokymui ir formaliajam arba neformaliajam švietimui kaita 2010–2016 m.



Duomenų šaltinis: LSD



verslo mokykla. Penkiose įstaigose, kuriose šio rodiklio reikšmės yra aukščiausios, jos svyruoja nuo 2,7 tūkst. eurų iki 3,6 tūkst. eurų. Šios grupės profesinio mokymo įstaigos: Viešoji įstaiga Klaipėdos laivų statybos ir remonto mokykla, Smalininkų technologijų ir verslo mokykla, Radviliškio technologijų ir verslo mokymo centras, Joniškio žemės ūkio mokykla, Vilniaus technologijų mokymo ir rehabilitacijos centras.

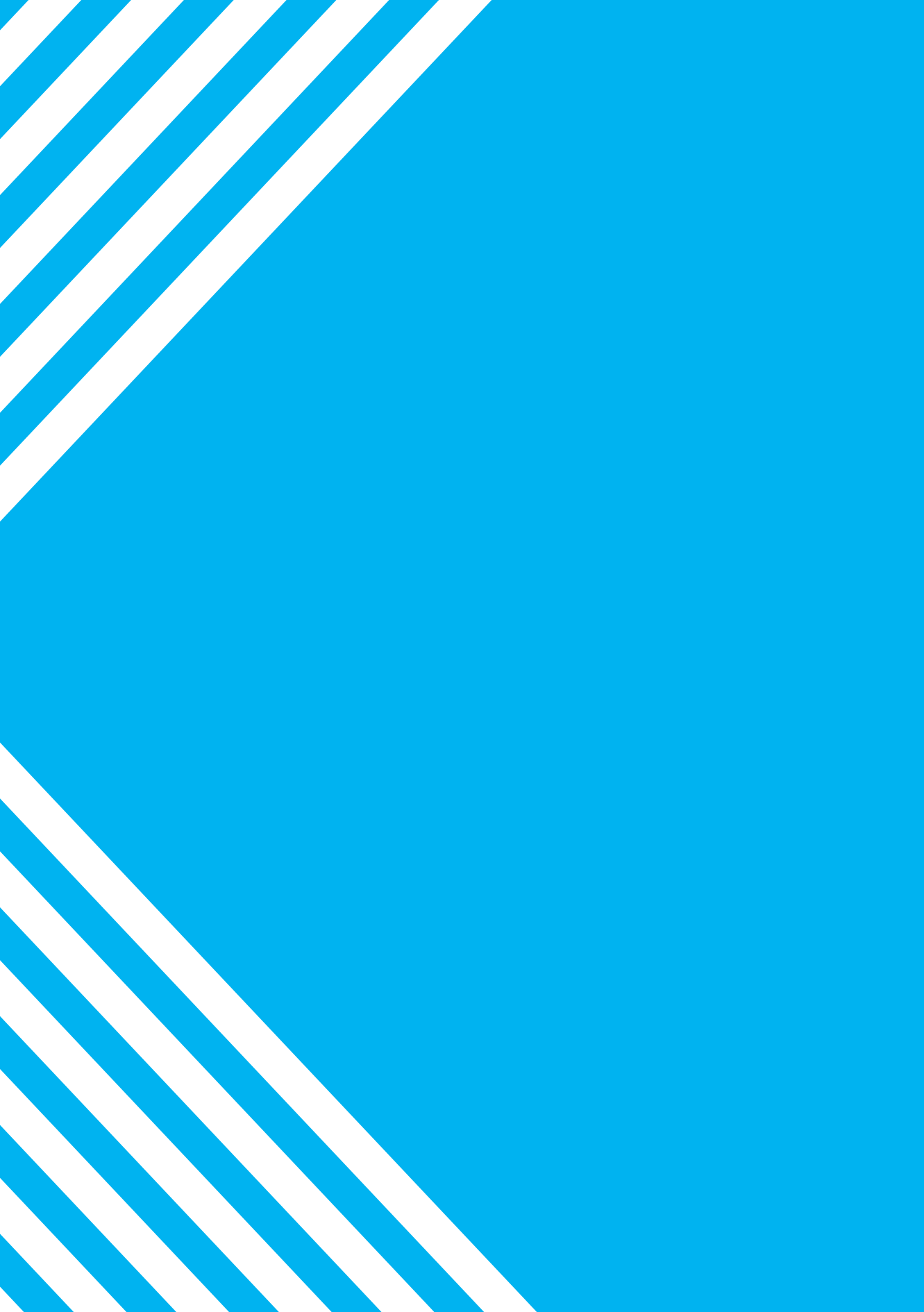
2016 m. mokymo lėšos, tenkančios vienam mokiniui (išskyrus turinčius specialiuosius ugdymosi poreikius), įgyvendinant pirminio profesinio mokymo programas, priklausomai nuo švietimo srities, kuriai priskiriama profesinio mokymo programa,

profesinio mokymo programos paskirties ir mokymosi kurso, svyravo nuo 412 eurų iki 956 eurų. Vienam mokiniui, turinčiam specialiųjų ugdymosi poreikių, atitinkamai teko nuo 1 479 eurų iki 2 505 eurų mokymo lėšų.

Turto banko valdomoje Valstybės informacinėje turto paieškos sistemoje (be viešosios įstaigos statusą turinčių profesinio mokymo įstaigų) pateikta 34 iš 44 profesinio mokymo įstaigų nekilnojamojo turto likutinė vertė, kuri 2016 metų gruodžio 31 dieną buvo lygi 69 101 495 eurų. Už duomenų pateikimą sistemoje ir jų teisingumą atsako profesinio mokymo įstaigos.



# **APIBENDRINIMAS IR DISKUSIJA**



Šio skyriaus paskirtis yra apibendrinti *Profesinio mokymo būklės apžvalgoje* pateiktus duomenis ir jų pagrindu nusakytas tendencijas. Įvertinant pateiktą statistiką ir argumentus, daugeliu atvejų galima daryti pakankamai pagrįstas išvadas. Tačiau kai kuriais aspektais, stokojant atitinkamų rodiklių, korektiška apsiriboti tik prielaidų ir hipotezių formulavimu. Tačiau pastarosios irgi yra neabejotinai naudingos diskusijose apie profesinio mokymo tobulinimo būdus, taip pat projektuojant kryptingesnę būklės analizę ateityje. Todėl šio skyriaus pavadinimas ir papildytas *diskusijos* sąvoka.

**Besimokančiųjų skaičiaus ir priėmimo į profesinį mokymą taisyklių kaita.** Apžvalgoje pateikti statistiniai duomenys pakankamai iliustratyviai byloja, kad pastaruosius keletą metų vis daugiau profesinio mokymo įstaigų, taip pat kolegijų ir universitetų absolventų renkasi mokymąsi pagal profesinio mokymo programas. Pastarasis faktas, turint omenyje subjektyvią tokių asmenų įvairovę, pakankamai kontroversiškas. Viena vertus, valstybė anksčiau jau investavo į šių žmonių mokymąsi, sykiu jie patys eikvojo asmenines lėšas ir pan., tačiau jie visgi grįžta toliau mokytis. Tokį siekį nuolat mokytis gali lemti ir socialinės paramos sistema – gaunamos lengvatos transportui, pirmenybė gauti valstybės finansuojamą vietą ikimokyklinio ugdymo įstaigoje, našlaičių pensiją ir pan. Faktas, kad dalis asmenų, baigę mokslą kito tipo švietimo įstaigoje, užuot tapę bedarbiais arba emigravę, renkasi profesinį mokymąsi, gali būti vertintinas ir pozityviai. Galima tikėtis, kad gerėjant studijų kokybei ir atitinkamai didėjant aukštąjį išsilavinimą ar kvalifikaciją įgijusių asmenų

įsidarbinimo galimybei, ateityje toks grįžimas mokytis į profesines mokyklas gali ir sumažėti. Visgi daug įprastesnis profesinės karjeros kelias, kurį turėtų skatinti ir remti valstybė, yra toks, kai dalis baigusių profesinio mokymo įstaigą jos absolventų renkasi aukštojo mokslo studijas, o ne atvirkščiai.

2017 m. pirmą kartą vykdytas mokinių priėmimas į profesinio mokymo programą centralizuotai naudojant LAMA BPO informacinę sistemą parodė, lyginant su praėjusiais metais, jau keliais tūkstančiais mažesnę įstojusį į profesinio mokymo įstaigas mokinių skaičių. Naujas priėmimo organizavimo būdas padėjo užtikrinti didesnę šio proceso skaidrumą ir suveikė kaip prevencinė priemonė dirbtiniam mokinių skaičiaus didinimui. Tačiau kartu verta atsižvelgti į faktą, kad naujos priėmimo taisyklės buvo įdiegtos per palyginti labai trumpą laiką ir tai lėmė informacinės sistemos „draugiškumo vartotojui“ trūkumą ir tinkamo viešinimo, kaip dirbti su sistema, stoką. Šie nesklaidumai ateityje turėtų būti pašalinti įvertinant laiko, skaitmeninio raštingumo, administracinius ir kitus sistemos funkcionavimui svarbius parametrus.

Įvertinant šioje apžvalgoje aptartą profesinio mokymo programų įgyvendinimo pasiskirstymą konkrečiose profesinio mokymo įstaigose ir jų sąsajas su turima infrastruktūra, galima teigti, kad tikslinga svarstyti esminį priėmimo mokytis į profesinio mokymo įstaigas principų persvarstymą planavimo lygmeniu. Neretai pasitaiško atvejų, kai profesinio mokymo įstaigai skiriamos infrastruktūrinės investicijos ir (ar) regioniniai darbo rinkos poreikiai akivaizdžiai neatitinka tos profesinio mokymo įstaigos įgyvendinamų profesinio mokymo

programų profilio – tai nenormali išlaidų ir naudos požiūriu situacija. Teigtina, kad būtent regioniniai darbo rinkos poreikiai ir sektorinis finansinis įsikišimas turėtų tapti vienais svarbiausių veiksmingo ir skaidraus priėmimo į profesinio mokymo programas planavimo kriterijų.

**Profesinio mokymo organizavimo modeliai.** Nagrinėjant mokymosi profesinio mokymo įstaigose organizacinius aspektus, apžvalgoje išryškintas faktas, kad Lietuvoje mokinių, kurie siekia įgyti kvalifikaciją kartu su viduriniu išsilavinimu, dalis yra viena žemiausių Europos Sąjungoje, o didėja įgijusių vidurinį išsilavinimą ir vėliau pasirinkusių profesinį mokymąsi apimtis. Viena vertus, tokią situaciją lemia bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų konkurencija dėl mokinių skaičiaus ir su tuo susijęs finansavimas. Kita vertus, mokymosi modelio, kai profesijos mokomasi kartu su vidurinio ugdymo programa, mažėjimas beveik tiesiogiai rodo ir tai, kad tebėra menkas profesinio mokymo prestižas visuomenėje. Jį menkina ir objektyvūs mokinių pasiekimai: profesinio mokymo įstaigose mokiniai demonstruoja prastesnius pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimo ir valstybinių brandos egzaminų rezultatus. Neadekvačiai didelė mokymąsi pagal profesinio mokymo programas pasirinkusių mokinių dalis patiria nesėkmę per pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimą. Tai kartu leidžia daryti prielaidą, kad toks pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas mažina mokinių savivertę ir pasitikėjimą savo jėgomis, nes neretai šie mokiniai į profesinio mokymo įstaigas ateina mokyti dėl to, kad jiems sunku pritapti bendrojo ugdymo mokyklose, jų mažesnė mokymosi motyvacija.

Nekvestionuojant vidurinio ugdymo svarbos, profesinio mokymo įstaigose būtina sistemingai stiprinti bendrojo ugdymo kokybę. Vienas iš veiksmingų būdų – bendrojo ugdymo ir profesinio mokymo turinio integracija, su tuo susijusi aukštesnė mokymosi motyvacija. Pavyzdžiui, inžinerinė profesinio mokymo įstaigų infrastruktūra yra paranki mokantis tikslųjų mokslų dalykų. Lietuvoje jau yra profesinio mokymo įstaigų, taikančių kokybinę dalykų integraciją, kuri gerina mokymosi pasiekimus, mažina iškritusių iš profesinio mokymo sistemos mokinių skaičių, didina mokinių mokymosi motyvaciją ir gerina savarankiško mokymosi įgūdžius.

Tęstiniame profesiniame mokyme akivaizdžiai vyrauja transporto srities profesinio mokymo programos ir atitinkamai besimokančiųjų skaičius jose taip pat yra didžiausias. Tarp profesinio mokymo teikėjų didelė šių paslaugų koncentracija yra darbo rinkos mokymo centruose, todėl juose stiprėja darbo su suaugusiaisiais specializacija. Tačiau šie centrai beveik „nematomi“ pirminio profesinio mokymo srityje. Siekiant plėtoti įvairiapuses paslaugas regionuose galima teigti, kad profesinio mokymo įstaigos turėtų plėtoti savo potencialą ne tik tęstiniame, bet ir pirminiame mokyme ir atvirkščiai. Tęstinio ir neformaliojo profesinio mokymo atveju ateityje būtina išspręsti ankstesnio mokymo(si) pasiekimų vertinimo ir pripažinimo problemas, susiejant šį procesą su diegiamais nacionalinio lygmens profesiniais standartais ir modulinėmis profesinio mokymo programomis. Taip pat būtina stiprinti šių programų įgyvendinimo kokybės mechanizmus.

Organizuojant profesinį mokymą vyrauja mokyklinė profesinio mokymo forma,

kai teorinis mokymas derinamas su praktiniu mokymu pačioje profesinio mokymo įstaigoje arba įmonėse. Pameistrių ir pameistrystę taikančių profesinio mokymo teikėjų skaičius didėja nežymiai. Neretai profesinio mokymo organizavimas pameistrystės forma yra vykdomas tik įgyvendinant tarptautinių organizacijų ar fondų finansuojamus projektus. Pameistrystės modeliui įtvirtinti ir tolesnei jo plėtrai būtina užtikrinti esmines sąlygas, kurios iki šiol yra nepakankamos: įmonės dažnai neturi metodikos ir parengtų specialistų pameistriams mokyti, nėra įtvirtintos pameistrystės kokybės užtikrinimo procedūros, taip pat nesuformuotas skaidrus finansavimo mechanizmas įskaitant darbdavių įsipareigojimus ar paskatas jiems.

**Mokytojų ir vadovų padėtis.** Apžvalgoje pateikti duomenys fiksuoja profesinio mokymo įstaigų pedagoginės bendruomenės senėjimo problemą, kuri yra panašaus masto kaip ir Lietuvos bendrojo ugdymo mokyklose ir kai kuriose kitose Europos Sąjungos šalyse. Pritraukti naujų profesijos mokytojų sunku dėl keleto aplinkybių: nėra sisteminio tokių pedagogų rengimo ir dalis jų „nubyra“ dėl didesnių atlyginimų į privačios veiklos sektorių. Galimas profesinio mokymo įstaigų persitvarkymas į viešąsias įstaigas turėtų iš dalies padėti spręsti profesijos mokytojų atlyginimų dydžio problemą, nes toks įstaigos statusas leidžia didesnę finansinį lankstumą lyginant su biudžetinės įstaigos veiklos specifika.

Vyresnių kaip 65 metų bendrojo ugdymo mokytojų, dirbančių profesinio mokymo įstaigose, profesijos mokytojų ir profesinio mokymo įstaigų direktorių pavaduotojų ugdymui dalis nėra didelė,

tačiau kas dešimtas profesinio mokymo įstaigos vadovas jau yra sulaukęs 65 metų ar vyresnio amžiaus. Demokratinės visuomenės požiūriu jokia diskriminacija, taigi ir dėl amžiaus, nėra leistina. Taip pat nėra abejonės, kad vadovavimui taip pat labai svarbi gyvenimiška patirtis, kuri įgyjama su amžiumi. Tačiau nemažą vyresnio amžiaus vadovų dalį galima kontroversiškai interpretuoti kelių aplinkybių kontekste: iki šiol nėra faktinės vadovų rotacijos mechanizmo, taip pat periodiškai nėra vertinamos jų vadybinės kompetencijos. Pusė profesinių mokyklų vadovų turi aukščiausią vadybinę kategoriją, kuri formaliai reiškia aukščiausias vadybines kompetencijas, tačiau dažnai minėta kategorija yra įgyta ganėtinai seniai ir klausimas dėl jos adekvatumo šiais laikais yra atviras.

Keturi penktadaliai profesijos mokytojų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą, tačiau tik pusė jų turi pedagogo kvalifikaciją. Kita pusė profesijos mokytojų bazines pedagogines ir psichologines žinias, suteikiančias teisę dirbti mokytoju, yra įgiję pedagoginių-psichologinių žinių kurso metu. Tai pakankamai komplikauta aplinkybė, nes nemažai duomenų, įskaitant profesinio mokymo įstaigų vadovų nuomones, rodo vadinamojo pedagoginių-psichologinių žinių kurso silpnumą. Šiuo metu jį mokymų rinkoje siūlo ne tik aukštosios mokyklos, tačiau ir daugybė įvairių švietimo centrų ar privačių įstaigų. Pedagoginių ir andragoginių žinių būtinybė yra akivaizdi, nes ir geriausiam profesijos meistriui būtinos ne tik dalyko, bet ir psichologinės bei didaktinės žinios.

Profesinio mokymo įstaigų vertinimu, profesijos mokytojams labiausiai trūksta vienos iš Europos Sąjungos kalbų mokėjimo ir didaktinės kompetencijos gebėjimų,

svarbių kokybiškam kasdieniam darbui pamokoje: taikyti mokinių motyvavimo metodus, gebėjimo pažinti individualius mokinio poreikius, atnaujinti ir tobulinti mokymo turinį, vertinti mokinių pasiekimus ir pažangą. Dar viena problema – palyginti netvari profesijos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo sistema, kuri iš esmės remiasi ES struktūrinių fondų finansavimu ir stokoja tęstinumo.

**Ugdymo turinio ir vertinimo problematika.** Užsitęsęs diskusijoms ir suinteresuotų institucijų pozicijų derinimui, stringa jau parengtų profesinių standartų tvirtinimas. Tai glaudžiai siejasi su profesinio mokymo programų ir profesinio mokymo turinio atnaujinimu. Šiuo metu tik keturių modulių profesinio mokymo programų turinys atitinka patvirtinto profesinio standarto nustatytus reikalavimus suteikiamoms kvalifikacijoms. Kitų modulių profesinio mokymo programų turinys yra suderintas ir apsparstytas tik sektoriniuose profesiniuose komitetuose. Tačiau dar apie 1 000 pirminio ir tęstinio profesinio mokymo programų turi būti peržiūrėta: vienos jų bus išregistruotos kaip neaktualios, kitos bus keičiamos naujomis.

Šiuo metu parengtų ir įgyvendinamų modulių profesinio mokymo programų turinys taip pat turi būti nuolat peržiūrimas ir atnaujinamas. Kelių pastarųjų metų patirtis parodė, kad šiuo metu parengtose ir įgyvendinamose programose profesinio mokymo turinys yra suskaidytas pagal įgyjamąs kompetencijas į smulkius iki 10 kreditų apimties modulius. Mokymasis pagal tokius mažos apimties modulius nesuteikia galimybės asmeniui, baigusiam tik vieną ar du modulius, įgyti darbo rinkoje

prasmingų kompetencijų rinkinio. Todėl profesinio mokymo įstaigos suaugusiems ne visada gali pasiūlyti tęstinį profesinį mokymąsi pagal tokias moduliškas profesinio mokymo programas.

Nors yra reglamentuotas būdas, kaip vertinti ir pripažinti savišvietos ir neformaliojo būdu įgytas kompetencijas, tačiau ši sistema šiuo metu neveikia dėl kelių priežasčių: profesinio mokymo įstaigoms trūksta metodinių priemonių ir pagalbos, be to, jos neretai yra nesuinteresuotos dėl finansinių priežasčių tokias kompetencijas vertinti ir pripažinti. Todėl siekiant skatinti savišvietos ir neformaliojo būdu įgytų kompetencijų vertinimą ir pripažinimą, būtina tarpinstituciniu lygmeniu susitarti dėl tokios procedūros įkainių nustatymo, dėl institucijų, atsakingų už šio proceso stebėjimą, koordinavimą ir kokybės užtikrinimą, metodinės pagalbos profesinio mokymo įstaigoms teikimą.

**Valdymas ir finansavimas.** Lietuvoje profesinio mokymo valdymas ir koordinavimas, lyginant su kitomis Europos Sąjungos valstybėmis, labai centralizuotas. Tai turėtų hipotetiškai reikšti detalai planuojamas, rinkos požiūriu adekvačias, kryptingai vertinamas ir jų pagrindu koreguojamas profesinio mokymo įstaigų veiklas. Tačiau reali profesinio mokymo būklė neretai rodo atvirkštines tendencijas: mokymo programoms trūksta dėmesio su regionine darbo rinkos struktūra, mokinių kontingentas planuojamas pagal ne visai aiškius kriterijus, nemaža dalis profesinio mokymo įstaigų, turinčių sektorinius praktinio mokymo centrus, nevengia imtis daugiaprofilinės veiklos, nepaisydamos, kad anksčiau buvo skirtos investicijos jų infrastruktūrai.

Profesinio mokymo valdymas komplikuotas dėl kelių aplinkybių: centralizuotas valdymo modelis suponuoja atitinkamą (pakankamai gausių) žmogiškųjų išteklių ir aukštų kompetencijų būtinybę. Tačiau minėtų išteklių lyginant su panašaus dydžio valstybėmis nėra daug, o kai kuriais atvejais gerokai atsilieka nuo jų. ES struktūrinių fondų naudojimas, pavyzdžiui, epizodiškai įvertinant profesinio mokymo kokybę, nėra pakankamai tvarus ir stokoja išvestinių sprendimų viešojo administravimo lygmeniu. Padėtis tampa sudėtingesnė ir dėl to, kad trūksta efektyvios atskaitomybės, kurią iliustratyviai rodo dalies sektorių praktinio mokymo centrų situacija, kai gerokai nukrypta nuo pradinės koncepcijos nuostatų ir sutartinių tokių centrų steigimo įsipareigojimų.

Socialinė partnerystė profesinio mokymo srityje dar tik formuojasi. Bandymai decentralizuoti profesinį mokymą įtraukiant į profesinio mokymo įstaigų valdymą įvairius dalininkus iki šiol neretai yra abejotinos kokybės ir naudos: pasitaiko, kad dalininkais tampa palyginti silpnos organizacijos, negalinčios veiksmingai prisidėti prie profesinio mokymo įstaigų plėtros, arba tik verslo interesų paisantys ūkio subjektai. Siekiant pertvarkyti profesinio mokymo įstaigas į viešąsias, tikslinga aiškiai įvertinti ligšiolinę viešųjų įstaigų valdymo kokybę ir problemas. Priešingu atveju galima susidurti su potencialiomis naujųjų – būsimųjų dalininkų – klaidomis ar netgi piktnaudžiavimu.

Ieškoma atsakymo, kaip užtikrinti kuo didesnę sektorių praktinių mokymo centrų veiklos kryptingumą, kurio šiuo metu stokojama. Tęstinio profesinio mokymosi srityje trūksta aiškumo dėl dalyvių registravimo, įgyvendinamų programų kiekybi-

nės ir kokybinės stebėsenos, epizodiškai veikia mokymosi pasiekimų pripažinimo sistema. Profesinio mokymo planavimas ir programinis įgyvendinimas turi būti aiškiau suderintas tarp skirtingų asignavimų valdytojų, pirmiausia – Švietimo ir mokslo, Socialinės apsaugos ir darbo bei Ūkio ministerijų. Finansavimo aspektu būtina detaliau įvertinti ES struktūrinių fondų investicijas, taip pat aiškiau pagrįsti asignavimus pirminio profesinio mokymo įstaigoms, nes statistinis „išsibarstymas“ (kiek skiriama daugiausia ir mažiausia lėšų vienam mokiniui) yra labai didelis.

### **Apžvalgos aktualumas ir nauja Profesinio mokymo įstatymo redakcija.**

Lietuvos Respublikos Seimui svarstyti pateiktoje naujoje *Profesinio mokymo įstatymo redakcijoje* atsispindi esminiai ir sisteminiai profesinio mokymo tobulinimo siekiai: profesinių mokyklų statuso pertvarkymas į viešąsias įstaigas siekiant paskatinti veiksmingą verslo dalyvavimą profesiniame mokyme, praktinio mokymo gerinimas ir pameistrystės plėtra, neformaliai įgytų žinių ir įgūdžių pripažinimo plėtojimas, sektorių profesinių komitetų funkcijų išplėtimas, profesinio mokymo stebėsenos įdiegimas ir efektyvus jos rezultatų naudojimas, valdymo ir koordinavimo funkcijų patikslinimas siekiant veiksmingai plėtoti sistemą ir kt. Atlikta profesinio mokymo būklės analizė pagrindžia minėtų siekių būtinumą ir kartu padeda išryškinti jų įgyvendinimo kryptis, kurios galėtų (turėtų) atsispindėti arba pačiame įstatyme, arba poįstatyminiuose teisės aktuose. Aktyviose diskusijose dėl profesinio mokymo plėtojimo šiuo metu yra labai svarbūs susitarimai ir įsipareigojimai, visų pirma dėl socialinės partnerystės stipri-

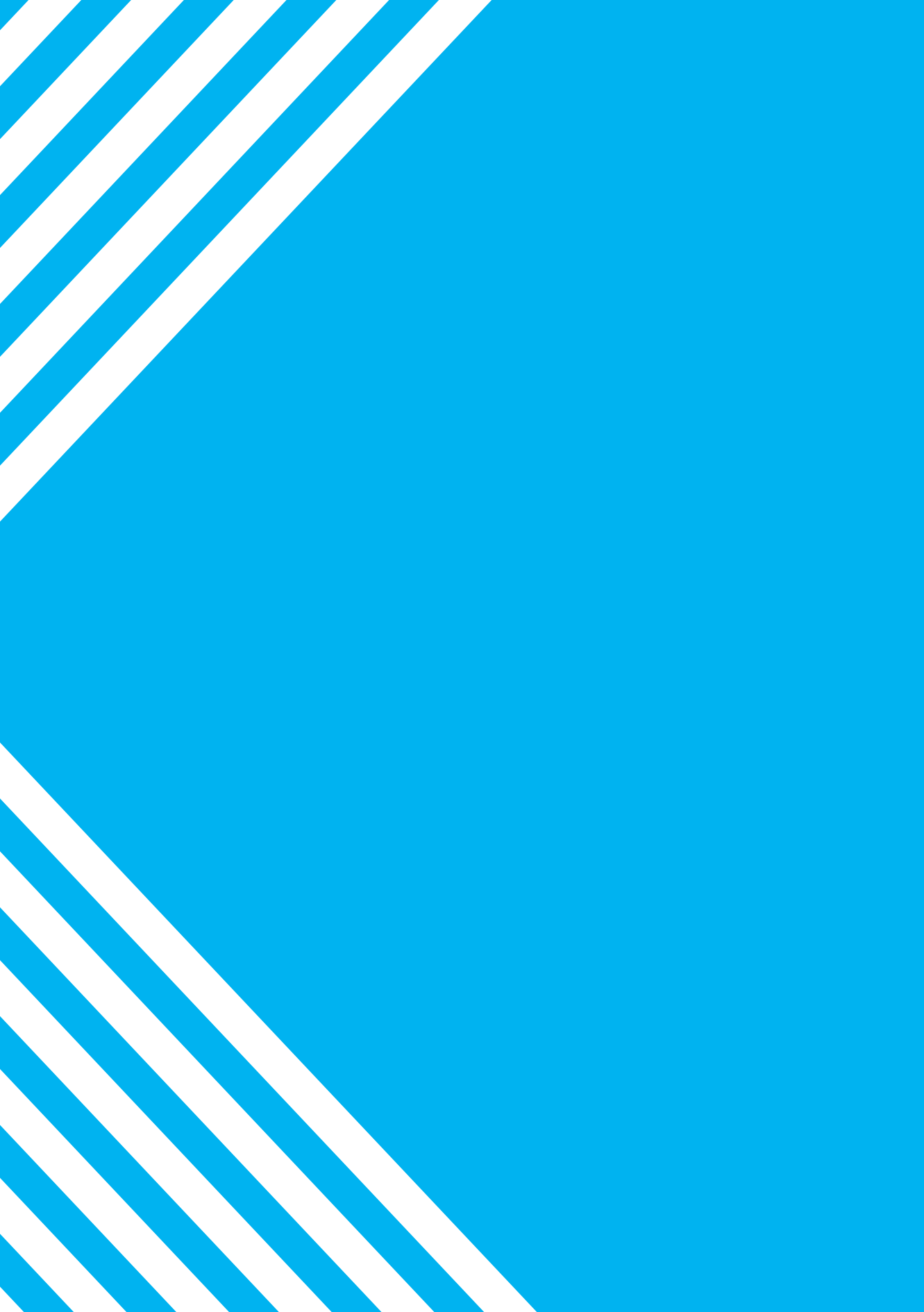


nimo ir atsakomybės didinimo: socialinių partnerių tiesioginio įsitraukimo į profesinio mokymo įstaigų valdymą, sektoriinių profesinių komitetų realaus įgalinimo spręsti konkrečiame ūkio sektoriuje kylančius klausimus, susijusius su žmogiškųjų išteklių poreikiu, jų kompetencijų nustatymu, profesinio mokymo apimčių ir turinio

planavimu. Taip pat būtina neatidėliotinai spręsti profesinio mokymo įstaigų tinklo, jų įgyvendinamų profesinio mokymo programų ir investicijų dermės klausimus, kas neišvengiamai siesis tiek su priėmimo į profesinio mokymo programas peržiūra ir tobulinimu, tiek su profesinio mokymo turinio peržiūra.



**PRIEDAI**



## Vidutinis darbuotojų skaičius regionuose pagal ekonominės veiklos rūšis 2016 m.

EVVK sek-cija	EVVK sekcijos pavadinimas	Iš viso	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus
	<b>Iš viso</b>	<b>1 251 014</b>	<b>41 131</b>	<b>252 610</b>	<b>126 791</b>	<b>38 642</b>	<b>72 160</b>	<b>91 077</b>	<b>25 304</b>	<b>44 153</b>	<b>39 044</b>	<b>520 102</b>
A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	29 686	1 188	5 260	2 077	1 984	3 534	5 974	1 133	1 417	1 682	5 435
B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	2 618	22	367	471	20	.	.	.	61	273	312
C	Apdirbamoji gamyba	199 344	8 272	50 017	23 712	8 864	16 965	16 781	4 801	9 798	7 603	52 531
D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	12 330	305	1 561	1 031	243	804	577	248	379	508	6 674
E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas ir t. t.	15 108	454	2 354	1 699	565	1 040	1 194	.	928	.	3 673
F	Statyba	88 330	3 411	19 233	10 705	2 190	5 657	6 013	1 480	5 116	2 821	31 703
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir t. t.	218 170	5 032	47 811	14 646	5 286	9 984	12 352	3 738	7 492	4 430	107 399
H	Transportas ir saugojimas	110 119	2 565	17 427	15 559	2 893	4 487	10 372	2 095	2 655	1 731	50 334
I	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	38 423	1 419	8 475	5 290	621	1 359	1 949	495	694	714	17 408
J	Informacija ir ryšiai	28 026	152	4 815	819	225	301	918	84	208	263	20 240
K	Finansinė ir draudimo veikla	15 662	19	765	309	73	.	.	78	88	.	13 274
L	Nekilnojamojo turto operacijos	18 539	502	3 349	2 046	484	779	1 104	341	599	320	9 015
M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	52 014	593	9 800	3 614	439	1 144	1 396	268	665	491	33 603
N	Administracinė ir aptarnavimo veikla	54 396	955	7 508	7 916	856	1 576	2 668	568	1 028	1 056	30 264
O	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	79 996	3 580	8 239	5 285	2 579	4 341	4 434	2 374	2 177	3 383	43 605
P	Švietimas	142 354	5 781	32 107	15 862	6 215	9 836	12 569	3 776	5 753	5 684	44 770
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialinis darbas	105 303	5 116	252 48	12 051	4 047	7 669	8 614	2 545	3 747	3 930	32 336
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	27 293	1 297	5 513	2 704	792	1 798	1 705	625	947	973	10 939
S	Kita aptarnavimo veikla	13 303	467	2 761	994	265	552	832	119	400	325	6 588

. - konfidencialūs duomenys  
Duomenų šaltinis: LSD

## Vidutinis mėnesinis neto darbo užmokestis regionuose pagal ekonominės veiklos rūšis, eurais 2016 m.

EVKR sek-cija	EVKR sekcijos pavadinimas	Iš viso	Alytaus	Kauno	Klaipėdos	Marijampolės	Panevėžio	Šiaulių	Tauragės	Telšių	Utenos	Vilniaus
	<b>Iš viso</b>	<b>602,3</b>	<b>518,9</b>	<b>592,5</b>	<b>587,4</b>	<b>505,5</b>	<b>532,9</b>	<b>517,3</b>	<b>494,9</b>	<b>538,8</b>	<b>526,3</b>	<b>665,9</b>
A	Žemės ūkis, miškininkystė ir žuvininkystė	<b>532,6</b>	543,1	544,8	578,2	583,2	527,8	520,9	498,7	498,0	453,2	540,5
B	Kasyba ir karjerų eksploatavimas	<b>725,3</b>	326,9	725,9	814,1	353,8	.	838,9	.	555,2	584,9	702,8
C	Apdirbamoji gamyba	<b>621,4</b>	534,9	644,9	659,9	547,7	560,0	553,1	492,2	698,2	516,3	662,0
D	Elektros, dujų, garo tiekimas ir oro kondicionavimas	<b>765,2</b>	610,4	712,0	718,0	529,1	579,9	642,5	494,1	536,4	579,9	862,5
E	Vandens tiekimas, nuotekų valymas ir t. t.	<b>614,9</b>	538,4	572,8	619,8	535,8	526,3	518,9	511,0	598,5	.	576,3
F	Statyba	<b>560,6</b>	504,6	573,0	519,8	492,9	604,7	532,6	535,2	520,2	470,3	591,4
G	Didmeninė ir mažmeninė prekyba ir t. t.	<b>558,5</b>	479,0	594,8	493,7	422,7	483,8	444,6	395,4	405,5	406,3	602,1
H	Transportas ir saugojimas	<b>572,9</b>	445,7	540,6	685,8	409,0	467,2	440,3	431,0	446,9	447,6	615,6
I	Apgyvandinimo ir maitinimo paslaugų veikla	422,4	446,4	410,2	409,9	355,5	357,1	371,5	342,2	346,7	352,0	450,4
J	Informacija ir ryšiai	<b>1 003,5</b>	556,4	848,1	624,4	564,4	492,4	601,5	568,5	423,3	539,2	1094,5
K	Finansinė ir draudimo veikla	<b>1 088,9</b>	541,5	705,0	562,6	496,0	578,9	.	635,3	560,6	521,1	1143,8
L	Nekilnojamojo turto operacijos	<b>551,3</b>	429,6	510,3	472,3	510,6	434,4	461,4	455,4	475,7	462,9	625,1
M	Profesinė, mokslinė ir techninė veikla	<b>746,2</b>	439,0	682,6	631,1	628,6	476,2	543,6	517,2	551,3	635,2	807,2
N	Administracinė ir aptarnavimo veikla	<b>520,9</b>	459,9	493,6	600,1	487,8	434,6	454,8	506,2	517,8	471,1	523,7
O	Viešasis valdymas ir gynyba; privalomasis socialinis draudimas	<b>724,3</b>	650,7	684,9	701,6	640,1	635,8	661,6	626,2	639,7	645,8	778,5
P	Švietimas	<b>540,1</b>	499,1	565,8	510,8	494,1	493,1	495,8	490,2	502,0	479,5	586,8
Q	Žmonių sveikatos priežiūra ir socialiniai darbas	<b>595,7</b>	544,8	572,1	595,0	498,7	591,3	552,5	550,5	534,6	566,0	664,2
R	Meninė, pramoginė ir poilsio organizavimo veikla	<b>504,2</b>	479,4	489,8	499,6	437,0	451,0	457,9	462,1	457,6	439,1	548,2
S	Kita aptarnavimo veikla	519,7	460,2	486,1	402,8	401,5	436,5	414,0	375,7	380,4	389,6	596,5

. - konfidencialūs duomenys  
Duomenų šaltinis: LSD

## Nuolatinių 14–29 metų gyventojų skaičius 2017 m. pradžioje

Amžius	14–15	16–18	19–20	21–22	23–24	25–29
<b>Lietuvos Respublika</b>	<b>52 802</b>	<b>93 497</b>	<b>65 953</b>	<b>69 608</b>	<b>79 474</b>	<b>193 381</b>
Alytaus apskritis	2 701	4 898	3 430	3 840	4 275	8 024
Kauno apskritis	10 406	18 344	13 304	13 767	15 584	41 089
Klaipėdos apskritis	5 847	10 394	7 269	7 715	8 715	21 106
Marijampolės apskritis	3 216	5 682	3 924	4 183	4 541	8 740
Panevėžio apskritis	4 486	7 872	5 841	6 013	6 890	12 483
Šiaulių apskritis	5 247	9 575	6 950	7 091	8 272	15 639
Tauragės apskritis	2 093	3 907	2 731	3 101	3 340	5 779
Telšių apskritis	2 900	5 403	3 818	4 150	4 657	7 905
Utenos apskritis	2 312	4 293	3 084	3 324	3 875	7 233
Vilniaus apskritis	13 594	23 129	15 602	16 424	19 325	65 383

Duomenų šaltinis: LSD

## Regionų infografikų rodikliai ir duomenų šaltiniai

Toliau pateiktuose regionų infografikuose pavaizduotas regione veikiantis profesinio mokymo įstaigų tinklas, juose esančių sektorinių praktinio mokymo centrų profilis – atitiktis švietimo sričiai. Taip pat yra pateikiamas *vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis 2016 m.* (duomenų šaltinis: LSD), kuriuo siekiama iliustruoti regione esančių darbuotojų paklausą. Kiekvienos profesinio mokymo įstaigos žiedinėje diagramoje vidinis žiedas vaizduoja 2014–2016 m. pirminio profesinio

mokymo absolventų pasiskirstymą pagal švietimo sritis (duomenų šaltinis: ŠVIS), išorinis žiedas – 2014–2017 m. I pusmetį kvalifikaciją pagal tęstinio profesinio mokymo programas įgijusiųjų pasiskirstymą pagal švietimo sritis (duomenų šaltinis: ITC).

Profesinio mokymo įstaigų pavadinimų santrumpas pateiktos šio leidinio skyrelyje *Santrumpos ir paaiškinimai*. Papildomi statistiniai duomenys apie analizuojamus regionus pateikti šio leidinio prieduose.

# MARIJAMPOLĖS IR ALYTAUS REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

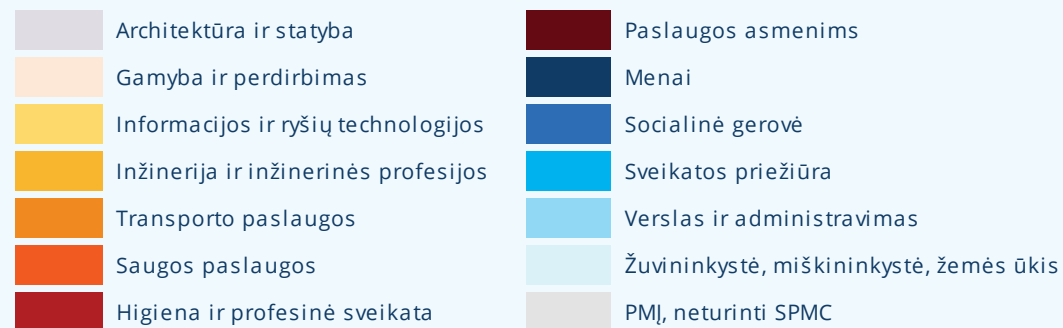
## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis



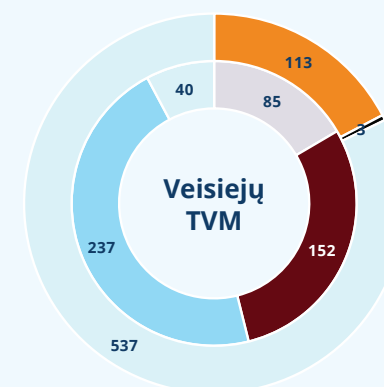
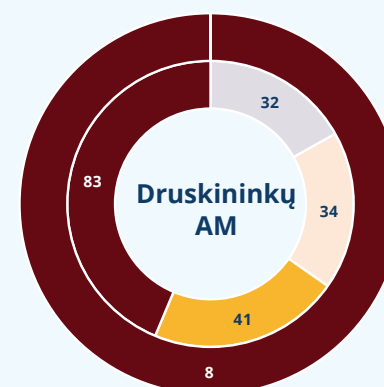
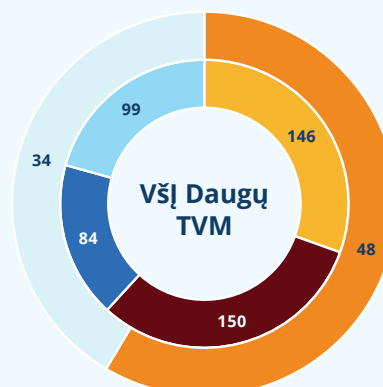
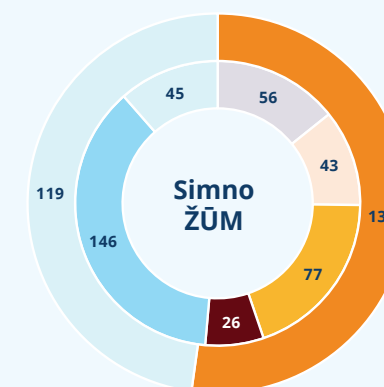
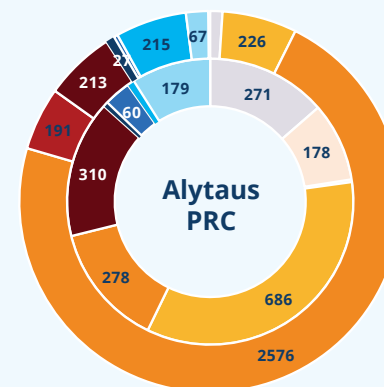
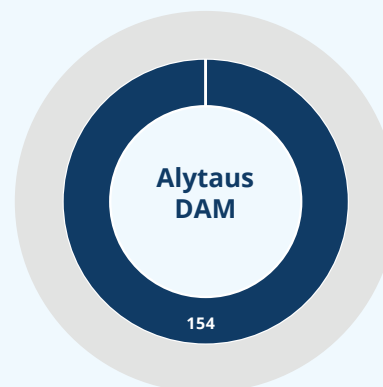
**Alytaus PRC** veikia Inžinerinės pramonės SPMC ir Darbų saugos ir statybos SPMC.

**Marijampolės PRC** veikia Žemės ūkio technologijų SPMC ir Melioracijos (kelių statybos / remonto) transporto darbuotojų SPMC.

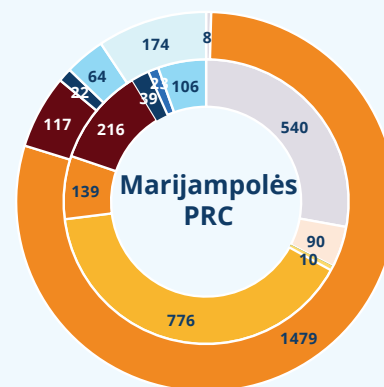
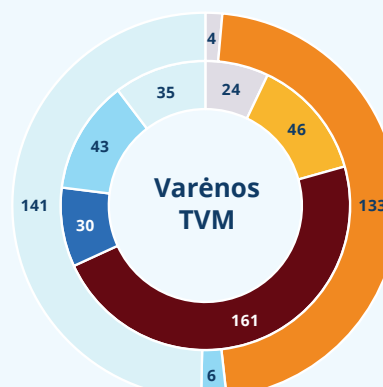
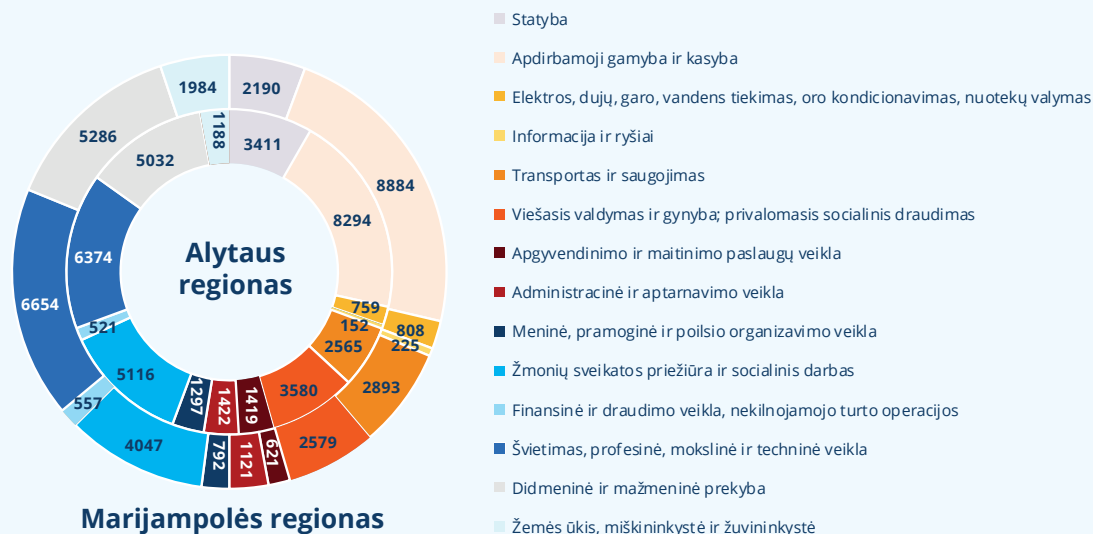
### Legenda:



## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusių pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis



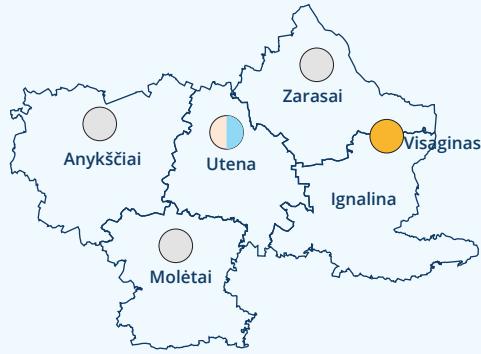
## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.





# UTENOS REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis



**VšĮ Alantos TVM** veikia Žemės ūkio SPMC.

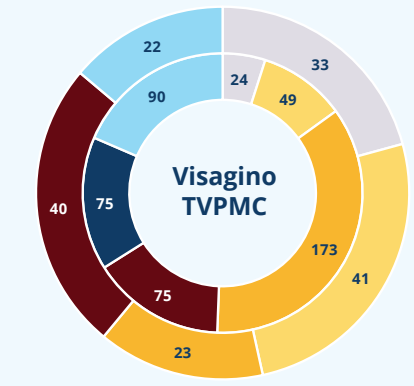
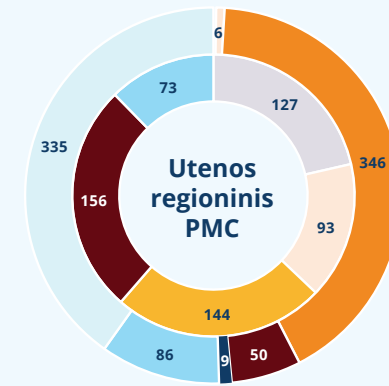
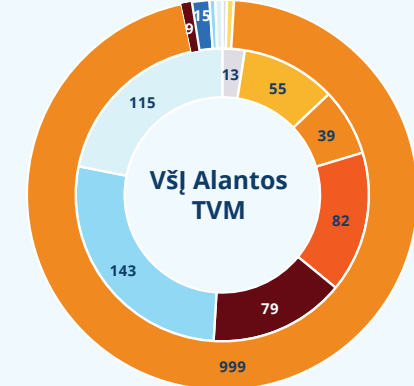
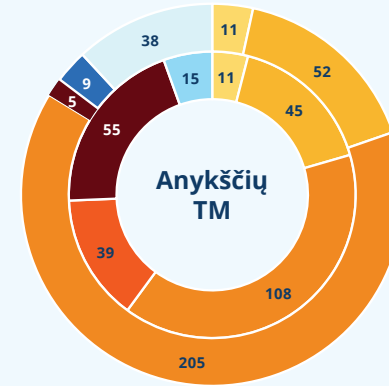
**Utenos regioniniame PMC** veikia Maisto pramonės SPMC ir Prekybos SPMC.

**Visagino TVPMC** veikia Energetikos SPMC.

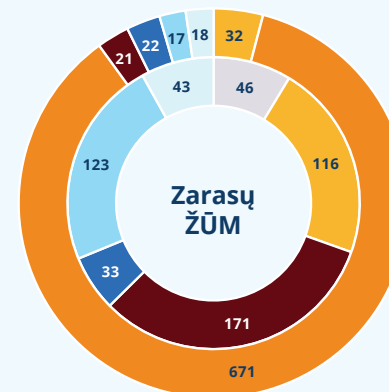
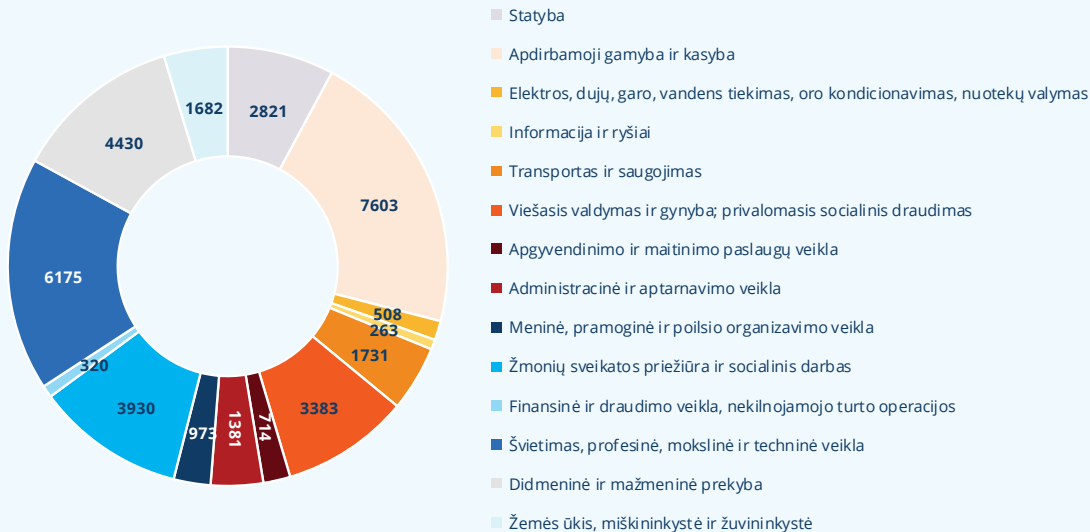
### Legenda:



## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusių pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis

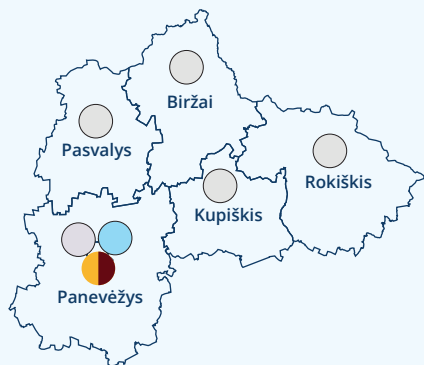


## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.



# PANEVĖŽIO REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis

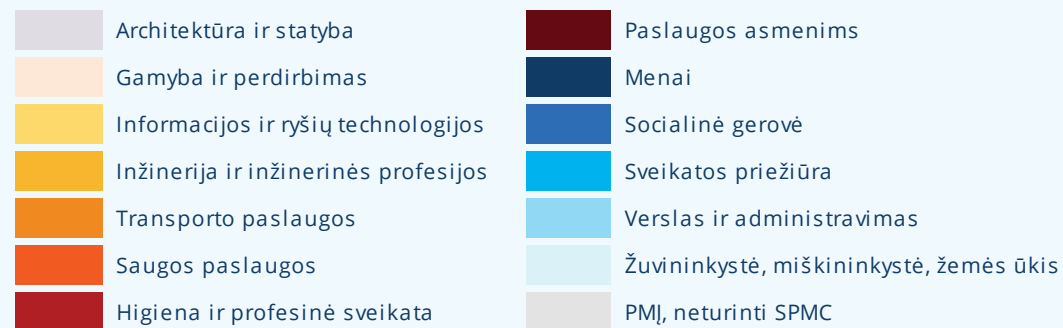


Panevėžio M. Rimkevičaitės PVM veikia Prekybos SPMC.

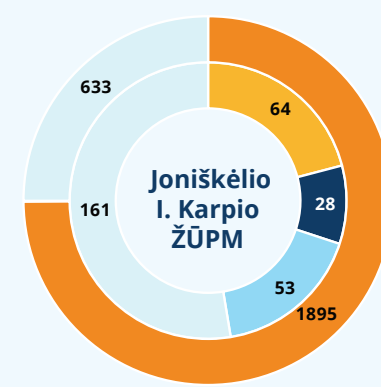
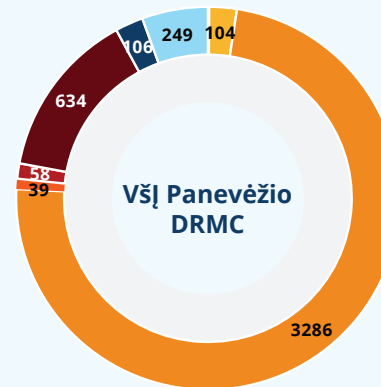
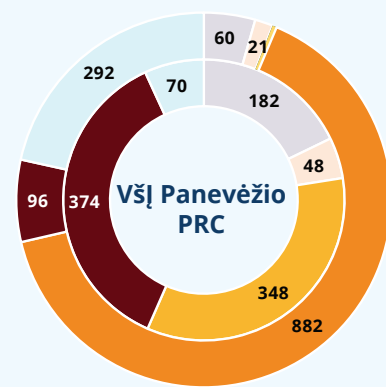
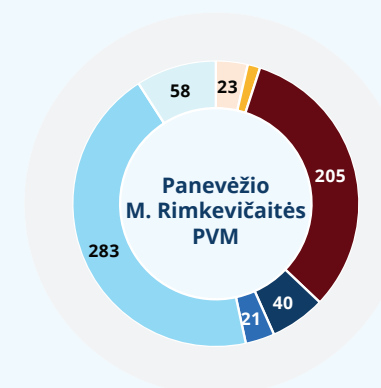
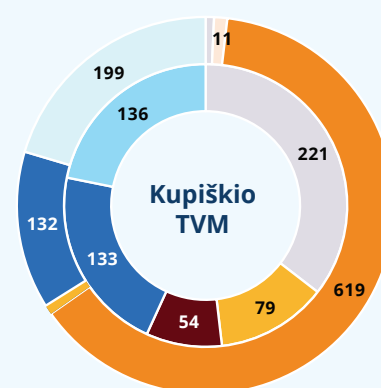
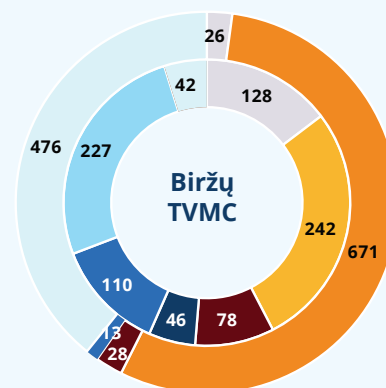
VšĮ Panevėžio PRC veikia Statybos SPMC.

VšĮ Panevėžio DRMC veikia Transporto SPMC ir Viešbučių, restoranų ir viešojo maitinimo SPMC.

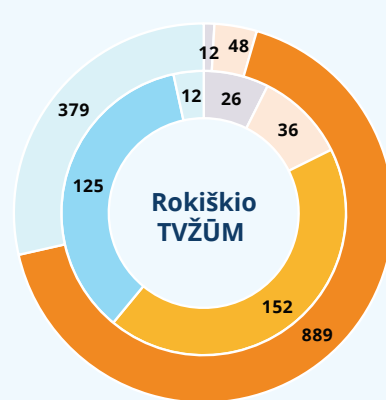
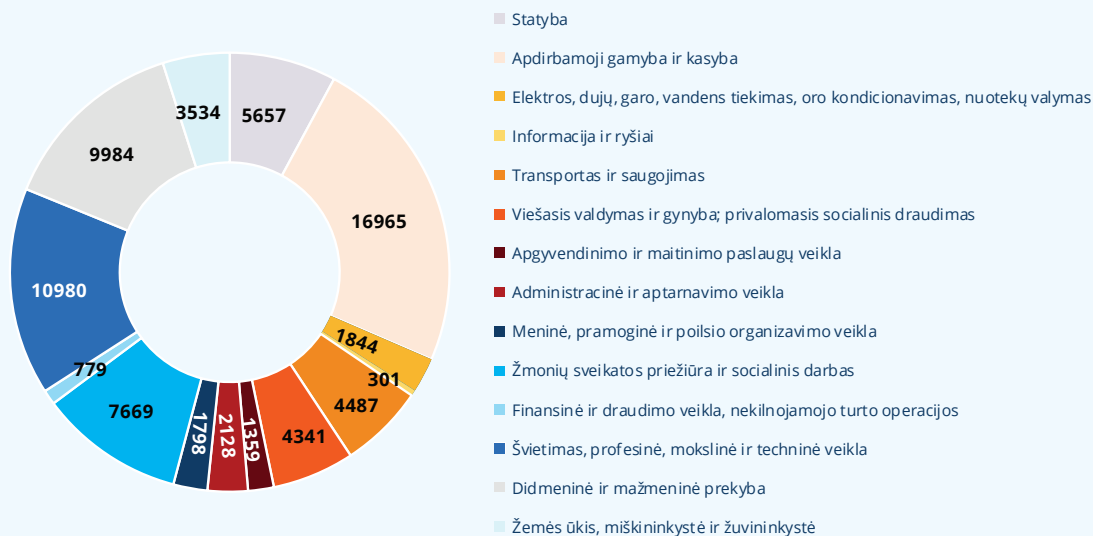
### Legenda:



## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusių pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis

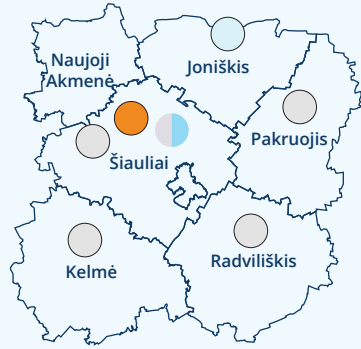


## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.



# ŠIAULIŲ REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis



**Joniškio ŽŪM** veikia Žemės ūkio technologijų ir technikos SPMC.

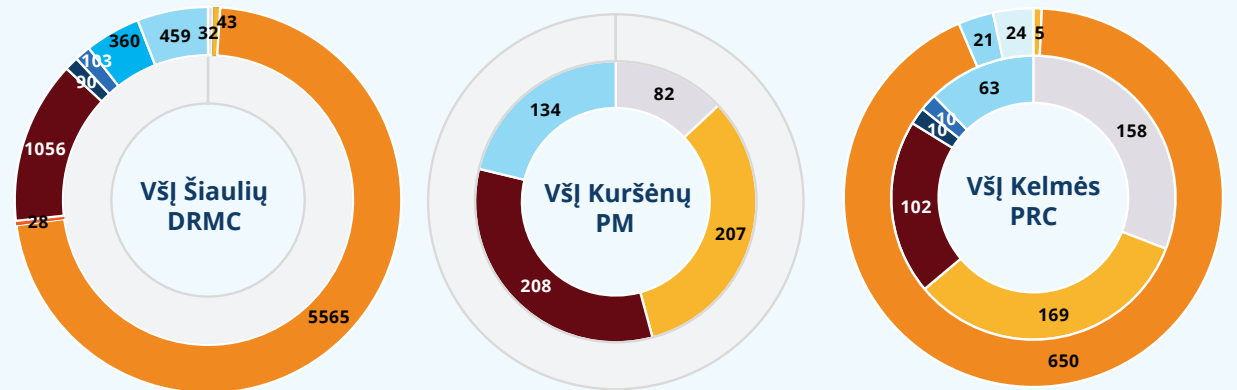
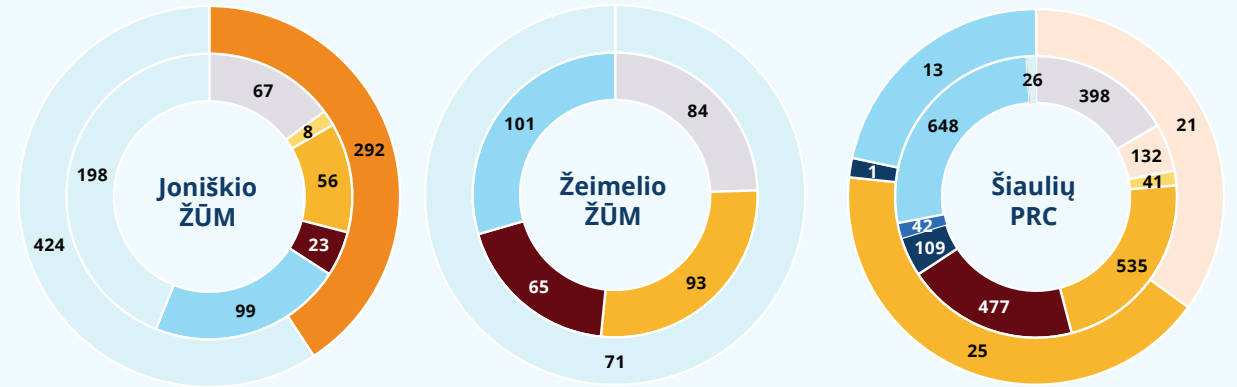
**Šiaulių PRC** veikia Didmeninės ir mažmeninės prekybos SPMC ir Statybos SPMC.

**VšĮ Šiaulių DRMC** veikia Transporto SPMC.

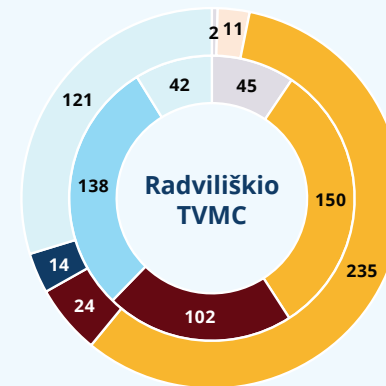
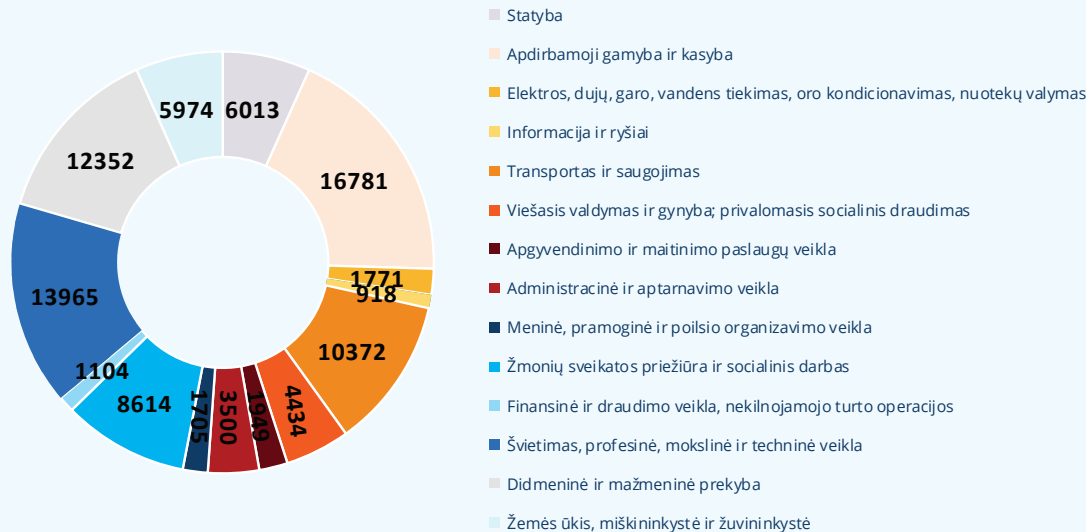
### Legenda:



## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusių pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis

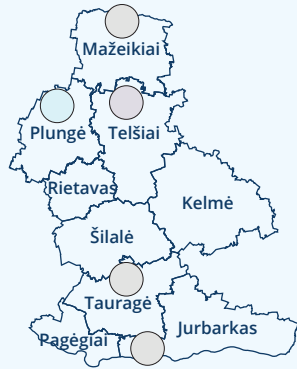


## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.



# TELŠIŲ IR TAURAGĖS REGIONAI: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis

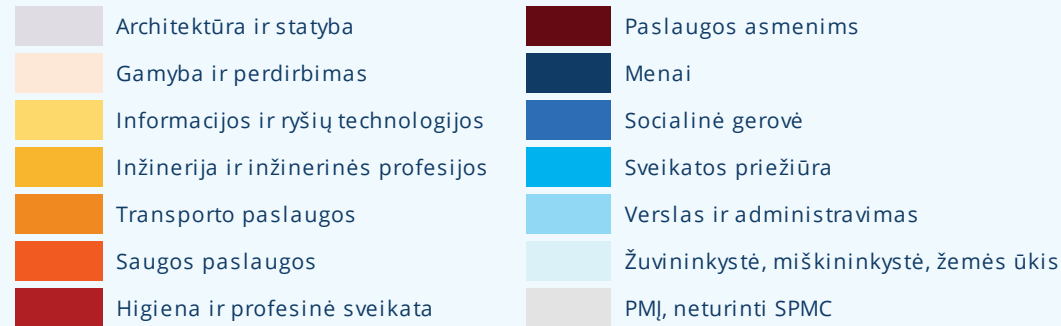


**Joniškio ŽŪM** veikia Žemės ūkio technologijų ir technikos SPMC.

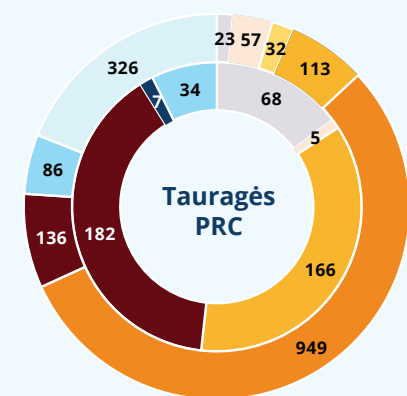
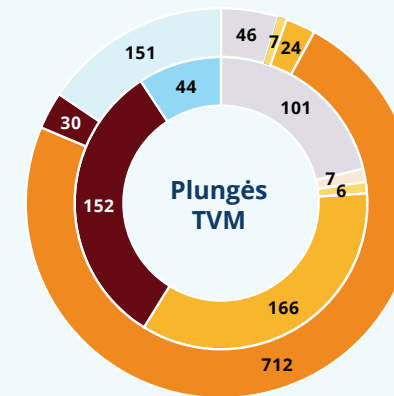
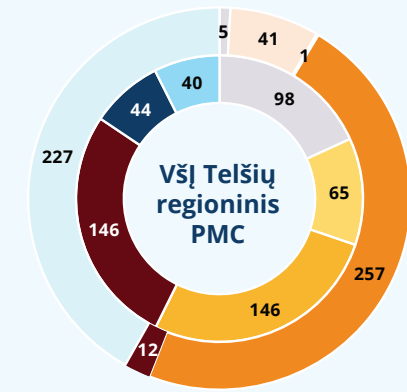
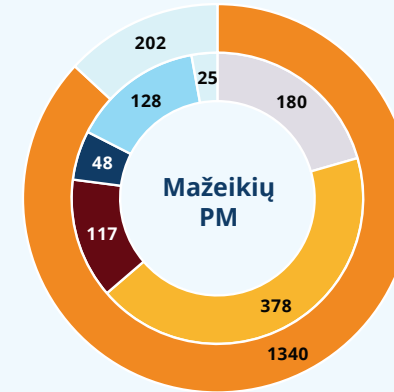
**Šiaulių PRC** veikia Didmeninės ir mažmeninės prekybos SPMC ir Statybos SPMC.

**VšĮ Šiaulių DRMC** veikia Transporto SPMC.

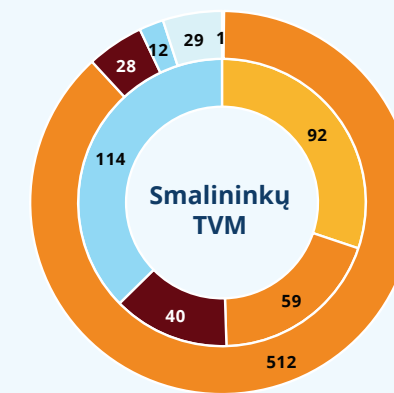
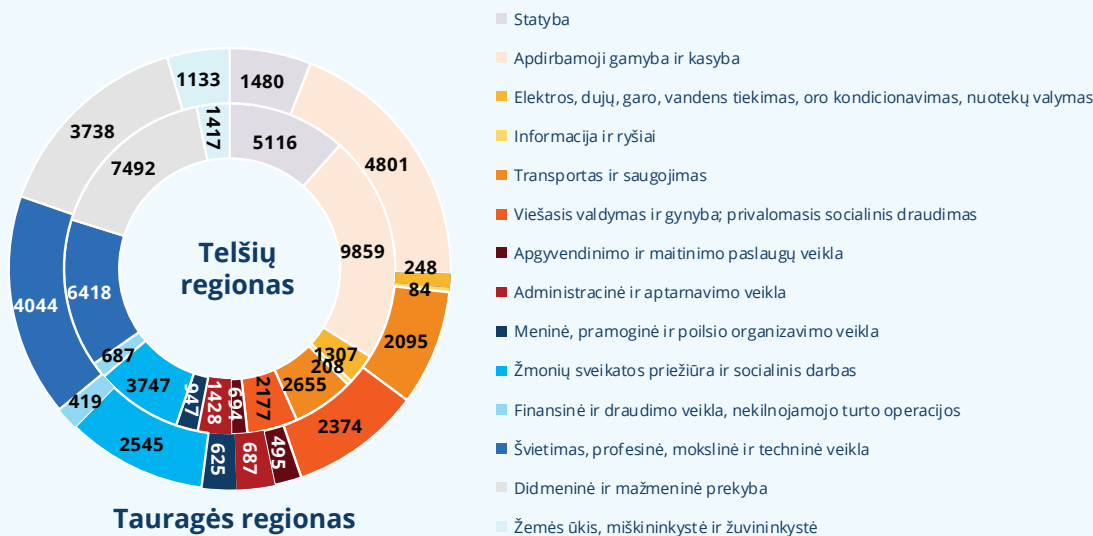
### Legenda:



## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusių pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis

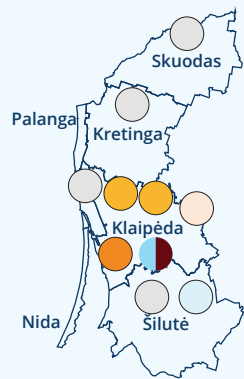


## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.



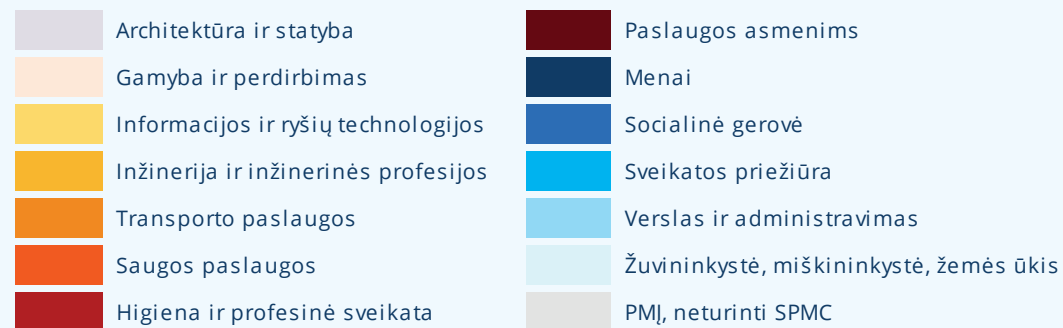
# KLAIPĖDOS REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis

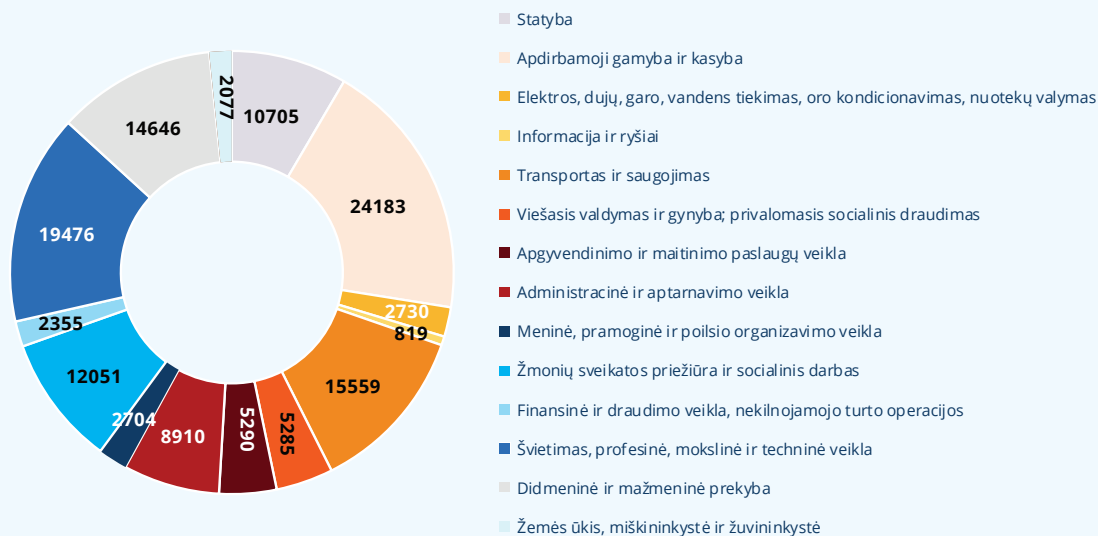


**Klaipėdos PVM** veikia Variklinių transporto priemonių SPMC.  
**VŠĮ Klaipėdos LSRM** veikia Inžinerinės pramonės SPMC.  
**Klaipėdos TMC** veikia Tekstilės produkcijos gamybos SPMC.  
**Klaipėdos E. Galvanausko PMC** veikia Transporto SPMC.  
**Klaipėdos TM** veikia Viešbučių ir restoranų bei prekybos SPMC.  
**Šilutės ŽŪM** veikia Žuvininkystės SPMC.

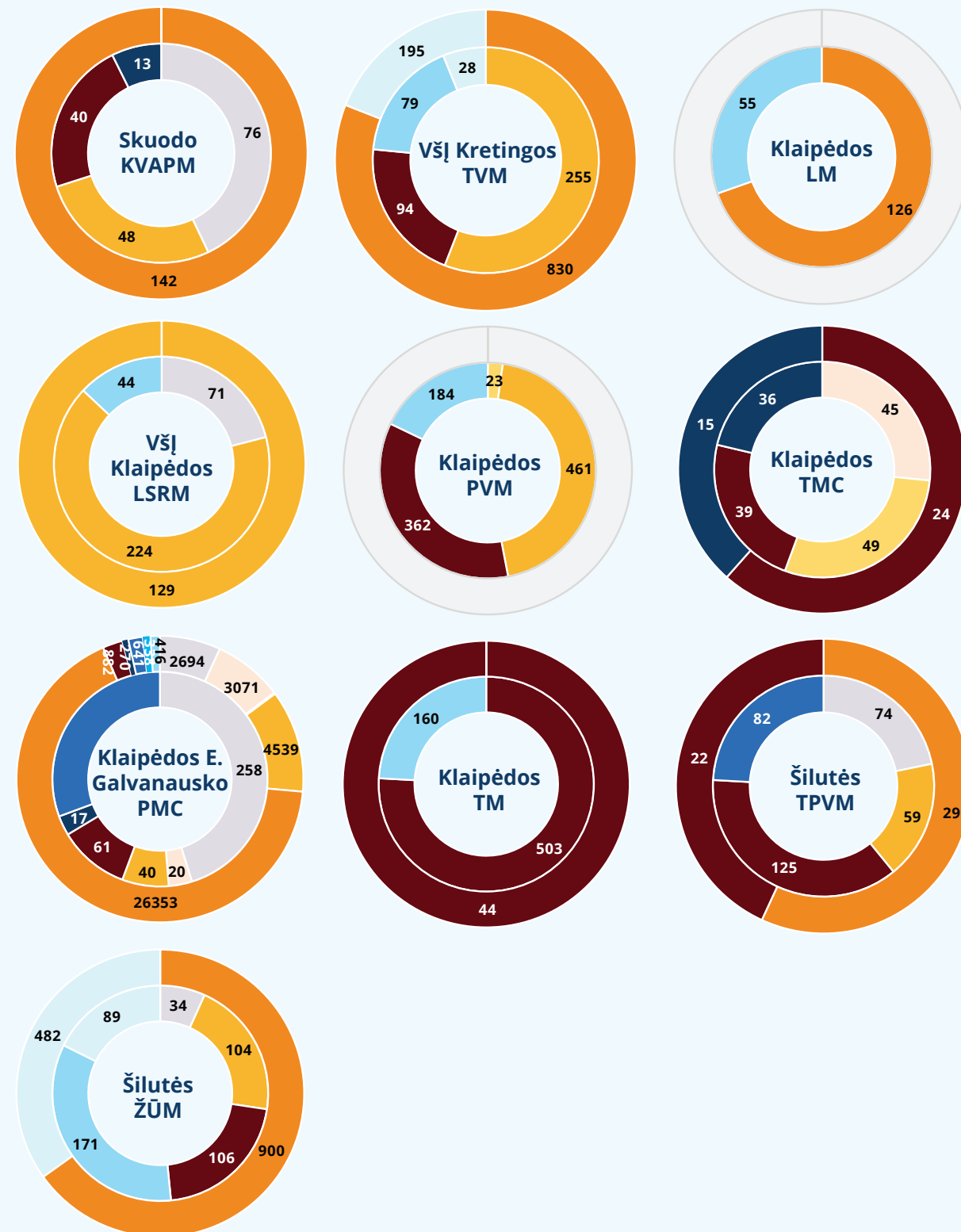
### Legenda:



## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.

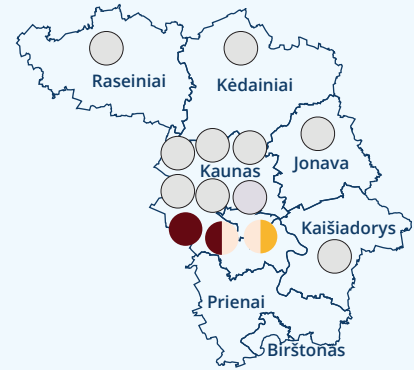


## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusiųjų pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis



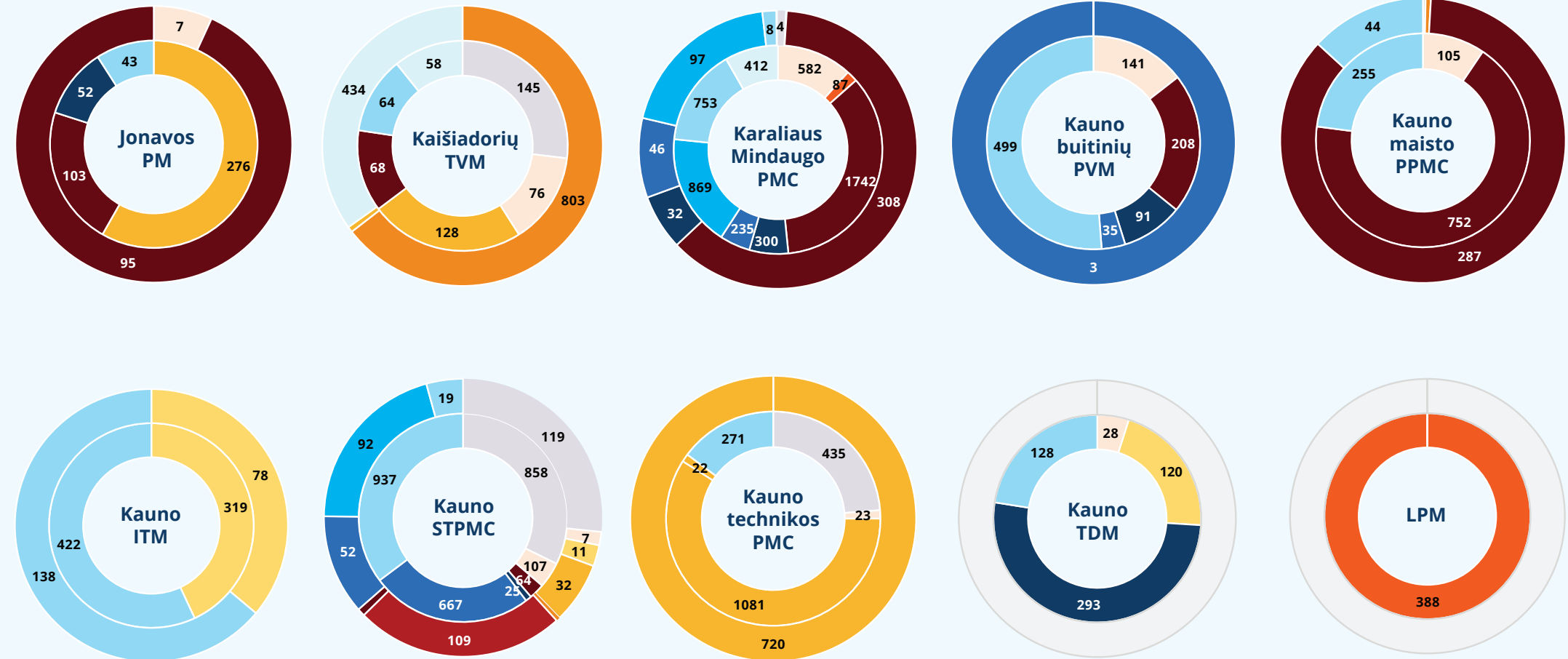
# KAUNO REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis

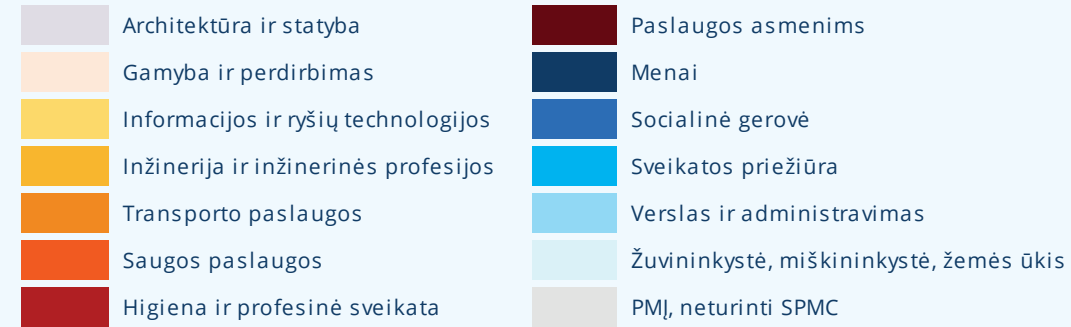


**Karaliaus Mindaugo PMC** veikia Kirpimo, grožio ir susijusių paslaugų SPMC.  
**Kauno maisto pramonės PMC** veikia Viešbučių ir restoranų SPMC ir Maisto pramonės (mėsos ir duonos – konditerijos) SPMC.  
**Kauno STPMC** veikia Statybos SPMC.  
**Kauno technikos PMC** veikia Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų SPMC ir Variklinių transporto priemonių remonto SPMC.

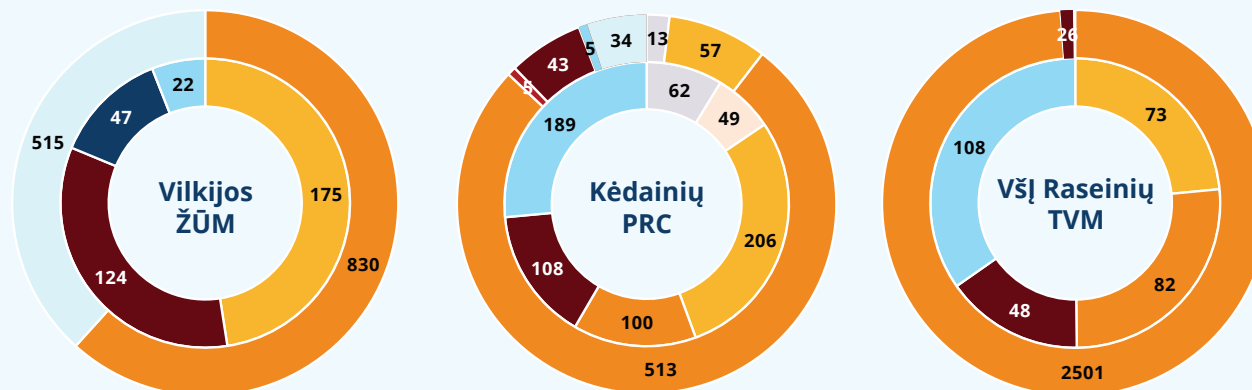
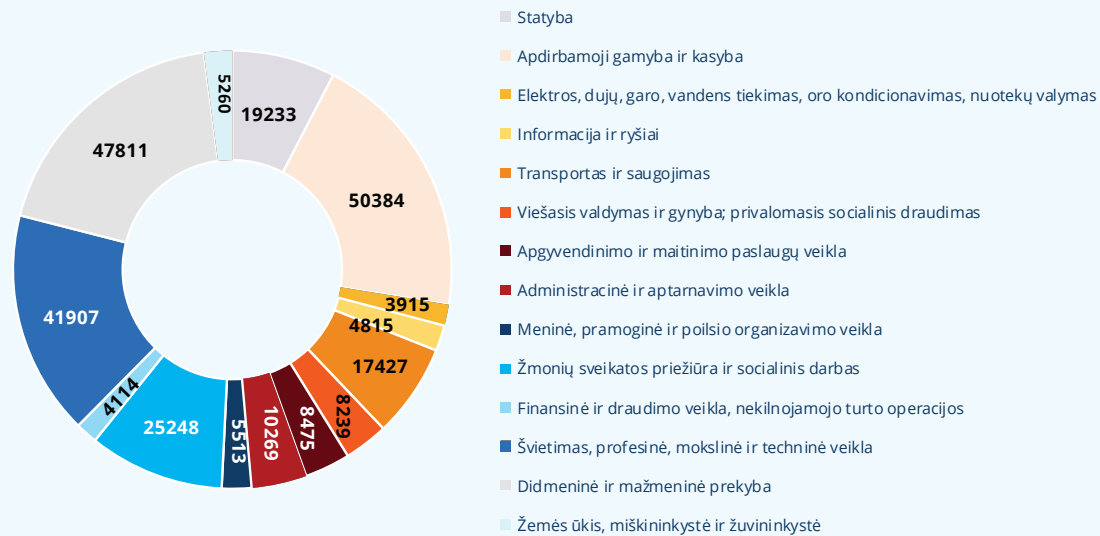
## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusiųjų pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis



## Legenda:

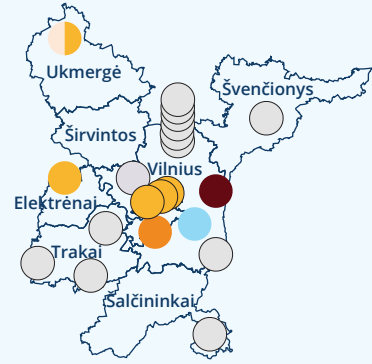


## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.



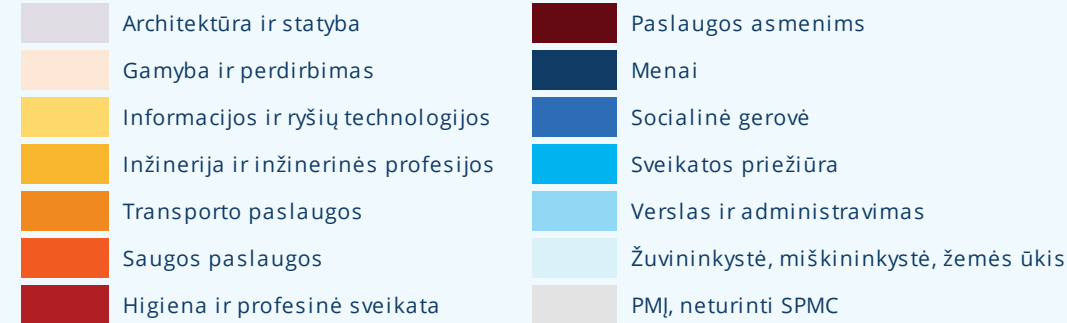
# VILNIAUS REGIONAS: PROFESINIO MOKYMO ĮSTAIGŲ PROFILIS IR TINKLAS

## PMĮ tinklas ir jų turimų SPMC profilis

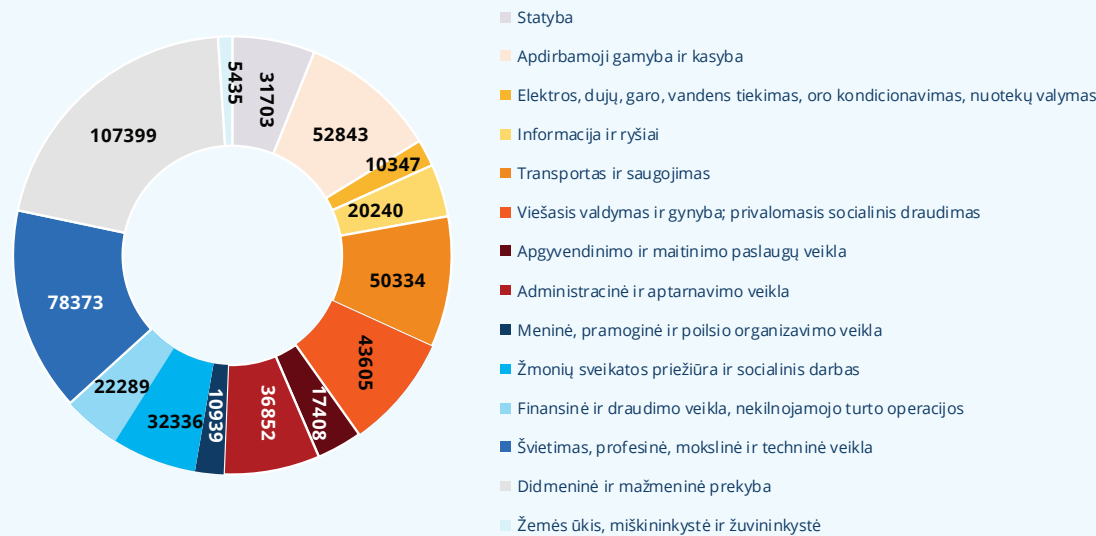


**VšĮ Elektrėnų PMC** veikia Energetikos SPMC.  
**Ukmergės TVM** veikia Medienos technologijų ir baldų gamybos inovacijų SPMC ir Karjerų, statybos, sunkiasvorės technikos eksploatavimo ir remonto SPMC.  
**VšĮ Vilniaus statybininkų RC** veikia Statybos SPMC.  
**Vilniaus AVM** veikia Variklinių transporto priemonių techninės priežiūros ir remonto SPMC.  
**Vilniaus GTVPM** veikia Geležinkelio transporto specialistų rengimo SPMC.  
**Vilniaus PVD PRC** veikia Aptarnavimo paslaugų SPMC.  
**Vilniaus TVPMC** veikia Energetikos SPMC.  
**Vilniaus TPVM veikia** Prekybos ir verslo SPMC.  
**VšĮ Vilniaus Jeruzalės DRMC** veikia Suvirinimo SPMC.

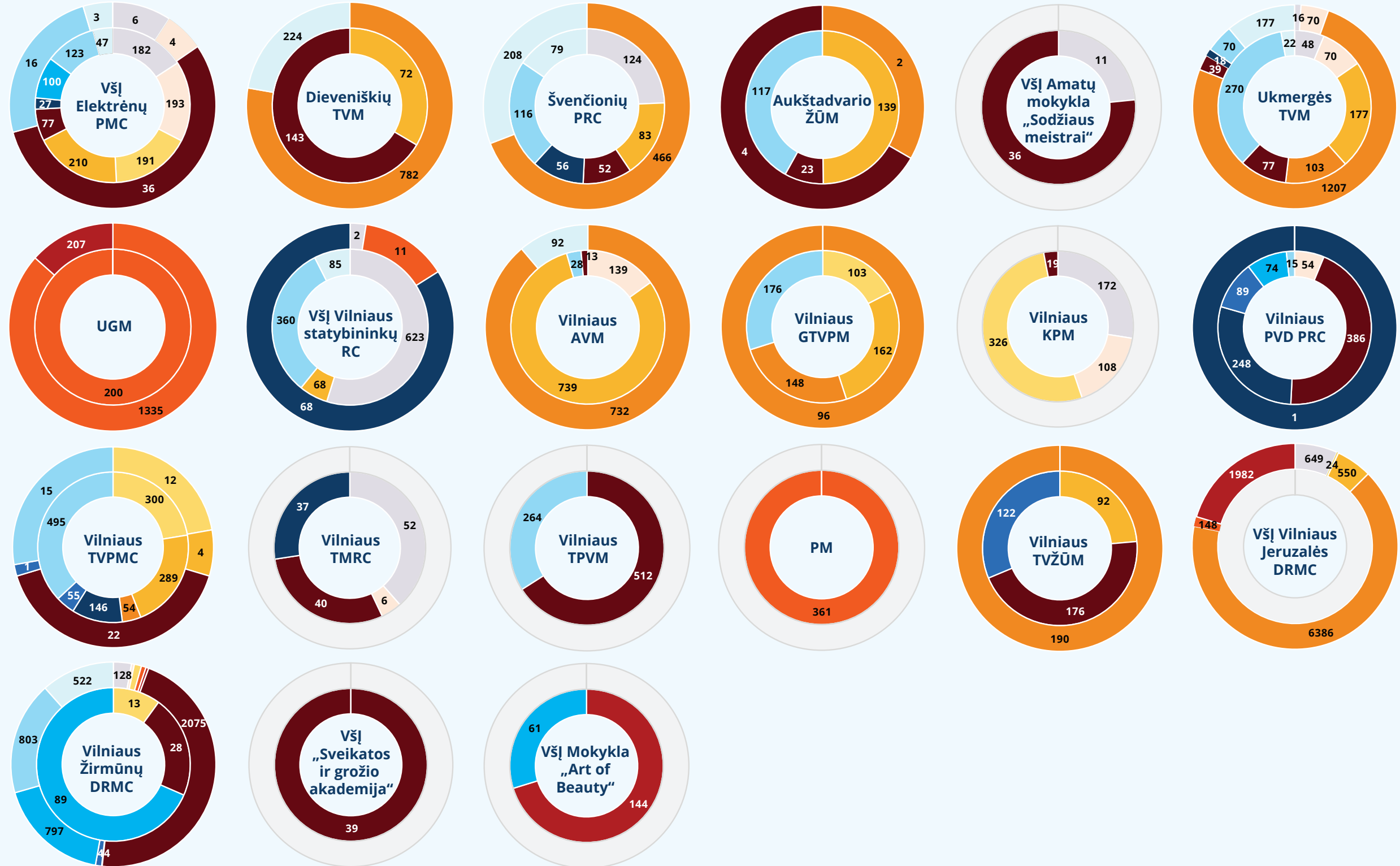
### Legenda:



## Vidutinis darbuotojų skaičius pagal ekonominės veiklos rūšis, 2016 m.



## 2014–2017 m. pirminio profesinio mokymo absolventų (vidinis žiedas) ir kvalifikaciją įgijusių pagal tęstinio profesinio mokymo programas (išorinis žiedas) pasiskirstymas pagal švietimo sritis





# SUMMARY





Overview of Lithuanian Vocational Education and Training Status, 2017, is the initiative of the Ministry of Education and Science of the Republic of Lithuania intended for collecting, summarizing and presenting the information about the situation of vocational education and training (VET) and its changes over time. National and regional tendencies are reviewed and the indicators of separate VET institutions are analysed and presented in the review. When preparing the publication, official statistics, data of national registers and the surveys performed by the Qualifications and VET Development Centre from 2013–2017 were taken into account.

The first section of the publication is dedicated for the analysis of the characteristics of the learners of the initial VET (IVET) programmes, namely, age, gender, their distribution by the level of programmes and areas of education. Also, with reference to the learners' achievements examination results in lower and upper secondary general education, the first section analyses the learning outcomes of learners in IVET programmes. Attention is also given to the topics of early leaving from VET and the analysis of the employability of VET graduates. Also, it is almost the first time when the data about the formal continuing VET (CVET) is analysed.

The characteristics of the teachers and principals of VET institutions (age, education, qualification categories and work experience) are analysed in the second section of the publication. The third section is devoted for the modernisation of VET curricula, recognition of non-formal and informal learning mechanisms, the forms of VET organisation as well as the insights

related to the evaluation of quality of VET provision. The fourth section answers the questions of how VET is coordinated and funded. The purpose of the fifth section is to summarise the data presented and the VET development trends described. It also formulates the hypotheses intended for initiating further discussions and planning a more targeted situation analysis in the future.

The number of the students studying the IVET programmes has been increasing in the last five years, whereas, the number of learners in general education and higher education institutions has been decreasing. This change was mainly influenced by the increasing number of graduates from VET and higher education institutions who enrolled into VET programmes. It should be noted that in 2017, the admission to the IVET programmes was performed centrally, using the information system for organising the general students' admission of the Association of Lithuanian Higher Education Institutions (LAMA BPO). Compared to the VET learners' enrolment data of 2016, the number of students admitted to the first course decreased by 27% in 2017.

VET programmes are increasingly selected by older students. Average age of the student in IVET programme is 25 years. Every tenth IVET student is 40 years and older. The share of the students who aim to gain qualification together with upper secondary education in VET institutions in Lithuania is one of the smallest in the European Union. A contrary tendency can be observed – the number of students who aim to gain qualification after the graduation of upper secondary education is increasing.

Every year, approximately 15–16 thousand persons graduate IVET programmes. Moreover, about 13.5 thousand VET diplomas are issued to CVET programmes graduates. 52% of VET diplomas issued to CVET programmes graduates provide the qualifications in the area of transport services.

60% of VET graduates in 2014–2015 became employed a year after the graduation of the IVET programme, of them, on the average, 63% worked in the workplaces corresponding to the level of the gained qualification. In 2015, average income of the IVET graduates, 12 months after the graduation of the studies, was about EUR 525. At the same time, average income of the graduates of the first and second cycle higher education programmes, 12 months after the graduation, was about EUR 745, and the average wage (gross) in the country, in June, 2016, was about EUR 772.

The share of the general education and vocational subjects' teachers over 50 years old constitutes 55% of all teachers in IVET institutions. Aging of pedagogical staff in VET institutions is of a similar extent as in Lithuanian general education schools (52%) and other European Union countries (Denmark – 50%, Latvia – 51%, Netherlands – 54%). A different situation is observed in the management staff where 62% of deputy principles and 82% of principles are older than 50 years old.

79% of vocational teachers have attained higher education, but only 48% of them have the pedagogue's qualification. 52% of VET teachers have finished a basic pedagogical and psychological knowledge course, providing the right to work as teacher. According to the estima-

tion of VET institutions, vocational teachers mostly lack the knowledge of one the European Union languages and didactic skills important to everyday teaching work: application of student motivation methods, understanding of individual student needs, renewal and development of curricula, student achievement and progress assessment.

Sectoral qualifications standards and modular VET programmes are being designed to improve the correspondence of training to the needs of labour market. They represent an innovative approach to qualifications formation and curricula development, however, the preparation and approval of sectoral qualifications standards is behind the schedule, and transition to modular VET does not happen so quickly as required by the occurring changes in the labour market. In 2017, the first sectoral qualifications standard was approved of the ten prepared (i.e. – the standard of hotels and restaurants sector). With reference to it, four VET programmes were updated and in the school year of 2017–2018, 1 607 students have started their learning according to these programmes. 76 modular VET programmes are registered at the moment, of them, 46 programmes with 5 125 students (11 per cent of all students) were implemented in the school year of 2016–2017. According to the data of LAMA BPO, in the school year of 2017–2018, 8 170 students were admitted to 54 modular VET programmes (44% of all those admitted to the IVET programmes).

VET is predominantly school-based. The number of VET providers, applying apprenticeship, is slightly increasing. Although from 2014 to 2016, the number

of apprentices increased more than twice, from 254 to 659, it remains minimal compared to the total number of students. Often, apprenticeship is applied when implementing international projects and only for a part of training programme.

In 2014, the evaluation of quality of VET programmes' provision was performed in which 70 VET institutions took part. The assessment revealed that the quality of VET programmes in hair and beauty care area was evaluated with higher grades compared to remaining programmes. The lowest grades were given to the quality of construction and construction engineering area programmes. In all programmes which have undergone evaluation the highest marks were given to the indicators of information and career planning, the lowest marks were given to the indicators of life-long learning, accessibility of training and modernity of training. The evaluators distinguished the strategic planning, increase of students' progress and reduction of early school leaving, increase of IVET and CVET programme offer as the areas where the improvement is most needed.

Management and coordination of VET in Lithuania is characterised by a high degree of centralization compared to other

European Union countries. The attempts to decentralize VET by including various shareholders into the management of VET institutions is still controversial: in some cases, comparably weak organisations become the shareholders and they are not able to effectively contribute to the development of VET institutions, or the shareholders represent only their business interests. The social partnership in VET is still in the stage of formation.

For securing the VET quality it is necessary to review the system of VET students' competences assessment and the evaluation of VET providers' readiness to implement VET programmes. Also, it is essential to critically evaluate the variety of VET programmes and qualifications offered by VET institutions, since very often the supply of VET does not fit with the investments into the infrastructure of VET institutions.

Compared with the national and municipal budgets' funding allocated for college and university students, VET received less funds. The state and municipal budgets' expenditure for VET constituted 0.3% of the GDP in 2016, and expenditure for one VET student reached EUR 2 thousand. The national budget funding per one student in different VET institutions ranged from EUR 1.3 thousand to EUR 3.6 thousand.



## **PROFESINIO MOKYMO BŪKLĖS APŽVALGA 2017**

2017-10-12. Tiražas 500 egz.

Išleido Švietimo ir mokslo ministerijos Švietimo aprūpinimo centras, Geležinio Vilko g. 12, 03163 Vilnius  
Spausdino UAB „Indigo Print“, Piliakalnio g. 1, 46223 Kaunas

